

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска
възраст (REFORM/SC2020/059)*

Доклад с релевантни примери за
повишаване на качеството на
образованието и грижите в ранна
детска възраст от други
европейски страни

**Въвеждане на
национална рамка
за качество на
образованието и
грижите в ранна
детска възраст
(REFORM/SC2020/059)**

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Съдържание

Въведение	10
1 Контекст и същност на политиката за качество на ОГРДВ	11
1.1 Определяне и измерване на качеството на ОГРДВ	11
1.1.1 Определяне на качеството	11
1.1.2 Измерване на качеството	12
1.2 Развитие на политиките за ОГРДВ на международно ниво	14
1.3 Развитие на политиките за ОГРДВ на ниво ЕС	15
1.4 Прилагани мерки и индикатори за постигане на качество в системите за образование и грижите в ранна детска възраст	18
1.5 Рамката за качество на системите за ОГРДВ и реформите в страните на ЕС 21	
1.6 Преглед на прилагането на рамката за качество на ОГРДВ по петте основни области	24
1.6.1 Достъп	24
1.6.2 Персонал	25
1.6.3 Учебна програма	26
1.6.4 Наблюдение и оценка	26
1.6.5 Управление и финансиране	27
2 Метод и критерии за определяне на референтни и съотнесими практики	32
2.1 Критерии за подбор на дълъг списък от подходящи примери	32
2.2 Критерии за избор на кратък списък за по-задълбочен анализ	33
2.3 Преглед на практиките за изграждане на качество на системите за ОГРДВ, в държавите, включени в краткия списък	35
2.3.1 Системи в процес на приемане на рамка за качество или със зараждаща се рамка за качество	36
2.3.2 Страни с напълно внедрени рамки за качество в системите за ОГРДВ 37	
3 Сравнителен анализ	39
3.1 Проектиране на рамка за качество	39
3.2 Достъп, работна сила и учебна програма	41
3.2.1 Подобряване на достъпа	42
3.2.2 Учебна програма	47
3.3 Наблюдение и оценка	50
3.4 Управление и финансиране	53
3.4.1 Управление	53
3.4.2 Финансиране	56
3.4.3 Използване на индикатори	58
4 Основни поуки за България	64
4.1 Основни характеристики на други европейски системи	64
5 Следващи стъпки	71
Приложения	72
Приложение 1 Резюме на 18 европейски системи за образование и грижи в ранна детска възраст	72

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Приложение 2 Обобщена таблица на показателите	94
Приложение 3 Списък с интервюта	103
Приложение 4 Списък с въпроси и теми, използвани в проведените интервюта	105

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Резюме

В този доклад се прави сравнение между националните и регионалните системи и политики за образование и грижи в ранна детска възраст (ОГРДВ) в цяла Европа, за да се даде тласък на дискусиите в работната група, създадена от Министерството на образованието и науката в България със заповед № РД09-67 на 03.01.2021 г. Мисията на тази работна група е да разработи Национална рамка за качество на системата за ОГРДВ в България.

Публикуваното предложение за ключови принципи на рамка за качество на ОГРДВ¹ през 2014 г., се явява първото становище на европейски експерти от 25 държави относно качеството на образованието и грижите в ранна детска възраст и се превръща в основа на политиките, с което се постига споразумение относно условията, необходими за подобряване на образователните практики и грижите в рамките на услугите в ранна детска възраст и в системата за ОГРДВ.

С цел да се установи общеевропейско разбиране за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст и да се набележат възможните действия, които правителствата могат да разгледат за предприемане, в зависимост от конкретните обстоятелства във всяка държава, от Съвета на Европейския съюз (СЕС) е приета Препоръка за изграждане на висококачествени системи за образование и грижа в ранна детска възраст (ОГРДВ) през май 2019 г.²

Приложената в нея „Рамка за качество на системите за ОГРДВ“, наричана впоследствие Европейска рамка за качество, посочва ключовите компоненти за качество, обособени в пет области: достъп, персонал, учебна програма, наблюдение и оценка, управление и финансиране.

Рамката за качество насърчава диалога в много страни по въпроса какво представляват качествените услуги, подпомага процесите на консултации относно политиките, изиграва ролята на катализатор на промяната и процесите на реформи в ранното детско развитие.

Представено в този доклад сравнение на системите за ОГРДВ в някои от европейските държави, очертава широк спектър от подходи към реформа в политиките и практиките. Уроците от опита на различни страни в Европа могат да помогнат на българските власти при разработването и пилотирането на национална рамка за качество на системата за ОГРДВ.

Анализът на скорошния опит на други европейски държави установи няколко области, в които определени инициативи могат да подпомогнат разработването на Национална рамка за качество в България:

- Приемане на споделена визия за ранното детско развитие, която се отнася до всички деца от раждането до задължителната училищна възраст. Една споделена визия, в която политиките за ОГРДВ са основни и важни елементи,

¹ Предложение за ключови принципи на рамката за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (2014 г.) — доклад на работната група по въпросите на образованието и грижите в ранна детска възраст под егидата на Европейската комисия

² Европейски съвет (2019) „Препоръка на Съвета от 22 май 2019 г. за висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст“, в *Официален вестник на Европейския съюз*, 5 June, C189/4-C189/14, ST/9014/2019/INIT, URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H0605\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H0605(01)&from=EN)

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

поради тяхната свързаност и взаимовръзката им с всички останали сфери на политиките и живота и която може да се приложи и използва във всички услуги за ОГРДВ, е значителна стъпка в постигането на култура, ориентирана към качество, достъпно за всички деца;

- Установяване на споделено разбиране за това какво включва системата за ОГРДВ в България и какви са нейните характеристики;
- Определяне на единен набор от компетенции, които описват изискванията и очакванията към работещи в системата на ОГРДВ – практики, обслужващ и помощен персонал, ръководители и управленци;
- Разработване и приемане на дизайн на процеса на самооценка, който е синхронизиран и с външната оценка;
- Определяне и приемане на общо разбиране за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст. Установяване на ограничен набор от твърдения за качество със съответните индикатори, които мерят най-важните аспекти на качеството.

Разработването и приемането на Национална рамка за качество на системата за ОГРДВ ще даде възможност за постигането на консенсус и споразумение между изследователите, образователните експерти, родителите, професионалните асоциации и НПО-тата, действащи в тази сфера по отношение на необходимите политики и условия, които водят до подобряване на образователните практики и грижите в рамките на услугите в ранна детска възраст и в системата за ОГРДВ.

Това ще доведе както до повишаване качеството на предоставяните услуги, така и до постигане на общо разбиране за високо качество на услугите във всички структури на системата за ОГРДВ в страната ни.

Определяне и измерване на качеството

В доклада се описва начинът, по който се дефинира „качеството“ на различните нива в структурата на услугите за образование и грижа в ранна възраст. Качеството на ОГРДВ като многоизмерна концепция, която се развива и се определя от културни и национални ценности, свързани с развитието на детето, благосъстоянието и обучението, се разглежда като необходимата съществена връзка между политиката и реалните резултати за децата.

Качеството на ОГРДВ е широко обсъждано и разисквано, тъй като не съществува общоприета концепция, нито универсален подход, валиден за всички системи и нива. Практиците, политиците и изследователите приемат, че има три нива на качество в системата на ОГРДВ, определени в литературата като качество на структурата, на процеса и на резултата. В последните години се наблюдава засилен интерес към дефинирането и предоставянето на висококачествени услуги за ОГРДВ в помощ на децата, техните семейства и обществото, тъй като се все повече се осъзнава и разбира, че вниманието към качеството е важно за защита правата на децата в риск от социално изключване поради бедност, етническа или културна произход, пол или увреждане.

Правят се проучвания и се доказва връзката между качеството на структурите в системата на ОГРДВ с качеството на процесите в практиката и качеството на резултата за детето, семейството, обществото. Въпреки повишения интерес към качеството на

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

ОГРДВ има ограничен брой общосистемни изследвания за измерване на качеството и на въздействието на различните политики на ниво система. Съществуващите изследвания са фокусирани главно върху структурното качество и разработването на инструменти за наблюдение, с които да се измерва качеството на процеса.

Развитие на политиките на ниво ЕС

В доклада се представят развитието и еволюцията в разбирането на политиките, изразени в позициите на Европейския съюз (ЕС) и неговите органи в сферата на ОГРДВ през годините.

През деветдесетте години на миналия век фокусът е насочен към подобряването на достъпа до ОГРДВ чрез прилагане на европейски референтен показател за отчитане на обхвата на деца на възраст между четири години и тези в задължителна училищна възраст в системата за образование. По-голямата част от действията на равнище ЕС са били насочени към увеличаване на местата в детските заведения и в структурите за предучилищно образование, като се обръща внимание на количествения обхват на децата³.

Европейският фокус се измества от осигуряването на достъп до ОГРДВ към подобряване на качеството на предоставяните услуги с разработването на ключовите компоненти на Рамката за качество на системите за ОГРДВ, от тематична експертна работна група през 2012 г., създадена като част от работната програма „Образование и обучение 2020 г.“

Началото на системната работа на страните членки на съюза по преследване не само на количествени цели за обхват на децата в услуги за ОГРДВ, но и за постигане на качествени цели, така че националните политики да допринесат за хармонично развитие в първите години от живота на всяко дете, е дадено с приемането на Препоръка за изграждане на висококачествени системи за образование и грижа в ранна детска възраст (ОГРДВ) от Съвета на Европейския съюз (СЕС) през май 2019 г. Препоръката дава общите насоки за прилагане на Рамката за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст които включват различни подходи за постигане на качество и които могат да бъдат адаптирани на национално ниво за реформиране на структурите за предоставяне на ОГРДВ, качеството на процесите, прилагани в заведенията за ОГРДВ, и резултатите, произтичащи от предоставените услуги за ОГРДВ. Рамката за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст се явява инструмент за управление, чиято цел е да даде насоки за разработването и поддържането на системи за образование и грижи в ранна детска възраст на базата на десет позиции, свързани с качеството, които са структурирани в пет по-широки области: достъп, работна сила, учебна програма, наблюдение и оценка, управление и финансиране .

Препоръката също така приканва държавите членки да преразгледат и развият своите системи за ОГРДВ в съответствие с европейския подход. Държавите членки използват Препоръката, за да поддържат и подобряват качеството на предоставяните услуги за ОГРДВ на общинско, регионално или национално ниво. Развитието в тази насока включва промени в законодателството; нови начини за наблюдение и измерване на

³ Европейска Комисия, Брюксел, 17.2.2011, COM(2011) 66 окончателен, Съобщение на комисията, Образование и грижа в ранна детска възраст: да осигурим за всички деца най-добрия старт в живота за утрешния свят.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

процесите и състоянието; нови начини за анализ и отчитане на съществуващата практика и на процесите и промените; или нови начини за анализ на данни и информация, необходими за реформи в съществуващите практики.

Примери от други европейски системи

Прегледът на различни примери от други европейски страни в този доклад, дава възможност да се направи анализ на различните нива на развитие на системите за ОГРДВ, за да се подкрепи реформата, която българското правителство има за цел да предприеме. Представените примери са от страни, които:

- разработват или са разработили собствена рамка за качество на ОГРДВ;
- имат общосистемен подход за наблюдение и оценка на качеството на предоставяните услуги за ОГРДВ;
- имат намерение да разработят или имат разработена визия за развитието на системата за ОГРДВ, имат определена политическа цел или на ниво политики са определени референтни показатели за качество, свързани с едно или няколко от петте измерения за качество на ОГРДВ.

В доклада е направен общ преглед на опита в Австрия, Белгия (Фландрия), Хърватия, Чехия, Дания, Финландия, Франция, Германия, Унгария, Ирландия, Италия, Литва, Нидерландия, Норвегия, Румъния, Словакия, Словения и Швеция.

Представен е също така направеният задълбочен анализ на опита в изграждането и реформирането на системите за качество на ОГРДВ в осем страни: Фландрия в Белгия, Дания, Франция, Ирландия, Литва, Словения, Швеция и Норвегия.

Рамката за качество на системите за ОГРДВ като инструмент за управление и промяна на политиките

Направеният в доклада преглед на промяната в политиките показва, че държавите членки се спират и определят най-важните за тях аспекти на качеството от посочените пет области в рамката за качество, които най-добре отговарят на техните нужди и конкретните местни обстоятелства.

Това заключение потвърждава разбирането, че Рамката за качество не е продукт, който може да се копира и приложи в контекста на всяка държава членка, напротив - тя е обща референтна рамка, която насърчава диалога по въпроса какво представляват качествените услуги, подпомагайки процесите на консултация относно политиките, които служат като основа на съществуващите процеси на реформи в ранното детско развитие.

В три от петте области Рамката за качество най-често е използвана за промяна на политиката и практиката по отношение на ОГРДВ в държавите членки, като фокусът е поставен основно върху:

Достъпа: наличността и достъпността на предоставяните услуги в системата за ОГРДВ, с повишено внимание към справяне с неравенствата, произтичащи от неравномерното географско разпределение на услугите и от затрудненията на уязвимите групи да получат достъп до услугите;

Персонала: превръщането на професиите в системата на ОГРДВ в по-привлекателни и желани чрез осигуряване на възможности за повишаване на първоначалната професионална квалификация, предоставяне на професионална подкрепа на по-ниско квалифициран персонал (напр. възпитатели и помощници) и чрез подобряване на условията на труд;

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

Учебната програма: проектирането и внедряване на подобрена програма за предучилищно образование (особено за деца на възраст от три до шест години), която отделя повече внимание на прехода към началното училище; засилване на сътрудничеството между централните и местните власти (включително привличането на различни заинтересовани страни) при разработването на учебни програми за ОГРДВ.

Двете измерения от препоръката за прилагане на Рамката за качество на образованието и грижата в ранна детска възраст, които са обхванати в по-малка степен, са наблюдение и оценка, както и управление и финансиране.

Индикатори

В доклада се разглеждат начините, по които индикаторите могат да се използват в подкрепа на наблюдението и подобряването на качеството на ОГРДВ.

Описан е основният набор от индикатори, разработени по предложение на експертната група на Европейската комисия от 2017 г. въз основа на съществуващата практика и възможностите да измерват лесно, практично и надеждно. Тези основни индикатори съчетават показатели за качеството на структурата, на процеса и на резултатите. Направеният преглед в доклада показва, че в Европа основно се използват показатели, които се отнасят до структурното качество. На европейско ниво се прилагат по-малко индикатори, отнасящи се до процеса или резултатите въпреки нарастващия интерес към разработването на такива в системите на някои държави. Въпреки това съществуват насоки за детските заведения, свързани с подобряване на практиките и процесите в услугите за ОГРДВ. Оценката на практиките в детските заведения често се основава предимно на описания и очаквания, а не на индикатори. Измерването на резултатите от ОГРДВ е рядкост и често, ако се случва, е във връзка с „училищната готовност“ или „подготовката на детето за преход“.

Създаване на визия за ОГРДВ

Въз основа на направения преглед и анализ на практиките в европейските страни в процеса на прилагане на рамката за качество, в доклада се обръща внимание, че всяка реформа в системата за ОГРДВ се основава на създаването на Визия за развитието на услугите за ОГРДВ. Визията която обхваща всички деца в ранна възраст - от раждането им до започване на началното им образование, всички форми и видове услуги за образование и грижа, регламентирани и прилагани във всички секторни политики. В разработването и прилагането на Визията са включени всички заинтересовани страни, обединени от споделени цели, ценности, принципи и общо разбиране на това какво означава качество на системата за ОГРДВ.

Приложимост към българския контекст и препоръки

Примерите и анализа на опита на други европейски държави в изграждането на качество на системата за ОГРДВ, представени в доклада, показват основните етапи, през които преминава всеки един такъв процес. Очертана е необходимостта от анализиране на обективното състояние на системата за ОГРДВ, адаптиране, определяне и внедряване на ключови за страната компоненти на качеството.

В доклада е направено предложение за четири степени на процеса за създаване на Рамка за качество на ОГРДВ, приложими в българския национален контекст:

- разработване на споделена национална визия за ОГРДВ;

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

- постигане на съгласие за методите и процедурите за наблюдение на изпълнението на определените във визията цели, определяне на индикатори за оценка на промяната;
- постигане на съгласие за ключовите компоненти за качество, спрямо които ще се измерват състоянието и промените;
- отчитане на промените в системата за ОГРДВ, според заложените и договорени цели.

Този четиристепенен процес може да се приложи на системно ниво и към всяко измерение на Рамката за качество.

Последващата работа по този проект (фазите на съвместно създаване и тестване в практиката) предоставя възможност за разработване и апробиране на определените във Визията индикатори по ключовите компоненти, чрез които да се измерва успехът и да се структурират механизми за отчитане.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Въведение

В доклада е направен преглед на релевантни практики в европейски страни, свързани с повишаване на качеството на системите за образование и грижа в ранна детска възраст (ОГРДВ). Представен е общ преглед на 18 национални или регионални системи за ОГРДВ и задълбочен анализ на осем от тези системи.

Целите на доклада са да предостави информация в сравнителен план, която дава възможност чрез „сравняване и съпоставяне“ и да се сложи основа на дискусиите в работната група, насочени към развитие на политиките в България.

Представените в задълбочения анализ практики за въвеждане на качество на системите за ОГРДВ в различните страни могат да подкрепят реформата, която българското правителство има за цел да предприеме.

Някои от тези страни разработват или са разработили собствена рамка за качество на ОГРДВ; други са въвели общосистемен подход за наблюдение и оценка на качеството на предоставяните услуги за ОГРДВ, а трети са в процес на разработване или са въвели визия за ОГРДВ, с определена обща цел на ниво политики, въведени референтни показатели за качество, определени ключови за тях компоненти на качеството по петте области от Европейската рамка за качество на ОГРДВ.

Избраните държави също имат различаващи се педагогически традиции, управленски структури и практики за наблюдение и оценка и опитът им показва как рамката за качество на ОГРДВ може да бъде адаптирана към различен контекст.

В Раздел 1 е направен преглед на контекста на ниво политики. В Раздел 2 е описан избраният методологичен подход при определянето на държава. В Раздел 3 е представен изготвеният сравнителен анализ. В Раздел 4 са обобщени основните поуки, направени въз основа на този сравнителен анализ, а в раздел 5 са представени предложения за следващите стъпки в реформата на българската система за ОГРДВ.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

1 Контекст и същност на политиката за качество на ОГРДВ

В този раздел се прави общ преглед на международните и европейски дебати и постижения на политическо ниво, довели до разработването на рамката за качество на ОГРДВ и препоръките за нейното прилагане като инструмент за управление, който дава насоките за разработване и поддържане на системи за образование и грижи в ранна детска възраст.

1.1 Определяне и измерване на качеството на ОГРДВ

1.1.1 Определяне на качеството

Качеството на ОГРДВ е многоизмерна концепция широко обсъждана и разисквана през годините.⁴

Признавайки, че „качеството“ е ценност, която непрекъснато се развива, корените му са изложени в Конвенцията за правата на детето (КООНПД) и в Ръководството към общ Коментар № 7 (2005), за прилагане правата на детето в ранна възраст.

Общо е разбирането сред практики, политици и изследователи, че качеството на ОГРДВ е термин, натоварен с културни ценности и търпи развитие в процеса на договаряне между различните заинтересовани страни. Трите основни стълба на качеството, идентифицирани в научната литература, са качество на: структурата, на процесите и на резултатите.⁵

Само по себе си осигуряването на достъп до услуги за образование и грижа не е достатъчно, ако е изолирано и не се допълва от държавите с предоставяне на качество на ниво структура и ниво процес във всички служби и заведения, които работят с деца в ранна детска възраст⁶.

Качество на ниво структура се отнася до това как системата за услуги за ОГРДВ в ранна детска възраст е проектирана и организирана. Тя включва разпоредби свързани с откриването и закриването, акредитацията, персонала, разработването на учебни програми, финансирането, съотношението между преподаватели и деца, договореностите, които гарантират, че всички деца имат достъп до услуги и се третират справедливо и в съответствие с индивидуалните им нужди, както и изискванията за здраве и безопасност⁷.

Качеството на ниво процес разглежда практиката и подходите, начините, по които се осъществяват връзките и взаимодействията между членовете на персонала и

⁴Ishimine, K., Tayler, C. & Bennett, J. (2010) Качество и образование в ранна детска възраст и грижи: политическа инициатива за 21-ви век. ICER 4, 67–80, URL: <https://doi.org/10.1007/2288-6729-4-2-67>

⁵ Организация за икономическо сътрудничество и развитие, ОИСР (2015) Преглед на политиката за образование и грижи в ранна детска възраст - Норвегия. Наличен в: https://www.regjeringen.no/contentassets/6372d4f3c219436e990a5b980447192e/oecd_norway_eccec_review_final_web.pdf

⁶ Структурни характеристики и качество на процесите в образованието и ранното детство грижа: преглед на литературата, Работен документ на ОИСР за образование № 176, издателство Париж (<http://dx.doi.org/10.1787/edaf3793-en>)

⁷Пак там

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

децата, както и между самите деца; ролята на играта в рамките на учебната програма; взаимоотношенията между персонала и семействата; степента, в която грижите и образованието са интегрирани⁸.

Представеният от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) доклад Starting Strong II (Силен старт 2006 г.) идентифицира осем ключови области, които подпомагат качеството на ОГРДВ, а именно: систематичен и интегриран подход в разработването и прилагането на политики; силно и равноправно партньорство с образователната система; универсален подход за достъп с особено внимание към деца със специални нужди; публични инвестиции в услуги и инфраструктура; подход на участие (включване) за подобряване и осигуряване на качеството; подходящо обучение и условия на труд за персонала; систематично събиране и наблюдение на данни, както и рамка и дългосрочна програма за изследвания и оценка⁹.

Ключовата разлика между подходите на ОИСР и ЕС е, че препоръките на Съвета на ЕС се основават на общоевропейско споразумение между заинтересованите страни – политици, водещи експерти в областта на ранното детско развитие и образованието и грижата за деца в ранна възраст, професионалисти, партньори от различни сектори.

На Европейско ниво политиките за образование и грижа за децата сега са фокусирани върху подобрения на системите и процесите, промяна избор в прилагането на рамката за качество на национално ниво.

На международно ниво се водят все още дискусии за обхвата и дефиницията за качество.

1.1.2 Измерване на качеството

Има ограничен брой общосистемни изследвания, които измерват качеството в системите за ОГРДВ. Още по-оскъдни са изследванията по отношение на въздействието на различни общосистемни политики върху качеството на образованието и грижите в ранна детска възраст поради значителния ресурс, нужен за провеждането им.

Най-голямо предизвикателство представлява оценката и измерването на качеството на резултата. Измерването на качеството може се направи чрез показателите за детското развитие, но децата се развиват много бързо и с различни темпове в ранните години, а научната литература препоръчва използването на множество източници на информация, а не единични тестове или практики за наблюдение¹⁰.

⁸ Структурни характеристики и качество на процесите в образованието и ранното детство грижа: преглед на литературата, Работен документ на ОИСР за образование № 176, издателство Париж (<http://dx.doi.org/10.1787/edaf3793-en>)

⁹ ОИСР (2006) „Starting Strong II: Ранно детско образование и грижи“, URL: <http://www.oecd.org/education/school/startingstrongiiearlychildhoodeducationandcare.htm>

¹⁰ Национална асоциация за образование на малки деца (NAEYC) (2010), *Наръчник за системи за оценка и подобряване на качеството (QRIS)*, Национална асоциация за образование на малки деца, Вашингтон; Waterman, McDermott, C., PA, Fantuzzo, JW и Gadsden, JL (2012) „Въпросът на вариацията на оценяващите в образованието в ранна детска възраст - или чий резултат е все пак?“, В *Тримесечни изследвания в ранна детска възраст* Кн. 27/1, стр. 46– 54; Zaslow, M., J. Calkins and T. Halle (2000), *Предистория за работата на ниво общност за готовност за училище: Преглед на дефинициите, оценките и инвестиционните стратегии. Част I: Определяне и оценка на готовността за училище - надграждане върху основата на работата на NEGP*, Child Trends Inc., Вашингтон.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Друг подход, който може да бъде прилаган за измерване качеството на резултата е самовъзприемането на децата, чрез данни от изследване на развитието на академична и социална компетентност или мотивация на децата.

Необходими са допълнителни проучвания относно валидността на този инструмент и неговото прилагане¹¹. Измерването на качеството на резултатите буди все по-голям интерес в целия ЕС. Датското правителство съвместно с асоциацията на общините стартира проект за измерване на качеството на резултатите¹². Фламандското правителство обсъжда въвеждането на общосистемно оценяване на децата в края на предучилищното образование¹³, а ирландското правителство се опита да измери качеството на резултатите през 2017 г.¹⁴.

За измерване качеството на практиката, т.е. качеството на процесно ниво, се използват различни инструменти. Тези инструменти се концентрират върху взаимодействията между децата и учителите и между самите деца, използвания език, средата за учене, рутинните процедури за здравословна и безопасна грижа и т.н.¹⁵. Качеството на процеса обаче се измерва много по-трудно от структурното качество. Както е отбелязано от Janta и кол. (op. cit., стр. 13): *„Качеството на процеса е по-абстрактно за измерване в сравнение с входящите структурни елементи. Заради това тези аспекти се анализират по-рядко в европейски и международни сравнителни изследвания. Тези мерки включват: взаимодействие между учители и деца и между различни деца; използване на езика; вида и разнообразието от дейности, предлагани на децата; среда за учене; стратегии за управление на поведението; безопасни и здравословни рутинни процедури; и планиране и управление на времето.“*¹⁶

- **Качеството на ниво структура** е обект на няколко, макар и ограничени сравнителни изследвания. В периода от 2014 до 2016 г., в рамките на проект „Оценка на учебната програма и на качеството и преглед на въздействието на образованието и грижите в ранна детска възраст в Европа (CARE)“ беше направен преглед на мащабни проучвания в няколко европейски държави. Установено е, че няколко структурни характеристики са свързани с качеството на процеса и учебната програма. Тези характеристики включват: квалификация на учителите, възможности за професионално развитие, трудов опит и в по-малка степен размера на групата и съотношението деца:персонал¹⁷.

¹¹ Measelle, JR, Ablow, JC, Cowan, PA и Cowan, CP (1998) „Оценка на възгледите на малките деца за техния академичен, социален и емоционален живот: оценка на мащабите на самовъзприятието на интервю с кукли в Бъркли“, в *Развитие на детето*, Кн. 69/6, стр. 1 556-1 576. Meisels, SJ (2007) „Отчетност в ранна детска възраст: Няма лесни отговори, в: Pianta, RC, Cox, MJ & Snow, KL (ред.), *Училищната готовност и преходът към детската градина в ерата на отчетността*, Paul H. Brookes Publishing Co., Baltimore, Maryland. Neisworth, J. и Vagnato, SJ (2004) „Неправилното измерване на малките деца: автентичната алтернатива за оценка“, в *Кърмачета и малки деца*, No 17, No 3, с. 198–212.

¹² KL (2021) Финансово споразумение 2021 (Økonomiaftalen 2021), стр. 9, URL: <https://www.kl.dk/tema/okonomiaftalen-2021/>

¹³Интервю от 26 януари 2021 г. Вижте приложение 1 за допълнителна информация.

¹⁴ Ранно детство Ирландия (2017) „Инициатива за измерване на качеството: съобщение за пресата“, 6 април, URL: <https://www.earlychildhoodireland.ie/initiative-measure-assess-quality/>

¹⁵ За преглед на тези инструменти вижте Janta, B. et al, op. cit.

¹⁶ Janta B. et al, op. cit. стр. 13.

¹⁷ Slot, P., Lerkkanen, MK и Leseman, P. (2016) „Връзките между структурното качество и качеството на процесите в европейските разпоредби за образование и грижи в ранна детска възраст: Вторични анализи на широкомащабни проучвания в пет държави“, Резултат 2.2, WP2, на проекта CARE „CARE“, Анализ на качеството на учебната програма и преглед на въздействието на европейската ОГРДВ“, D7.5 Комплект за разпространение, стр. 8, URL: https://ecesc-care.org/fileadmin/careproject/Publications/CARE_Dissemination_Kit.pdf

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

Един от малкото общосистемни проекти за измерване на качеството е проведен от Британския център за информация и координация на политиките и практиката (EPPI) през 2014 г. Направен е анализ на публикувани доказателства от 40 развиващи се страни, за да бъдат идентифицирани интервенциите, които в най-голяма степен оказват положително въздействие върху когнитивното развитие на децата в процеса на полагане на грижи и образование. Този анализ установява, че всеобхватните програми, насочени към родителите, семейно-центрираните интервенции и добре квалифицирани педагози и здравни работници в ранната възраст, водят до по-добри когнитивни резултати сред децата в различните програми¹⁸.

В допълнение, са използвани структурни показатели за по-лесно сравнение на образованието и грижите в ранна детска възраст на европейско и международно ниво¹⁹.

1.2 Развитие на политиките за ОГРДВ на международно ниво

През 90-те години образованието и грижата за децата в ранна възраст стават обект на засилено политическо внимание в държавите членки на ОИСР. Поводът за това е **изследване, което показва значението на висококачествените услуги за ОГРДВ** и въздействието им върху дългосрочния успех на децата в живота. Вниманието към системата на ОГРДВ се свързва с усилията на политиките да допринесат за социалната интеграция.²⁰

Докладът на ОИСР Starting Strong (Силен старт) 2001 г. подчертава значението, но същото време посочва и големите различия между страните по отношение на укрепването на основите за учене през целия живот и подпомагането на образователните и социални нужди на семействата,²¹

Докладът идентифицира редица контекстуални проблеми, които оформят политиката за ОГРДВ и оказват влияние при изготвянето на политики на ниво ЕС:

- Демографски, икономически и социални тенденции, включително застаряващо население, намаляващ коефициент на плодовитост и рязко нарастване на домакинствата, в които и двамата членове на домакинството работят;
- Признаване и уважаване на разнообразните възгледи на децата и целта на ОГРДВ, особено в контекста на нарастваща тенденция в много страни, услугите за ОГРДВ да преминават от частния към публичния сектор.

¹⁸ Rao N., Sun J., Wong JMS, Weekes B., Ip P, Shaeffer S., Young M., Bray M., Chen E., Lee D. (2014) *Ранно детско развитие и когнитивно развитие в развиващите се страни: строг преглед на литературата*. Лондон: Департамент за международно развитие.

¹⁹ Разузнавателно звено, Economist Intelligence Unit, (2012) „Добро начало. Определяне на критериите на образованието в ранна детска възраст по целия свят.“ Разузнавателно звено, Economist Intelligence Unit, URL: <http://graphics.eiu.com/upload/eb/Lienstartingwell.pdf>

Pascal, C., T. Bertram & Nelson, C. (2013) „Сравнение на международните системи за грижа за децата: Доклад от изследването. GOV.uk. Към 27 септември 2016 г., URL: <https://www.gov.uk/government/publications/a-comparison-of-international-childcare-systems>

²⁰ OECD (2001) „Силно начало - образование и грижи в ранна детска възраст“, URL: https://read.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong_9789264192829-en#page1

²¹ OECD (2001) „Силно начало - образование и грижи в ранна детска възраст“, URL: https://read.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong_9789264192829-en#page1

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

Освен това докладът подчертава и няколко тенденции на ниво политики в сферата на ОГРДВ:²²

- Разширяване на предоставяните услуги към универсален достъп;
- Повишаване на качеството на предоставените услуги;
- Насърчаване на съгласуваността и координацията на политиките и услугите;
- Проучване на стратегии за осигуряване на адекватни инвестиции в системата;
- Подобряване на обучението и условията на работа на персонала;
- Разработване на подходящи педагогически рамки за малки деца;
- Ангажиране на родители, семейства и общности.

1.3 Развитие на политиките за ОГРДВ на ниво ЕС

Успоредно с нарасналите усилия на международно ниво, се наблюдава нарастване на политическото внимание към образованието и грижите в ранна детска възраст на европейско ниво. Въпреки че в съответствие с принципа на субсидиарността, организацията и съдържанието на образованието и обучението, включително ОГРДВ, остават изцяло отговорност на държавите членки, европейският съвет (ЕС) допринася за развитието на качеството на образованието и грижата в ранна възраст, като насърчава сътрудничеството и ако е необходимо, подкрепя и допълва техните действия.

По-ранните инициативи в областта на политиките за образование и грижа на децата в ранна детска възраст включват Препоръката на Съвета относно грижите за децата (92/241/ЕИО) през 1992 г.²³ и споразумението на Европейския съвет от Барселона от 2002 г. На заседанието си в Барселона Европейският съвет подчертава значимостта на грижите и образованието в ранна детска възраст като важен инструмент за справяне със социалните неравенства и постигане на устойчив и приобщаващ растеж в Европа. Определят се две основни цели, които държавите членки се споразумяват да постигнат, а именно - достъп до услуги на най-малко 90% от децата на възраст между 3 години и възрастта за задължително училищно образование и най-малко 33% от децата под 3 години.²⁴ Референтните показатели, препоръчани в споразумението от Барселона, имат отражение върху пазара на труда и целта е да се даде възможност на родителите да се върнат на работа.

Документите на ЕС с политически стратегически характер (представени в табл.2) през годините постепенно насочват вниманието от повишаване на броя и обхвата на децата към повишаване на качеството на образованието и грижите. В приетата през 2010 г.

²² Въз основа на 12 примера за държави, а именно: Австралия, Белгия, Чехия, Дания, Финландия, Италия, Холандия, Норвегия, Португалия, Швеция, Обединеното кралство, САЩ

²³ Отдел за ресурси и изследвания на грижи за деца (2004) „Качество в услугите за ранно обучение и грижи за деца, Доклади от Европейската комисия за грижа за децата през януари 1996 г. Мрежата на Европейската комисия за грижа за децата публикува предложения за десетгодишна програма за действие. Тези „40 цели за качество“ са преиздадени на:
<http://www.childcarecanada.org/publications/other-publications/04/10/quality-early-learning-and-child-care-services-papers-european>

²⁴ Европейски съвет (2002 г.) „Заклучения на председателството, Европейски съвет в Барселона 15 и 16 март 2002 г.“, URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/71025.pdf Целта на Барселона не се позовава на качеството.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Стратегия на ЕС „Европа 2020“²⁵ се посочва, че висококачественото образование и грижи в ранна детска възраст може да има сериозен принос за намаляване на дела на преждевременно напускащите училище под 10% и избавяне на поне 20 милиона души от застрашаващата ги бедност и социално изключване. Заложена е идеята, че от насърчаването на ранното детско развитие ползи има не само за детето и за семейството, но има силни икономически, социални и образователни ползи.

В Стратегията за образование и обучение 2020 се предвижда участие най-малко на 95% от децата над 4-годишна възраст в образованието и грижите в ранна детска възраст.²⁶ Данните от направения обзор на образованието и обучението за 2020 г. в европейските страни показват, че през 2018 г. държавите членки на ЕС са били много близо до постигане на критерия на ЕС от 95%²⁷. Въпреки че тази цел е постигната и в много от страните броят на децата, които получават образование и грижи в ранна детска възраст непрекъснато нараства през последното десетилетие,²⁸ все още има значителни различия между държавите членки и съществуват няколко сериозни предизвикателства в тази област, които Европейският съюз се стреми да реши.²⁹

Стратегията за образование и обучение 2020 обръща внимание и призовава за по-добро качество на предоставените услуги в системата за ОГРДВ, за подкрепа на учителите и осигуряването по този начин на по-голям достъп за деца в неравностойно положение.³⁰

Осъзнавайки нуждата от дефинирането и постигането консенсус между всички заинтересовани страни относно необходимите условия за подобряване на образователните практики и грижите в рамките на услугите в ранна детска възраст и в системата за ОГРДВ, от Европейската Комисия е създадена специална тематична група от международни експерти, която в периода 2012 -2014 г. разработва ключовите компоненти на качеството. През 2014 г. е публикувано Предложение за ключови принципи на рамка за качество на ОГРДВ³¹, с което се формализира постигнатият консенсус между политическите лидери, изследователите, образователните експерти, професионалните асоциации и НПО-тата, действащи в тази сфера. Разработената рамка за качество на системите за образование и грижа за деца в ранна възраст се приема с интерес и внимание в политическите и

²⁵ Европейска комисия (2010) „Европа 2020: Европейска стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж“, 3 март, COM (2010) 2020, URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>; Комисия (2011) „Образование и грижи в ранна детска възраст: Да осигурим на нашите деца най-доброто начало за утрешния свят“, Съобщение, Брюксел, 17.2.2011 COM (2011) 66 окончателен; Заключение на Съвета относно образованието и грижите в ранна детска възраст: да осигурим на всички деца най-добрия старт в живота за утрешния свят 2011/C175/03

²⁶ За повече информация вижте: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_en

²⁷ Европейска комисия (2020) Европейски обзор на образованието и обучението, достъпен на: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ffe652f6-249a-11eb-9d7e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-1729054961> (Eurydice's Key Data) Докладът на Евридика за ключови данни (2019 г.) отбелязва, че този показател е постигнат (стр.11)

²⁸ Европейска комисия (2020 г.) „ Европейски обзор на образованието и обучението 2020 - Преподаване и учене в цифрова епоха“

²⁹ За повече информация вижте: https://ec.europa.eu/education/policies/early-childhood-education-and-care_en

³⁰ Съвет (2009) „Заключения от 12 май 2009 г. относно стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението (ET 2020)“

³¹ Предложение за ключови принципи на рамката за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (2014 г.) — доклад на работната група по въпросите на образованието и грижите в ранна детска възраст под егидата на Европейската комисия. Повече информация за ОГРДВ в образование и работна програма 2020 Обучение по: http://ec.europa.eu/education/policy/school/early-childhood_en.htm

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

професионалните среди, в обществото и сред родителите. Тази рамка става катализатор на промяната и процесите на реформи в ранното детско развитие, насърчава диалога в много страни по въпроса какво представляват качествените услуги, подпомага процесите на консултации, свързани с развитието на политиките за ОГРДВ.

Този документ ясно очертава ценностите и разбиранията, които съставляват стълбовете на обезпечаването на високо качество на ОГРДВ, а именно че грижите и образованието през ранните години се разглеждат като неделими.

През 2017 г. Европейската комисия създава втора група от международно признати експерти в областта на ОГРДВ със задача да разработи индикатори, които да бъдат в допълнение към Европейската рамка за качество. Тази група идентифицира 22 индикатора, които могат да се използват от държавите членки за анализ и самооценка като критични процеси за постигането на висококачествени системи за ОГРДВ (представени на фигура 2 в раздел 1.4 по-долу)³². Тези показатели могат да се използват и за подпомагане на наблюдението и измерването на дейността и ефективността на системата за ОГРДВ. Те обхващат структурата на предоставяните услуги за ОГРДВ; практиката и процесите на взаимодействие, използвани в детските заведения; постигнатите резултати и постиженията на децата, посещаващи детски заведения.

Европейският стълб на социалните права, приет съвместно от Европейския парламент, Съвета на Европа и Европейската комисия през 2017 г., също изрично обръща внимание на засилването на ангажимента на ЕС за осигуряване на качествени услуги за ОГРДВ. Принцип 11 от Европейския стълб на социалните права гласи, че „децата имат право на достъпно ранно образование и грижи с добро качество.“³³.

През 2018 г. Европейската комисия създава трета група от експерти в областта на ОГРДВ. Тази група се съсредоточава върху обмена на най-добри практики, с което се цели повишаване на професионализма, включването и приобщаването на персонала в процесите и дейностите по изпълнение политиките за прилагане на принципите на европейската рамка за качество на ОГРДВ в практиката. Резултатите от работата на тази група, които наскоро бяха публикувани, включват:

- Набор от инструменти за включване и приобщаване, който включва различни решения и мерки, които да вдъхновят политиките и практиките в системата на ОГРДВ; примери за добри практики в детски заведения и полезни идеи и ресурси³⁴.
- Доклад, в който са описани начини за набиране и подбор, обучение и мотивиране на добре квалифициран персонал. В доклада са представени обобщените резултати от налични изследвания и подходи; предлага се набор от основни компетенции за помощния персонал, за пряко работещите с деца и за

³²Европейска комисия (2018) „Мониторинг на качеството на образованието и грижите в ранна детска възраст - Допълване на предложението за рамка за качество на ОГРДВ за 2014 г. с показатели: препоръки от експерти по ОГРДВ“, достъпно на:

<https://op.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/825252b4-3ec6-11e8-b5fe-01aa75ed71a1>

³³Европейски парламент, Съвет и Комисия (2017) „Европейски стълб на социалните права“, URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_en.pdf

³⁴Европейска комисия (2020) „Наръчник за приобщаващо образование и грижи в ранна детска възраст: осигуряване на висококачествено образование и грижи за всички малки деца“, декември, URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4c526047-6f3c-11eb-aeb5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

управленческия персонал в системата за ОГРДВ и разглежда обхвата от практики за първоначално и продължаващо обучение на персонала в системата на ОГРДВ.³⁵

- Окончателен доклад за извършеното от създадената в рамките на програма „Образование и обучение 2020 г.“ работна група, който обобщава работата на групата³⁶.

Началото на системната работа на държавите членки на съюза за постигане не само на количествени цели за обхват на децата в услуги за ОГРДВ, но и за постигане на качество на системите за ОГРДВ, така че националните политики да допринесат за хармонично развитие през първите години от живота на всяко дете и по този начин да инвестират в човешкия капитал за постигане на целите на Европейския съюз за следващите десетилетия, се слага с приетата Препоръка за изграждане на висококачествени системи за образование и грижа в ранна детска възраст (ОГРДВ) от Съвета на Европейския съюз (СЕС) през май 2019 г.³⁷.

1.4 Прилагани мерки и индикатори за постигане на качество в системите за образование и грижите в ранна детска възраст

В препоръката на Съвета на Европейския съюз се подчертава, че правителствата могат да разгледат набелязаните възможни действия и да предприемат конкретни мерки в зависимост от обстоятелства във всяка държава, според установеното в нея общоевропейско разбиране за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст. Препоръката на Съвета отчита, че различни ключови компоненти и области на рамката за качество ще бъдат приоритизирани от отделните държави членки, тъй като всяка от тях има различна система за ОГРДВ.

Неделима част от тази препоръка се явява Рамката за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (наричана Европейска рамка за качество), в която са обособени десет позиции, които дават насоките за разработването и поддържането на качество в системите за образование и грижи в ранна детска възраст. В тези десет позиции, които се отнасят до качеството, са описани основните характеристики на висококачествените услуги така, както са установени в практиката. Десетте позиции, свързани с качеството, наричани още „ключови компоненти на качеството“, са структурирани в пет по-широки области: достъп, работна сила, учебна програма, наблюдение и оценка, управление и финансиране³⁸.

Европейската рамка за качество стимулира и приканва държавите членки да направят преглед на структурата и да разработят качествени системи за ОГРДВ в съответствие с европейския подход.

³⁵ Европейска комисия (2020) „Работна група Образование и обучение 2020 г. за образование и грижи в ранна детска възраст: как да наемем, обучим и мотивираме добре квалифициран персонал“, URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/47ba3c3a-6789-11eb-aeb5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-190311791>

³⁶ Европейска комисия (2020) „Работна група Образование и обучение 2020 г. за образование и грижи в ранна детска възраст: окончателен доклад“, URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/308643fa-678c-11eb-aeb5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-190311702>

³⁷ Официален вестник на Европейския съюз 5.6.2019 г., ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА, от 22 май 2019 година за висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст (2019/C 189/02)

³⁸ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_bg

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Разработването на Европейската рамка за качество се основава на съществуващите и нововъзникващите практики в държавите членки. В нея са взети предвид най-често използваните мерки, свързани с осигуряване на високо качество, и е синтезирано описанието на тези мерки. Още при разработването на рамката много държави членки вече прилагат едно или повече от петте измерения на качеството в своята практика. Част от прилаганите от държавите членки разнообразни мерки за поддържане и подобряване на качеството на услугите за ОГРДВ на общинско, регионално или национално ниво са:

- използване на законодателни, разпоредби и правила за разписване на практиките в системата за ОГРДВ;
- въвеждане на правото за достъп до качествени системи за ОГРДВ през закон – законово гарантирано право;
- кампании за популяризиране на сектора и подпомагане набирането на висококвалифициран и компетентен персонал;
- въвеждане на различни външни наблюдения и проверки на качеството като инспекции;
- акредитация на детските заведения;
- изисквания относно съотношението на персонала, числеността и квалификацията;
- изисквания по отношение на начина на разработване на политики (в партньорство или чрез консултация със заинтересовани страни, социални партньори и потребители на услугите на детските заведения и т.н.);
- изисквания към детските заведения за самооценка и отчет пред общинските или регионалните власти;
- публикуване на доклади от оценки на качеството на предоставяните услуги;
- въвеждане на изискване да се използва разрешена или одобрена учебна програма и/ или педагогически подход;
- публикуване на набор от ценности/ принципи в подкрепа практиката на предоставяне на услуги за ОГРДВ;
- използването на индикатори и референтни показатели за проследяване на качеството на предоставените услуги и др.

На 0 са представени петте основни области на Европейската рамка, които определят качеството на системите за ОГРДВ: достъп; персонал; учебна програма; наблюдение и оценка; управление и финансиране.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
 детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Фигура 1. Основни области на Европейската рамка за качество на ОГРДВ

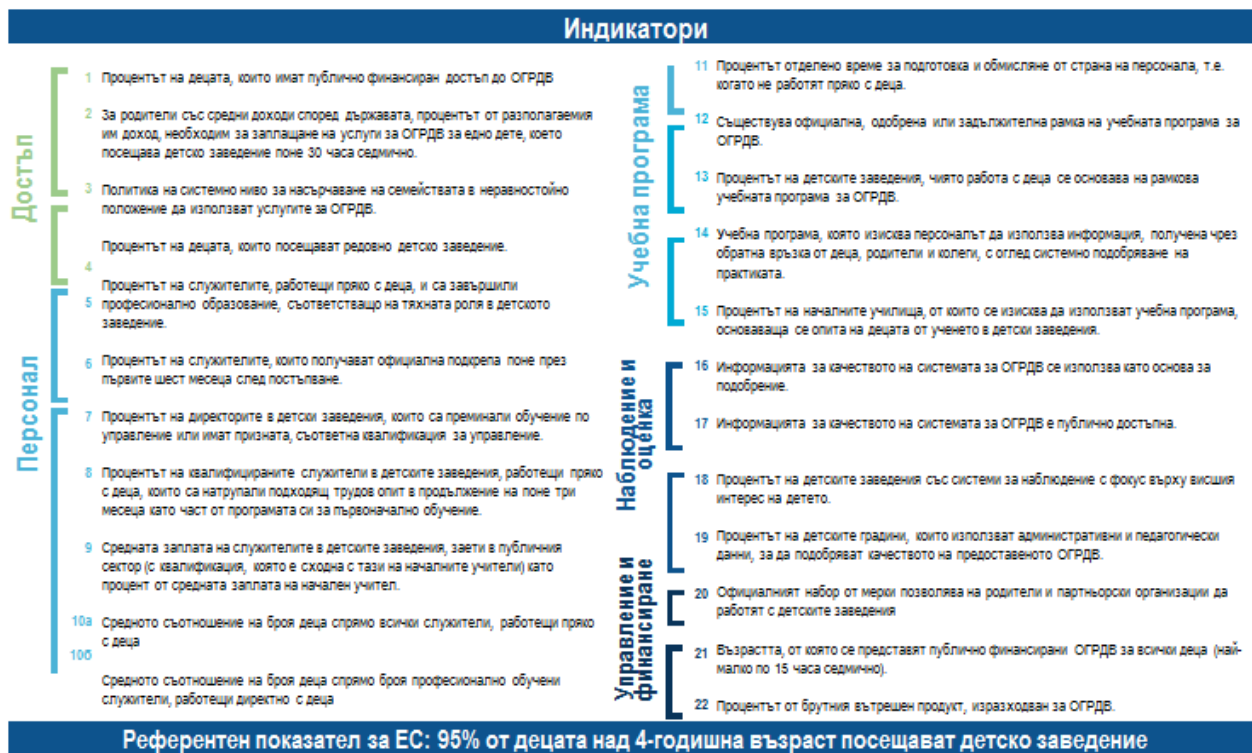

Разработените от създадената през 2017 г. към ЕК експертна работна група индикатори, които допълват рамката за качество, могат да бъдат използвани за оценка на ефективността на системата за ОГРДВ във всяка държава членка. Също така могат да бъдат прилагани за насърчаване на саморефлексията и самооценката при разработването на висококачествени системи за ОГРДВ, както и да подпомагат наблюдението и измерванията с цел подобряване на ефективността на системите за ОГРДВ.

На фиг. 2 са представени идентифицираните от работната група към ЕК 22 индикатора.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Фиг. 2. Индикатори по основните области за качество на системите за ОГРДВ

1.5 Рамката за качество на системите за ОГРДВ и реформите в страните на ЕС

Този раздел разглежда прилагането на Европейската рамка за качество в държавите членки на ЕС.

Ранната работа на членовете на Мрежата от експерти по социални аспекти на образованието и обучението (NESET) подчертава, че Европейската рамка за качество действа като катализатор на промяна в много страни и е довела до национална реформа в системата за ОГРДВ на някои държави членки³⁹.

Докладът на NESET⁴⁰ прави обзор на различни национални рамки за качество на системата за ОГРДВ и на други равностойни като документи актове, разработени или внедрени на национално, регионално и местно ниво в рамките на държавите членки.

³⁹Lazzari, A. (2017): Текущото състояние на националните рамки за качество на ОГРДВ или еквивалентни документи за стратегическа политика, регулиращи качеството на ОГРДВ в държавите-членки на ЕС - специален въпрос № 4/2017 от NESET II, URL: <https://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2019/06/AHQ4.pdf>

⁴⁰Lazzari, A. (2017): Текущото състояние на националните рамки за качество на ОГРДВ или еквивалентни документи за стратегическа политика, регулиращи качеството на ОГРДВ в държавите-членки на ЕС - специален въпрос № 4/2017 от NESET II

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
 детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

На таблица 1 е представен начинът, по който държавите членки на ЕС се ангажират с промени в системата за ОГРДВ и прилагат ключовите принципи на рамката още от публикуването им през 2014 г.

При почти половината от държавите членки Европейската рамка за качество е изиграла роля в реформата на системите за ОГРДВ и в прилагането на политиките за качество на образованието и грижата (Белгия, Чехия, Германия, Гърция, Франция, Ирландия, Италия, Литва, Полша, Румъния, Словакия).

Таблица 1. Преглед на Европейската рамка за качество в държавите членки

Държава	Рамката за качество на ОГРДВ е преведена или разпространена ⁴¹	Рамката за качество на ОГРДВ е изиграла роля за реформа и прилагане	Други реформи в политиката за ОГРДВ, несвързани с рамката за качество ⁴²
Австрия			✓
Белгия	✓	✓	
България			✓
Кипър			
Чехия		✓	
Германия	✓	✓	
Дания			✓
Гърция	✓	✓	
Естония			
Испания			✓
Финландия	✓		✓
Франция	✓	✓	✓
Хърватска			✓
Унгария			

⁴¹Разпространение на Европейската рамка за качество на ОГРДВ в политическите документи на държавите-членки на ЕС, академични изследвания, професионална литература, насоки и конференции

⁴²Политически инициативи, предприети в онези държави членки на ЕС, в които Европейската рамка за качество на ОГРДВ е изрично използвана

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Ирландия	✓	✓
Италия	✓	✓
Литва	✓	✓
Люксембург		
Латвия		✓
Черна гора		✓
Нидерландия	✓	✓
Полша		✓
Португалия		✓
Румъния		✓
Швеция		
Словения		✓
Словакия	✓	✓

Източник: ICF, въз основа на специален въпрос № 4/2017 от NESET II

Европейската рамка за качество оказва влияние на политическите дебати в много страни. Въпреки това, често разработването на системи за ОГРДВ с високо качество се постига бавно, тъй като разработването и прилагането на висококачествени системи за ОГРДВ може да изисква промени в законодателството, промени в съществуващата практика; нови начини за наблюдение и измерване на съществуващата практика; нови начини за анализ и докладване на съществуващата практика; или нови начини за анализ на данни и информация за реформиране на практиката.

Всяка от петте области с включените в тях показатели за качеството от рамката, може да се оценява и да бъде обект на промяна, но винаги трябва се има предвид, че качеството на системата за ОГРДВ се определя от съвкупността на характеристиките по всички пет области.

В доклад на NESET⁴³, публикуван през 2017 г⁴⁴., се отбелязва, че *в повечето случаи реформите в ОГРДВ в държавите членки не се планират и провеждат непременно, чрез въвеждане на всеобхватни рамки за качество на ОГРДВ. По-скоро това става с широк набор от инициативи и мерки, които са въведени (или в момента се*

⁴³ NESET е консултативна мрежа от експерти, работещи в социалната сфера измерение на образованието и обучението.

⁴⁴ Lazarri (2017) op. cit, стр..

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

*разработват) като част от повече или по-малко формализирана стратегия за подобряване на достъпа и качеството на предоставяните услуги за ОГРДВ*⁴⁵. Частичното и селективно използване на най-важните ключови компоненти за качество според Европейската рамка за качество, позволява на всяка държава членка да се възползва от този подход, като същевременно изгражда и подобрява съществуващата си система. След публикуването на доклада на NESET други системи се проектират и внедряват нова или преразгледана рамка за качество на ОГРДВ (вж. Приложения 1 и 2 за повече подробности), напр. Национална рамка за посрещане на малките деца във Франция (*Cadre National pour l'Accueil du Jeune enfant*) е създадена през 2017 г. и апробирана през 2019 г. Възникващата рамка за качество на ОГРДВ в Литва е разработена с Европейския социален фонд (ЕСФ) и е планирано да бъде завършена през октомври 2021 г.

Докладът на NESET се фокусира върху петте измерения на Европейската рамка за качество (достъп; персонал; учебна програма; наблюдение и оценка; и управление и финансиране). В него се отбелязва, че рамката на ЕС за качество се прилага в основно в три от тези пет основни области, за да повлияе на политиката и практиката за ОГРДВ в държавите членки. Най-често това е първата област, която се отнася до наличността и достъпността на предоставяните услуги за ОГРДВ с повишено внимание към справяне с неравенствата, произтичащи от неравномерното географско разпределение на услугите или от неспособността на уязвимите групи да получат достъп до услугите, като се предприемат мерки за:

подобряване на имиджа на професиите в системата на ОГРДВ, така че да станат по-привлекателни, чрез повишаване на първоначалната професионална квалификация, чрез предоставяне на професионална подкрепа на по-слабо квалифицирания персонал (напр. възпитатели и помощници) и чрез подобряване на условията на труд;

проектиране и внедряване на учебна програма за предучилищно образование (особено за деца на възраст от три до шест години), която отделя повече внимание на прехода към началното училище;

оптимизиране и балансиране на отношенията между централните и местните власти, включително и чрез участие на различни заинтересовани страни при разработването на учебни програми за ОГРДВ.

Двете области от Европейската рамка за качество, които се прилагат в по-малка степен в практиките на държавите членки, са наблюдение и оценка, и управление и финансиране.

1.6 Преглед на прилагането на рамката за качество на ОГРДВ по петте основни области

1.6.1 Достъп

Докладът на Евридика⁴⁶ установява, че в държавите членки има два подхода за осигуряване на универсален достъп:

⁴⁵ Lazarri (2017) op. cit, стр. 40.

⁴⁶European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

- Законно право на място в детско заведение: в този случай детето има право на ОГРДВ;
- Задължително посещение на детско заведение: детето има законово задължение да присъства.

Важно е да се отбележи, че на европейско ниво "...право на ОГРДВ за всяко дете, изразено в законодателството като цяло, но без подходящо финансиране и нужните политики, за да се гарантират необходимите и достатъчни места, не се счита за реално право, защото не е гарантирано"⁴⁷. Осигуряването на места за ограничен брой деца, а не за всички, които се нуждаят и желаят такива услуги, не се счита за законно право, ако публичните власти не са задължени да предоставят място и да осигурят такава услуга под някаква форма (детско заведение, център за услуги, в домашна среда чрез детегледачки и т.н.). Само когато законът задължава отговорните власти да осигурят услуги за ОГРДВ за децата на всички желаещи родители, тогава това право е реално и гарантирано, а не формално и пожелателно.

Място в публично субсидирано детско заведение е гарантирано от най-ранна възраст (0,5 до 3) в Белгия, Чехия, Германия, Естония, Испания, Франция, Латвия, Люксембург, Унгария, Полша, Словения, Финландия и Швеция). Освен това една четвърт от европейските образователни системи осигуряват места за деца на възраст от 4, 5 или 6 години за последните 1-2 години от ОГРДВ.⁴⁸ Универсален достъп до висококачествено образование липсва в няколко държави членки. Това особено се отнася за децата на възраст под три години, тъй като в тази възрастова група средно около 34% посещават детско заведение.⁴⁹ В Дания например се налагат санкции и глоби на общините, които не осигуряват услуги за всички желаещи родители на деца в ранна възраст – има въведено законово задължение.

Една четвърт от европейските образователни системи нямат законова рамка, която да осигури място в заведение за ОГРДВ, но през последните години се наблюдават положителни развития в тази област. Напоследък много държави членки се придвижват към разширяване на правото на ОГРДВ, включително Чехия, Люксембург, Латвия, Финландия и Швеция⁵⁰.

1.6.2 Персонал

Съществуват значителни разлики по отношение на обучението и квалификацията на персонала в държавите членки на ЕС. Само една трета от тях имат изискване за бакалавърска степен към пряко работещите с деца за придобита степен на образование и професия, която дава право да работят в заведения за деца на възраст под три години (България, Германия, Естония, Гърция, Хърватска, Кипър, Латвия, Словения, Финландия). В около три четвърти от държавите е въведено изискване пряко работещите с деца да имат най-малко бакалавърска степен за работа с деца на

⁴⁷ Асоциация Родители, допитване ,Институт Отворено Общество и УНИЦЕФ- <https://www.unicef.org/bulgaria/>; Световна Банка – САБЕР, 2014; ФЗНД- всички изследвания последните две години; <https://www.worldbank.org/bg/news/feature/2016/04/05/importance-of-expanding-early-childhood-development-in-bulgaria>

⁴⁸Европейска комисия / EACEA / Еврдика, op. cit., стр. 44-48.

⁴⁹Пак там

⁵⁰Пак там, стр. 53-54.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

възраст над три години. Във Франция, Италия и Португалия има изискване за магистърска степен⁵¹.

Политиките в областта на ОГРДВ в държавите-членки също се подкрепят от програмата Еразъм+ и програмите на ЕСФ чрез мерки като:

- Основно действие 1: Мобилност за физически лица
- Основно действие 2: Сътрудничество за иновации и обмен на добри практики
- Основно действие 3: Подкрепа за реформи в политиката (от значение за ОГРДВ)

Анализът установява, че проектите, финансирани от Еразъм+, осигуряват добра възможност за подкрепа на прилагането на Европейската рамка за качество за ОГРДВ, по-специално основни действия 2 и 3.⁵² В Литва и Словения са проучени примери за проекти, финансирани от ЕСФ, подпомагащи развитието на персонала и разработването на рамка за качество на ОГРДВ⁵³.

1.6.3 Учебна програма

Европейската комисия/ЕАСЕА/Евридика (2019 г., *op. cit.*, стр. 94-95) установява, че властите от най-високо ниво във всички европейски държави имат официални насоки, за да гарантират, че в учебната си програма детските заведения имат целенасочен образователен компонент - в две трети е за цялата система и в една трета само деца над три години. Тези насоки обикновено включват цели за развитие или учене, както и дейности, подходящи за възрастта, понякога под формата на стандартна учебна програма. В немскоговорящата част на Белгия, Германия, България, Кипър, Чехия, Гърция, Италия, Нидерландия, Полша, Португалия и Словакия няма насоки за деца под тригодишна възраст.

1.6.4 Наблюдение и оценка

Изследванията показват, че наблюдението води до цялостно повишаване на качеството на услугите за ОГРДВ и подобрява поведението и практиките на персонала, както и прилагането на учебната програма.⁵⁴

Европейската комисия/ЕАСЕА/Евридика (2019 г., *op. cit.*) потвърждава, че качеството на резултатите не попада във фокуса на наблюдението и оценката, а качеството на процесите и структурата се наблюдават по-често в детски заведения, които обслужват деца на възраст над три години. За деца под тригодишна възраст фокусът по-често попада върху структурното качество. Външните инспекции, провеждани от министерство или инспекция на образованието, са по-склонни да се фокусират върху оценката на учебния процес, докато външните оценки, провеждани от публични

⁵¹Пак там, стр.71-73.

⁵²Европейска комисия (2020) „Еразъм + и образование и грижи в ранна детска възраст: резултати от проекти и анализ“, URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f010a9c6-6ce0-11eb-aeb5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

⁵³Вижте приложение 1 за допълнителна информация.

⁵⁴ОИСР (2014) „Преглед на литературата за наблюдение на качеството в образованието и грижите в ранна детска възраст“ (Literature Review on Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care), Париж: ОИСР

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

органи, занимаващи се със семейства, социални въпроси или младежи, са по-склонни да разглеждат спазването на нормите и стандартите.

Няма външна оценка на детските заведения за деца под три години в немскоговорящата част на Белгия, България, Италия и Кипър. Външната оценка е отговорност на управляващия услугата в Дания, Германия, Латвия, Финландия и Швеция). Освен това една трета от държавите нямат въведен регламент за вътрешни оценки на заведенията за деца под тригодишна възраст – немскоговорящата част на Белгия, България, Чехия, Гърция, Франция, Унгария, Черна гора, Полша и Румъния. В същия доклад се посочва, че в оценката на детските заведения рядко се включва мнението на децата, с изключение на Дания, Финландия, Естония и Швеция.

По-голямата част от страните наблюдават по-обхватното ниво на системата за ОГРДВ въз основа на направените констатации в резултат на оценките на ниво детско заведение ⁵⁵.

1.6.5 Управление и финансиране

Начинът, по който е организирана системата на ОГРДВ, нейното управление и регулаторна рамка, са от ключово значение за успеха на политиките и качеството на системите за ОГРДВ.

Доклад на Евридика⁵⁶ показва, че по отношение на управлението, държавите членки могат да бъдат групирани според това дали имат интегрирани, или разделени системи въз основа на определени характеристики, включително:

- Детски заведения: обединени или разделени
- Управляваща институция: една или две
- Квалифициран персонал през целия етап на ОГРДВ (минимално ниво по ЕКР ISCED 6)
- Образователни насоки, приложими за всички заведения

Европейската комисия изтъква ползите от интегрираните системи. В публикуван наскоро работен документ на Европейската комисия се подчертават ползите от изцяло интегрираните системи, които: *„изглежда постигат по-голяма съгласуваност в политиката за образование и грижи в ранна детска възраст [...], както и отделят повече ресурси за малките деца и техните семейства. Чрез осигуряване на по-съгласувана рамка за управление и финансиране в сектора на образованието и грижите в ранна детска възраст единните системи постигат по-високо качество и по-справедливо предоставяне на услуги и следователно - до по-голяма финансова*

⁵⁵Европейска комисия / EACEA / Евридика (2019) „Основни данни за образованието и грижите в ранна детска възраст в Европа, издание от 2019 г.“ (Key data on early childhood education and care in Europe, a 2019 edition), стр. 53-54, URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/key-data-early-childhood-education-and-care-europe-%E2%80%93-2019-edition_en

⁵⁶Европейска комисия / EACEA / Евридика, 2019.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

ефективност.⁵⁷ Тези предимства обясняват повишения интерес към по-нататъшна интеграция на политиките в системата на ОГРДВ⁵⁸.

Освен това Евридика отбелязва, че: „*организацията на предоставянето на услуги за ОГРДВ и приложимите правила до голяма степен зависят от естеството на управлението им. Поверяването на отговорността за целия етап на ОГРДВ на едно министерство или висш орган може да спомогне за прокарването на съгласувани политики и да гарантира по-качествени услуги. Този модел с един управляващ орган е приет в повечето европейски образователни системи. Не е изненадващо, че всички страни, които имат обединени детски заведения, също разчитат на такава интегрирана система на управление. В тези страни отговорността за ОГРДВ е на министерството на образованието.*“⁵⁹

На Фигура 3 е представена илюстрация на степента на интегриране на системите за ОГРДВ във всички европейски държави⁶⁰.

⁵⁷Европейска комисия (2018) „Работен документ на персонала, придружаващ предложението за препоръка на Съвета относно висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст“ [COM (2018) 271 окончателен], от 22/05/2018, SWD (2018) 173 окончателен, стр.46, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0173>

⁵⁸Kaga, Y., Bennett, J., и Moss, P. (2010) „Грижа и учене заедно: международно проучване за интеграцията на грижите и образованието в ранна детска възраст в образованието“ (Caring and learning together: a crossnational study on the integration of early childhood education care and education within education), Париж: ЮНЕСКО.

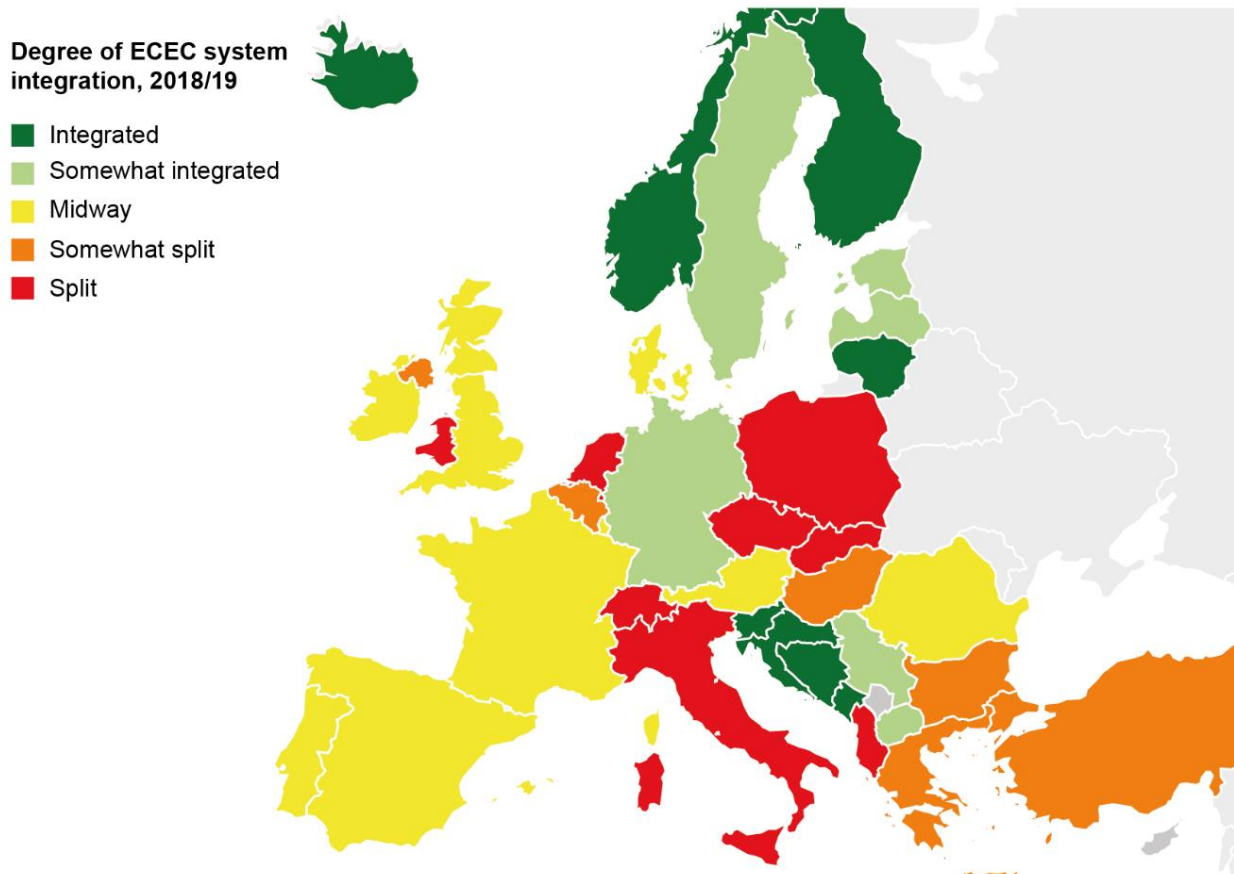
Европейска комисия, 2013 г. Цели на Барселона. Развитието на детски заведения за малки деца в Европа с оглед на устойчив и приобщаващ растеж. Доклад от Европейската комисия и Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз.

⁵⁹Евридика (2019), *op. cit.*, стр. 15.; Европейска комисия / ИАОАК / „Евридика“, 2019. Справка на „Евридика“: Основни данни за образованието и грижите в ранна детска възраст в Европа. Люксембург, Служба за публикации на Европейския съюз.

⁶⁰**Интегрирани системи** (в зелено) имат координирани и последователни политики през цялата фаза на ОГРДВ. В тези страни децата посещават едно детско заведение до началото на началното образование. Министерството на образованието отговаря за определянето на правилата и разпоредбите за цялата фаза на ОГРДВ. Учебната програма, образователната програма или насоки се прилагат от ранна възраст и основните специалисти трябва да бъдат висококвалифицирани през цялата фаза на ОГРДВ. **В частично интегрирани системи** (светло зелено), повечето или всички деца посещават обединени заведения. ОГРДВ е под шапката на едно министерство и са налични образователни насоки за целия етап на ОГРДВ. Въпреки това, по отношение на степента на системна интеграция или настройка и изисквания за квалификация, тази категория има две подгрупи: - държави, в които всички деца посещават едно заведение, но където няма изискване за персонала от най-високо да бъде висококвалифициран в целия етап на ОГРДВ. Държави, в които някои деца правят преход от заведение за по-малки към заведение за по-големи деца (смесена система за настройка), но основните практики са висококвалифицирани през целия етап на ОГРДВ. **В средни системи** (жълто), отговорно е едно министерство и фаза с насоки за образование на ОГРДВ. Някои или всички деца обаче трябва да сменят заведението и няма висококвалифицирани специалисти по образованието във целия етап (Франция е изключение поради ролята на различни министерства). **В донякъде разделените системи** (в оранжево): всички деца трябва да сменят заведението. В Белгия (Фландрия) и Унгария, въпреки че са налични образователни насоки за елия етап на ОГРДВ, те се издават от различни власти за лица под и над 3 години, а основните специалисти, работещи с по-малки деца, не трябва да бъдат с висока квалификация. В България, Гърция, Кипър и Португалия образователните насоки не са налични в детски заведения за по-малки деца, но основните лекари трябва да бъдат висококвалифицирани през цялата фаза на ОГРДВ. И накрая, в **разделените системи** (червено), типичното разделение между грижите за децата и образованието е очевидно във всички области: отделни детски заведения, различни министерства носят отговорност за по-малките и по-големите деца, изисквания за по-висока квалификация за основните специалисти в предучилищното образование, отколкото в детските заведения за по-малки деца (или по-ниски изисквания за ниво и в двете фази) и няма образователни насоки за по-малките деца. Италия интегрира своите базирани в центъра услуги за ОГРДВ за деца под и над 3 години. Квалификацията на персонала ще бъде праведна в съответствие през целия етап на ОГРДВ от 2019/20. *Европейска комисия / EACEA / Евридика, 2019, op. cit. стр. 18-19.*

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Фигура 3. Степен на интегриране на системата за ОГРДВ

Източник: Европейската комисия/EACEA/Евридика, Ключови данни за образованието и грижите в ранна детска възраст в Европа - издание 2019 г., стр. 18

На Фигура 3 не са отразени незавършените преходи към по-обединена система: италианската система за ОГРДВ е в процес на преминаване към единна система от 2017 г., а същият преход към повече унификация се наблюдава и в Румъния, след като неотдавна в законодателството е включен принципът „ученето започва от раждането“.

Образователните насоки, които обхващат периода от 0-6 години, са обичайна практика в две трети от държавите членки на ЕС. Образователните насоки включват:

Цели за развитие и учене както и дейности, подходящи за възрастта, обхващащи целия етап на ОГРДВ

Емоционално, личностно и социално развитие; физическо развитие, художествени умения, езикови и комуникативни умения, разбиране на света, умения за сътрудничество и здравно образование

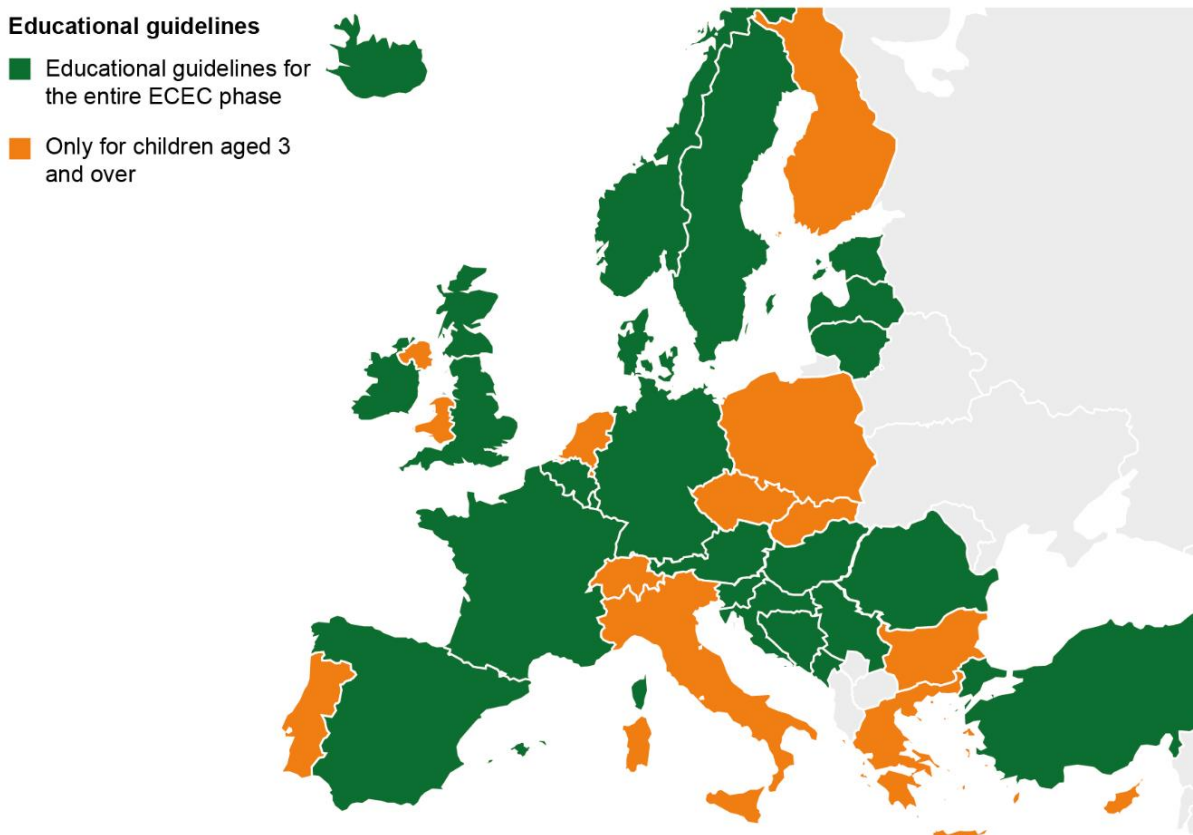
*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Педагогически подходи (учене чрез игра) и оценка (наблюдение на детето).

Тези насоки могат да бъдат въведени от различни органи/ министерства.

Фигура 4 предоставя общ преглед на броя на държавите членки с образователни
насоки, които обхващат децата в периода между 0-6 години.

Фигура 4. Образователни насоки за деца от 0-6 години

*Източник: Европейската комисия/EACEA/Евридика, Ключови данни за образованието и грижите в ранна
детска възраст в Европа, стр. 17*

Образователни насоки за целия етап на ОГРДВ са въведени във Франция, Швеция, Ирландия, Германия, Дания, Белгия, Финландия, Латвия, Литва, Естония, Испания, Унгария и Хърватска.

Този раздел бе разгледано изпълнението на основните измерения на Европейската рамка за качество. Останалата част от доклада изследва по-задълбочено този въпрос,

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

като се фокусира върху осем европейски системи. Следващият раздел разяснява
метода, по който сме избрали тези осем системи.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

2 Метод и критерии за определяне на референтни и съотносими практики

Този раздел представя използвания метод за подбор на държавите и практиките в техните системи за ОГРДВ, критериите за подбор, според които сме избрали подходящи примери от първоначалния дълъг списък от изследвани системи (2.1), както и критериите за определяне на системите, които изследваме и представяме по-задълбочено (2.2).

2.1 Критерии за подбор на дълъг списък от подходящи примери

Направен е сравнителен преглед, в резултат на което са идентифицирани 18 системи за ОГРДВ от европейските държави (приложение 1). Основните въпроси, които насочват именно към тези системи, са свързани с:

- Примерите на кои държави могат да повлияят и да подкрепят процеса на реформа, който българското правителство планира да предприеме? Насочихме търсенето към системи за ОГРДВ, които вече са въвели рамки за качество, намират се в процес на въвеждане или планиране; или разполагат със съответстващи практики за наблюдение и оценка.
- На кои държави примерите за изследване на качеството на системите за ОГРДВ, могат да бъдат разгледани по-задълбочено?

Взети са предвид и няколко други насоки, които са по-скоро ориентировъчни, отколкото избиращи:

1. **Структури на управление:** Разглежда се структурата на управление на системата за ОГРДВ и разпределението на отговорностите - дали отговорността е „разделена“ или системата за качество на ОГРДВ е синхронизирана, с инспекторат за измерване на качеството на предоставените услуги (както е във Франция или в Чешката република). Този критерий е показателен, но не е основен за избора на практики от системите за ОГРДВ.
2. **Начална възраст за включване в ОГРДВ:** Този показател е включен, за да бъде представена допълнителна информация за системата, но не като решаващ критерий за избор.
3. **Географски обхват:** Постигането на баланс в разпределението на услугите за ОГРДВ в различни типове населени места и райони, е важен, но не е водещ критерий.
4. **Педагогически съображения:** Критериите за подбор са фокусирани предимно върху елементите на националната структура на системите за ОГРДВ, които са сходни с реформата на ОГРДВ, която българското правителство има амбицията да направи. Отчитането на наличие на учебна програма и въведен през нея педагогически подход, разглеждането на учебните рамки, с цел да се получи по-добро разбиране за практиките при въвеждане на качество на системата за ОГРДВ от държавите членки.

Избрани са като референтни примери в подкрепа на процеса на въвеждане на качество в системата за ОГРДВ в България, следните страни: Австрия, Белгия (Фландрия), Хърватска, Чехия, Дания, Финландия, Франция, Германия, Унгария,

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

Ирландия, Италия, Литва, Нидерландия, Румъния, Словакия, Словения, Швеция и Норвегия. Допълнителна информация за системите за ОГРДВ в тези страни е включена в приложение 1.

При подбора и определянето на системите в тези държави също така се отчитат мненията на нашите ключови експерти и съветници, изразени в проведените консултации и срещи: Кийт Брумфит, Михаела Йонеску, Иванка Шалапатова, проф. Любослава Пенева и Линка Тонева от Тръста за социална алтернатива.

Проведени са консултации и с експерти от здравната система в Столична община, както и с експерти от образователната система в община Пловдив, които имат специфични познания и опит в европейските системи на ОГРДВ.

Накрая е проведена консултация с Аквиле Мотеюнайте, анализатор на образователна политика и системи в EACEA (Евридика), предвид нейните обширни сравнителни познания за системите за ОГРДВ в цяла Европа.

2.2 Критерии за избор на кратък списък за по-задълбочен анализ

Избраните системи за ОГРДВ от осем държави за по-задълбочен анализ. В Каре 1 са описани критериите за подбор. В приложението е включена допълнителна информация за националните системи, както и тематичен справочник и списък с интервюта.

Каре 1: Критерии за подбор на практики

Критерии за подбор на добри европейски практики :

- 1. Наличие на рамка за качество на ОГРДВ.** Има множество еднократни промени в политиките, например увеличаване на предоставеното финансиране на ОГРДВ, въвеждане на диференцирана система за подпомагане на деца с допълнителни или специални нужди. За този проект са търсени примери, които са част от стратегически подход, основан на качеството на предоставянето, които са мониторираны и оценени, и чието въздействие върху промяната в политиките по отношение на качеството на предоставянето може да се измери. Прави се разграничаване на рамките за качество от националните рамки за учебната програма. Рамките за качество са включени в редица документи в избраните системи: харти, указания, генерални планове, законодателства или други политически или официални документи, които включват позиции за качество или цели.
- 2. Етап на разработване на национална рамка за качество:** Примерите идват от страни с опит в разработването на рамка за качество в системите за ОГРДВ в различни етапи на изпълнение и приложение. Някои страни са въвели изцяло рамка за качество (зрели рамки) или са в процес на приемане или прилагане на рамка за качество (зараждащи се рамки). Като „зряла рамка за качество“ се определят рамките, които са въведени преди 2016 г. и са осъществени напълно. „Зараждащи се рамки за качество“ са тези, приети след 2016 г. и/или такива, които се разработват в момента.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

3. **Значение на Европейската рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст:** При избора на страните се обръща внимание на значението, което те придават на Европейската рамка за качество. Разделът се концентрира върху вниманието към Европейската рамка за качество и присъствието в националните дебати: преведена ли е рамката, има ли препратки към нея в политически документи или национални дебати и академични публикации? Разглеждат се държави членки, които са въвели политики (на национално, регионално или местно ниво) в едно или повече от петте измерения на качеството, посочени в Европейската рамка. Например, тук се включва Франция, която наскоро направи реформа във възрастта, в която започва задължителното образование, за да увеличи достъпа до ОГРДВ.
4. **Наличие на общосистемно наблюдение и оценка:** При определяне на кратък списък от държави, се обръща внимание дали съществува система за наблюдение и оценка и какви са различните практики за наблюдение и оценка. Отчита се съществуването на организация за инспектиране, която използва съгласуван набор от критерии – включително какво се очаква от всеки доставчик на услуги за ОГРДВ, напр. в детското заведение има договорено съотношение дете – персонал; целият персонал е преминал подходящото първоначално и продължаващо обучение; родителите участват в работата на детското заведение; децата постигат напредък в своето социално и образователно развитие и т.н. Към организацията на инспектиране са включени и различни начини, чрез които качеството се наблюдава – например чрез механизми за самооценка; чрез събиране на данни и отчетност на местно или регионално ниво; чрез договорености и организация на финансово отчитане (или евентуално чрез процес на партньорски обмен).
5. **Потенциал за преносимост:** Разглежда се възможността елементи от съответната система да бъдат привнесени в българския. Този критерий ще бъде доразвит и оценен с участието на членовете на Управляващия екип по проекта на МОН.

Оценката при определянето на държавите, в които изградените системи за качество на ОГРДВ могат да бъдат в подкрепа на националните ни политики, се основава на възможностите на настоящата българска система, в която има инспекторат на национално ниво и организация за наблюдение на местно ниво. Оценката се основава и на възможността за въвеждане на стандарти или очаквания за това, което се очаква от работата на персонала в детските заведения.

От Българското правителство и създадена към него Работна група може да бъде направена преценка за прилагане на конкретни аспекти от други системи за ОГРДВ, а не на отделната система в нейната цялост. Някои приложими елементи могат да бъдат например включването на проницателна политическа цел или визия, конкретен референтен показател или индикатори, начин за връзка със заинтересованите страни в процеса на изработване на рамка за качество; показателите и системите за мониторинг, събиране, анализ и използване на данни или определена практика или дейност.

Освен това бяха взети предвид и критериите, включени в концептуалната бележка, изготвена през декември 2020 г. и приета от Управляващия екип. Тези критерии включват:

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Да се основават на намерението да се разработи (или да е въведена) политическа цел, цел за качество или референтен показател, включени в официален документ (регламент, законодателство и др.) с педагогическо значение за поне една област на предоставяне на ОГРДВ. Например:

- Политика за изравняване на заплатите на служителите, пряко работещи с деца в различните структури от системата за ОГРДВ в страната, със заплащането на учителите в началните училища;
- Политика, която да гарантира, че всички детски заведения използват одобрена учебна програма;
- Политика за предоставяне на универсални и безплатни услуги за ОГРДВ за всички четиригодишни;
- Политика, която изисква от всички детски заведения за ОГРДВ да изготвят и публикуват годишна самооценка на качеството на предоставяните от тях услуги;
- Политика за разработване на набор от основни компетенции, описващи какво се очаква от помощниците в сферата на ОГРДВ или основните практики;
- Разработването на система за практика и стаж при първоначалното обучение на основните специалисти и др.

6. **Последваща промяна в резултат на дейности по наблюдение:** Разнообразието от практики по отношение на начина, по който са взети предвид резултатите от наблюдението и оценката и тяхното въздействие върху подобряване на практиките. Потърсен е набор от действия, които се използват за отстраняване на проблема и подобряване на това измерение на качеството – например, когато наблюдението показва, че някои детски заведения не спазват изискването за съотношението дете – персонал или работното им време не достига определения брой часове/седмица. Тези действия могат да бъдат насочени към определени въпроси като: дали са публично достъпни данните за броя и числеността на групите, броя на децата в тях и на персонала; осигурява ли се поддържащо и продължаващо обучение на персонала, което се обективира с представяне на портфолио; правят ли се последващи проверки и при тежки случаи, прилагат ли се административни или друг вид корекционни мерки.

Направеният анализ се основава на 15 интервюта с ключови източници на информация от тези страни, както и обмен по електронната поща, допълнителен преглед на национални документи и нормативни актове, дискусии с Управляващия екип. Някои от критериите за подбор бяха по-лесни за документиране от други, а когато беше уместно пропуските се отбелязваха в данните (приложение 1).

2.3 Преглед на практиките за изграждане на качество на системите за ОГРДВ, в държавите, включени в краткия списък

В таблица 2 са изброени осемте държави със системи за качество на ОГРДВ, върху които се фокусирахме.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
 детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Таблица 2. Кратък списък на държавите според състоянието на практиките и
 изграждането на качество на системата за ОГРДВ

Системи в процес на приемане на рамка за качество или със зараждаща се рамка за качество	Системи с установени практики за наблюдение и оценка или изцяло внедрена рамка за качество
Дания	Белгия (Фландрия)
Франция	Ирландия
Литва	Норвегия
Словения	Швеция

Практиките, които са включени в краткия списък, имат следните характеристики:

- Етапи на развитие:** Някои системи, като Литва и Белгия (Фландрия), са в процес на преход и могат да подкрепят българското правителство в процеса на реформи при разработването и въвеждането на рамка за качество; други имат утвърдена рамка за качество, като Швеция или Норвегия. Утвърдените рамки за качество могат да илюстрират постигнатите резултати или „крайната точка“, като поставена цел на реформите в системата за ОГРДВ в България.
- Подходи за наблюдение и оценка:** Някои системи са децентрализирани и се основават на силна традиция на автономия (като Дания), други управляват качеството чрез публикуване на данни (Норвегия), а трети - поставят по-голям акцент върху външните оценки (като Франция).
- Педагогически подходи:** повечето системи за ОГРДВ в краткия списък от държави се ръководят от подход, който поставя децата в центъра, но се различават по отношение на включването във формално обучение (Белгия, Фландрия и Словакия) или дейностите, основаващи се на игри (Норвегия, Дания).

2.3.1 Системи в процес на приемане на рамка за качество или със зараждаща се рамка за качество

Четири от държавите, са в процес на приемане на рамка за качество или със зараждаща се рамка за качество на системите за ОГРДВ . В Таблица 3 са обобщени наименованията и годината на приемане на националните рамки за качество.

Таблица 3 Наименования на зараждащи се рамки за качество по държави и години на приемане

Държава	Наименование на рамката за качество	Дата на приемане
Дания	Генерален план за развитие на качеството <i>Master for en styrket pædagogisk læreplan</i>	2017 г.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)

Франция	Национална рамка за посрещане на малките деца <i>Cadre National pour l'Accueil du Jeune enfant</i>	2017 г.
Литва	Качествена рамка в развитие	2018-2021
Словения	Модел на качество в образованието	2017 г.

Дания разполага с цялостна рамка за качество чрез Генералния план за развитие на качеството на ОГРДВ (*Master for en styrket pædagogisk læreplan*), приет през пролетта на 2017 г. Този генерален план разглежда учебната програма, професионализацията и лидерството, които трябва да бъдат постигнати чрез обучение на работното място, гъвкавост на дневните грижи според нуждите на семействата и подобрен преход от системата за ОГРДВ към училище. От 2019 г. се обсъжда реформа на системата за оценка.

Франция разполага с Национална рамка за посрещане на малките деца (*Cadre National pour l'Accueil du Jeune enfant*) като рамка за качество, приета през 2017 г. Тази рамка включва Харта с 10 ключови позиции, формулирани от гледна точка на детето, обхващащи достъпа, педагогиката, професионализацията на персонала и грижите.

Литва има разработена цялостна рамка за качество за ОГРДВ през последните три години, която предстои да бъде завършена през есента на 2021 г.

Словения също има приета рамка за качество през 2017 г. Тази рамка не се използва широко поради липсата на интерес сред служителите в сферата на ОГРДВ.

2.3.2 Страни с напълно внедрени рамки за качество в системите за ОГРДВ

Четири страни имат системи с по-зрели рамки за качество, т.е. разработени са и се прилагат преди 2016 година. В Таблица 4 са дадени наименованията и годините на приемане от държавите на установените рамки за качество, които разглеждаме.

Таблица 4. Наименования на въведените рамки за качество в четирите държави и години на приемане

Държава	Наименование на рамката за качество	Дата на приемане
Белгия (Фландрия)	Педагогическа рамка за прохождащи деца и бебета	2014 г.
Ирландия	Националната рамка за качество на образованието в ранна детска възраст (<i>Síolta</i>).	2006 г.
Норвегия	Рамкови план за детските градини (<i>Ramteplan for barnehagen</i>) заменя Рамковия план за	Оригиналният план е приет през 2006 г.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
 детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

	съдържанието и задачите в детската градина през 2017 г.	
Швеция	Качествена рамка чрез различни законодателни пакети	Около 2010 г.

Белгия (Фландрия) приема педагогическа рамка за малки деца и бебета (на възраст от 0 до 3 години) през 2014 г. Основните принципи за качество на тази рамка са: фокусиране върху психо-педагогическата област, достъпността, персонала, дейностите и учебната програма.

Ирландия има Национална рамка за качество на образованието в ранна детска възраст, наречена *Síolta*, която включва Програма за осигуряване на качеството. Тази рамка установява 16 стандарта за качество, свързани с правата на детето, средата, родителите и семействата, консултации, взаимодействия, игра, учебна програма, планиране и оценка, здравеопазване и благосъстояние, организация, професионална практика, комуникация, преходи, идентификация и принадлежност, законодателство и регулиране и участие на обществеността. Стратегията „Първите 5“ (The First 5), приета през 2019 г., е продължение на *Síolta*. Тя има за цел да въведе постепенна реформа за центровете за ранно учене и системите за инспекция на услугите за грижа за децата в училищна възраст, за да подсили осигуряването на качеството с акцент върху самооценката.

Норвегия има изчерпателен рамков план за детските градини, който регулира структурните стандарти за качество, преразгледан през 2006 г. Норвегия стартира и всеобхватен цялостен план за подобряване на качеството на ОГРДВ между 2013 и 2017 г. Този план включва инструменти за развитие на качеството и ресурси като изследвания и статистически данни, портал за родители и за обществеността с показатели за качеството и инструменти за неговата оценка и подобряване.

Швеция разполага с цялостна рамка за качество, която включва различни ръководни документи. Рамката се основава на индикатори за качество и мерки за осигуряване на качеството. Швеция публикува годишни доклади за услугите в сферата на ОГРДВ, включително анализи на съотношението деца – персонал и други индикатори за качество.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

3 Сравнителен анализ

В този раздел е направено обобщение от сравнителния анализ на системите за качество на ОГРДВ в осемте избрани страни, по няколко основни въпроса:

- Как се проектират рамки за качество на системата за ОГРДВ в различните европейски страни? (Раздел 3.1)
- Кои са основните политики по отношение на достъпа, учебната програма и персонала? (Раздел 3.2)
- Кои са основните насоки и тенденции по отношение на наблюдението и оценката? (Раздел 3.3)
- Какви общи механизми и практики могат да се наблюдават в областта на управлението и финансирането? (Раздел 3.4)
- Как се определят и прилагат подходящите индикатори за измерване на качеството в ОГРДВ? (Раздел 3.5)

3.1 Проектиране на рамка за качество

Рамката за качество не е продукт, който може да се копира и приложи в контекста на всяка държава членка. Това е обща референтна рамка, която подкрепя политическия и професионалния диалог и дебат в страните във връзка с политиките за качество на системата за ОГРДВ. От разгледаните в дългия списък на държавите 18 системи за ОГРДВ (вж. Приложение 1), в някои от тях:

- Има разработена национална система за качество, основаваща се на Европейската рамка (напр. Литва, Франция, Ирландия и Словения) - вж. Каре 2 по-долу;
- Използват се отделни законодателни актове, за да бъдат обхванати определени отделни аспекти на качеството (напр. Чехия);
- Направени са изрични препратки към Рамката за качество в официалните публикации, които се използват за планиране и предоставяне на ОГРДВ (напр. Ирландия и Литва⁶¹);

⁶¹Lazarri, 2017, op. cit., страница 14.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Каре 2. Примери за системи за качество на ОГРДВ, основани на Европейската рамка

Във Франция, Министерството на семействата, детството и равните възможности възлага през 2016 г. национален процес за консултация относно ОГРДВ за деца до тригодишна възраст, използвайки Европейската рамка за качество. В консултацията се включват 120 експерти и са отправени 108 препоръки, които служат за формиране на основата на Плана за действие в ранна детска възраст (*Plan d'action de la petite enfance*). Планът за действие включва препоръки, свързани със стандартите, включително хармонизиране на насоките, разграничаване между препоръки и задължения и „стремеж към практики, които зачитат детето и качествена работа на професионалистите“. В резултат на това, през 2017 г. е публикувана Националната рамка за образование и грижа в ранна детска възраст.

В Ирландия, ирландската програма „Първите 5“, е цялостна правителствена стратегия за подобряване на живота на малките деца, започвайки от най-ранното детство. Тя следва предишната рамка за качество *Síolta*, а в представянето ѝ се прави изрично връзка с Европейската рамка за качество.

В Литва: проект по ЕСФ позволява разработването на рамка за качество, следвайки Европейската рамка за качество. Той включва обучение и развитие на външни оценители и консултанти в подкрепа на самооценката на институциите, подобряване на лидерството и обучение на ментори, както и потенциално използване на ИТ платформа, свързана с повишаване на качеството.

В Словения през 2017 г. е създадена Национална рамка за осигуряване на качество в образованието с оглед прилагане на Европейската рамката за качество. Рамката включва система за подобряване на качеството чрез вътрешна и външна оценка, ръководена от национални органи, отговорни за осигуряване на качеството. Рамката е създадена като част от финансиран от ЕС проект, но не е широко използвана от детските заведения.

Ирландската стратегия „Първите 5“, е представена на фиг. 5 като пример за национална рамка, вдъхновена от Европейската рамка за качество.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
 детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Фигура 5. Ирландската стратегия „Първите 5“, илюстрация

Източник: Правителство на Ирландия, 2019, op, cit.

От Фигура 5 се вижда, че ирландската стратегия разчита на ясна всеобхватна визия за системата на образование и грижи в ранна детска възраст.

Основните елементи на стратегията са подкрепени от план за изпълнение и подход за наблюдение и оценка, който разчита на самооценка, която се валидира външно. Ирландският пример е интересен, тъй като осигурява общосистемен подход и е формулиран с разбиране за всеобхватни елементи, отразяващи измеренията от Европейската рамка за качество.

3.2 Достъп, работна сила и учебна програма

Тези три измерения от Европейската рамка за качество осигуряват основата за реформа на политиката и практиката в структурите на системата за ОГРДВ .

В приложение 1 са дадени примери на различни държави в тези области, като в някои от тях:

- Съществуват нови уредби с цел увеличаване на достъпа на децата до ОГРДВ, например в Норвегия, пречките за участието в детските градини са преодолен

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

чрез разширяване на схемата от 2015 г. за осигуряване на възможност безплатно децата да прекарват определено време в заведения за грижи през деня⁶²;

- Учебната програма е преработена, напр. ирландската стратегия „Първите 5“ включва цели, свързани с учебната програма. През 2014 г. Белгия (Фландрия) въвежда педагогическа рамка за деца от раждането им до тригодишна възраст, която включва някои насоки свързани с учебната програма.⁶³
- Обучението на персонала е засилено: правителството на Фландрия в Белгия изисква всички служители в детските заведения, работещи с деца на възраст 0-3 години, да получат подходяща бакалавърска степен до 2024 г., Франция в момента прави реформа на всички форми на квалификация за персонала, работещ с деца на възраст от раждането до три години, Швеция и Норвегия са въвели нови изисквания и мерки за набиране на персонал в сферата на ОГРДВ.

Тъй като тези измерения отразяват структурното качество (а не качеството на процесите или резултата), може по-лесно да бъдат направени промени в релевантните правила, разпоредби и законодателство. Когато промяната се основава на консултации със заинтересованите страни, корекциите на тези измерения често се възприемат като по-малко проблематични и има по-голяма вероятност за консенсус по предложенията за реформа. Някои промени обаче са спорни, например реформа на условията на труд; увеличаване на времето, което професионалистите в детските заведения отделят за обучение чрез практическа работа в услуги за ОГРДВ по време на първоначалното им обучение; установяване на общосистемни компетентности за практиците в сферата на ОГРДВ; засилване или включване на нови теми в учебната програма за ОГРДВ и др.

Анализ на различните подходи, които са избрали осемте държави по отношение на достъпа до ОГРДВ, персонала и учебната програма

3.2.1 Подобряване на достъпа

Повечето от държавите в ЕС осъзнават, че достъпът до качествени услуги за образование и грижи в ранна детска възраст за всички деца допринася за тяхното здравословно развитие и успеха им в образованието, помага за намаляване на социалното неравенство и смекчава различията в компетенциите между децата с различен социално-икономически произход.

В Таблица 5 са представени ключовите показатели и политики в системите за ОГРДВ на осемте държави, които демонстрират полаганите от тях усилията за подобряване на достъпа. В повечето държави обхватът на децата в системата за ОГРДВ започва от 2-3 години, с изключение на Швеция, където универсалният достъп включва деца, навършили една година. В тези държави съществуват политики, които гарантират

⁶²Тази схема дава възможност на двегодишни, както и три, четири и петгодишни деца от семейства с ниски доходи да посещават безплатно детска градина по 20 часа на седмица. Тази схема е разширена и за едногодишни деца в центровете за приемане на бежанци. За повече информация вижте приложението и фиша за страната на Евридика на разположение на: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-reforms-early-childhood-education-and-care-48_en

⁶³Учебната програма на Швеция е правно обвързващ документ за ценностите и принципите, които ръководят програмите за ОГРДВ, с придружаващи документи, които показват какво се очаква от центровете и персонала на ОГРДВ.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

универсален подход за всички деца и не се плащат такси от родителите, както и държави, в които има диференциран според доходите подход, с което се цели улесняване на достъпа до услуги за ОГРДВ.

Въпреки че политиките изглеждат относително приравнени, в осемте европейски държави **обхватът на децата в системата от услуги за ОГРДВ във възрастовата група 3-6/7 е по-висок, отколкото в България през 2015/16.**

Таблица 5 Ключови индикатори и основни политики по отношение на достъпа

Държава	Ключов показател: % от децата, записани в детско заведение ⁶⁴	Основни политики
България	54,4% от 3-7-год.	Правото на образование е включено в законодателството, но няма законово задължение за осигуряване на универсален достъп до ОГРДВ. Държавата осигурява подкрепа за храна и съществува възможност за освобождаване от такси в зависимост от общините. Задължителното предучилищно образование в държавните и в общинските детски градини и училища е безплатно за децата от петгодишна възраст. Това се отнася до дългосрочните мигранти, като за тях се предоставят някои субсидии за <i>детски ясли</i> .
Белгия (Фландрия)	86% от 2-6 год. през 2015 г.	Универсален достъп, безплатен от 2,5 г. за 23-33 ч/седмица
Дания	97,7% от 3-6 год.	Универсален достъп, приносът на родителите е обвързан с доходите
Франция	100% от 3 год.	Задължително от 3-год. възраст
Ирландия	63% за 3-6 год.	Безплатен от 3-4 год.
Литва	86,1% от 3-7 год.	Универсален за деца, навършили две години, от 2025 г., задължителен за деца от уязвими семейства
Норвегия	95% от 3 год.	20 часа безплатно за семейства с ниски доходи с деца, навършили две години, налична схема за отстъпка
Словения	98% от 1-6 год.	Подкрепа, обвързана с доходите
Швеция	83% от 1-6 год.	Универсален достъп от едногодишна възраст

⁶⁴Данни от Schreyer, I. и P. Oberhuemer, p. (2017) „Ключови контекстни данни“ (Key Contextual Data). В *Профили на работната сила в ОГРДВ в Европа*, Шрайер, И. и П. Оберхумер., URL: www.seeepro.eu/English/Country_Reports.htm Вижте приложение 1 за допълнителни справки

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
 детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Дори в държавите, в които по-голямата част от малките деца посещават услуги за ОГРДВ, има инициативи, специално насочени към общности и групи в неравностойно положение, с които се популяризират ползите за децата и семействата (например в Ирландия, Норвегия и Латвия). За много семейства разходите ОГРДВ са пречка, особено в системи за ОГРДВ на държавите, в които има публично и частно финансиране (напр. Белгия (Фландрия), Дания и Ирландия). В цяла Европа мерките за подобряване на достъпа включват обучение (както първоначално, така и продължаващо) в помощ на персонала за работа в многоезичен, мултикултурен, социално разнообразен контекст. В обучението се включва и подготовката на работещите за организиране и осигуряване на услуги, отговарящи на нуждите на всички семейства, родители и деца.

В България основните предизвикателства по отношение на осигуряването на достъп за всички деца са свързани с начина на планиране, липсата на различни видове услуги за ОГРДВ и невъзможността родителите да избират такива услуги, които отговарят на техните потребности и възможности. Например, Законът за предучилищното и училищното образование⁶⁵ постановява четиригодишните деца задължително да посещават детска градина от 2022 г., но в големите градове липсва и не е осигурена необходимата инфраструктура.

3.2.12 Персонал

Във всяка една от осемте държави се осъзнава, че добре квалифицираният персонал, който преминава първоначално и постоянно обучение, изпълнява своята професионална роля. На таблица 6 са представени показатели за продължителността на предварителната и последващата професионална подготовка, както и предприетите в осемте държави политики за повишаване на компетентностите на работещите с деца в ранна възраст в системата от услуги за ОГРДВ.

В повечето страни има въведени мерки за подпомагане на продължаващото професионално развитие (Ирландия, Норвегия, Швеция) или за подобряване на условията на труд (Ирландия, Литва) .

Таблица 6. Ключови показатели и актуални политики, свързани с квалификацията на персонала

Държава	Ключов показател: Време, отделено за продължаващо професионално развитие ⁶⁶	Скорошни политики
България	Между 6 и 12 месеца платен отпуск за обучение в университет за	Националната стратегия за развитие на педагогическите кадри (2014), Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (2015 – 2020) и Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите

⁶⁵Закон за предучилищното и училищното образование. 2016 г.

⁶⁶Seepro (2017) „Продължаващо професионално развитие“ (Continuous Professional Development), в „Профили на работната сила“, стр. 14, URL: http://www.seepro.eu/English/Country_Reports.htm и приложение 1.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

	работещите като учител или помощник ⁶⁷ .	образователната система (2013 – 2020) определят образование, обучение и професионално развитие на педагогическия персонал. Целта е педагогическите специалисти да придобият умения за работа в мултикултурна образователна среда, както и с деца и ученици със специални образователни потребности.
Белгия (Фландрия)	12 часа/година ⁶⁸	Ново законодателство относно грижите за децата предвижда всеки човек, който работи с малки деца (от раждането до 3 години), да получава подкрепа от педагогически треньор. За да се приложи този нов закон, е създаден мащабен проект за наставничество в рамките на центрове за грижа. Фламандското правителство субсидира външни обучения за професионалистите в системата за ОГРДВ.
Дания	Няма общо право на ППР	Съществува национална рамка за признати курсове и награди, свързани с продължаващото професионално развитие (ППР) на работещите в сферата на ОГРДВ. Няма общо право на ППР или годишно разпределение по отношение на броя дни, които трябва да бъдат отделени за ППР. Някои дейности за ППР могат да бъдат задължителни, например курсове, предоставяни от общините във връзка с текущите инициативи за реформи.
Франция	18 часа на година Има възможност за професионален курс 300 часа годишно ⁶⁹ .	Политиките за ППР варират значително от община до община. Някои имат съгласуван план за професионално развитие, докато при други участието зависи от индивидуалната инициатива на специалистите.
Ирландия	Допълнителни дни за почивка на разположение в заведенията за 4-6-	Основна цел в наскоро приетата стратегия „Първите 5“ е да се подобри ППР за всички, които работят в сферата на ранното обучение

⁶⁷Учителите и помощниците на учителите, които учат в университет, докато са на работа, могат да получат 25 дни платен отпуск годишно; освен това те могат да поискат 30 дни платен отпуск за подготовка и полагане на зрелостни или държавни изпити или за подготовка и защита на дипломна работа, дипломна работа или дисертация. За изготвяне на докторска дисертация студентите могат да поискат шест месеца платен отпуск. За полагане на приеман изпит за университет или курс за докторантура студентите могат да поискат 12 дни платен отпуск. Engels-Kritidis, R. 2017. "България - Профили на работната сила в ОГРДВ (Bulgaria – ECEC Workforce Profile.)" Профили на работната сила в ОГРДВ в Европа, Шрайер, И. и П. Оберхумер., URL: www.seepro.eu/English/Country_Reports.htm

⁶⁸Преди новото постановление за грижата за децата, служителите в детските заведения са законово задължени да следват 12 часа годишно обучение. Този регламент вече не съществува, тъй като осигуряването на педагогическа подкрепа за персонала сега е изцяло отговорност на ръководството на детските центрове.

⁶⁹Интервю 09 март 2021.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

	годишни. Наличните дни зависят от заведенията за 0-3 годишни.	и грижи в детските заведения и различните училища. Министерството създава нова уеб страница с безплатни онлайн ресурси за ППР, разработена и предоставена чрез сътрудничеството с редица агенции. Ресурсите целят да подкрепят планирането на услуги и професионалното развитие на пряко работещите с деца.
Литва	Пет дни/година	От януари 2012 г. до август 2015 г. се осъществява национален обучителен проект за развитие на предначалното и предучилищното образование, насочен към повишаване на достъпа до ранното детско и предучилищно образование, осигуряване на качеството на ОГРДВ и осигуряване на необходимата образователна подкрепа според индивидуалните нужди на децата.
Норвегия	Безвъзмездно предоставят до се 30 кредита ⁷⁰	От 2014-2020 г. е въведена Национална стратегия за развитие на компетентности и набиране на учители за детски градини, за да се гарантира, че по-голям процент от персонала на детските градини е преминал формално обучение. Тази инициатива е преразгледана и разширена до 2022 г. за: подобряване на педагогическото ръководство; детската градина като учебна организация; културното многообразие и осигуряването на добра езикова среда за учене за всички деца и за деца, нуждаещи се от специална подкрепа.
Словения	5 дни/година	Рамката на ППР за работещите в сферата на ОГРДВ се ръководи от общи национални разпоредби за всички специалисти в образованието. Общите цели за ППР са осигуряване на професионални компетентности за извършване на специфична специализирана работа, подпомагане на системата за професионално образование и следователно подобряване на нейното качество и ефективност.
Швеция	Няма регламент относно броя дни годишно	Няма конкретна национална или регионална рамка, която да регулира ППР за служителите в сферата на ОГРДВ. Общините носят основната отговорност за организацията и

⁷⁰ Евридика (2019) „Продължаващо професионално развитие за учители, работещи в ОГРДВ“ (‘Continuous Professional development for Teachers working in Early Childhood Education and Care’), 1 октомври, URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/norway/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school-education_en

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

		управлението на предучилищните заведения, включително ППР.
--	--	--

Въпреки че може да се направи много за подобряване на качеството на програмите за базово образование и обучение във висшите училища и университетите (напр. в Дания е въведен стандартизиран набор от компетенции за педагози-стажанти), осигуряването на възможности и стимули за професионално и кариерно развитие на работещите е съществен елемент за осигуряване на качество на образованието и грижата за децата в ранна възраст. Има примери за:

- повишаване на очакваната квалификация на обслужващия персонал (напр. в Ирландия и Белгия (Фландрия) от персонала се изисква да преминава ППР и да придобие определена степен), засилване на лидерските очаквания (например като част от Датския генерален план за качество на ОГРДВ от 2017 г., както и в Швеция и Франция, ръководството в сектора за ОГРДВ има задължението да следи за качеството на предоставянето)
- увеличаване на заплащането, така че наемането и работата на професионалистите в различните структури на системата за ОГРДВ да стане по-привлекателна възможност (напр. Литва изравнява заплатите на учителите от детските заведения и учителите в началните училища от септември 2020 г., заплатите на учителите и педагозите в детските заведения в Дания са много сходни);
- установяване на ясни очаквания за ролята на отделния персонал (напр. да полага основата за дейности за вътрешно и външно наблюдение, в Словения практиците в сферата на ОГРДВ трябва да наблюдават, насочват, мотивират и записват напредъка на децата).

Регламентирането на професионалното развитие на персонала с въвеждане на изисквания за задължителен обем часове на годишна база нерядко се приема като повишаване на очакванията по отношение на представянето и отчетността на работещите. Затова политическите решения трябва да бъдат много внимателно обмислени и балансиращи при управлението на тази деликатна материя - „количеството“ и „качеството“ на персонала.

Практиките и опитът на редица държави показват, че успоредно с мерките и политиките за поддържане и развитие на професионализма на работещите, подобряването на заплатите и условията на труд, осигуряването на време за ППР и осигуряването на подкрепа за отделните служители, както и кампаниите за набиране на повече служители, трябва да бъдат част от рамката за качество на системите за ОГРДВ. Тези препоръки са в съответствие с констатациите от доклад, публикуван от Работната група⁷¹ по въпросите за професионализиране на персонала.

3.2.2 Учебна програма

Ясно разписаната учебна програма може да осигури съгласувана рамка за грижи, образование и социализация като неразделна част от образованието и грижите в ранна детска възраст. **Национална учебна програма или национални насоки за децата във възрастовия диапазон 0-6/7 има във всички осем държави, за**

⁷¹Европейска комисия (2020), *op. cit.*, стр. 65. Докладът включва много примери за добри практики, свързани с професионализирането на персонала.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)

които е направен сравнителният анализ на качеството на системите за ОГРДВ.

За разлика от тях, в България учебни насоки са въведени след тригодишна възраст в предучилищното образование.

Таблица 7. Ключови индикатори и основни политики по отношение на учебната програма

Държава	Ключов индикатор: Наличие на национална учебна програма с образователни насоки ⁷²	Основни политики
България	За 3-7 год.	Стандартът за предучилищно образование дава някои насоки за учебната програма от 3-годишна възраст.
Белгия (Фландрия)	В цялата система	Педагогическа рамка за бебета и за малки деца - от 0 до 3 г. и учебна програма за предучилищно образование за тези над 3-годишна възраст. Учебната програма трябва да бъде одобрена от правителството.
Дания	В цялата система	Законът за дневните грижи от 2004 г. изисква учебна програма, която е специфична за центъра, и документация на обучението и развитието в периода от 0 до 6 години. Учебната програма се оценява на всеки две години и резултатите се публикуват.
Франция	В цялата система	Националната учебна програма е адаптирана през юли 2020 г. с референтни показатели за успех. Има три основни принципа и пет сфери на дейност ⁷³ .
Ирландия	В цялата система	<i>Aistear</i> е Рамката на учебната програма в ранно детство от раждането до шестгодишна възраст. <i>Aistear</i> се фокусира върху благосъстоянието, ученето и развитието на децата.
Литва	В цялата система	Общата рамка на учебната програма за предучилищно образование (<i>Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa</i>), от 2015 г., е вдъхновена от Европейската рамка за качество. Рамката на учебната програма включва описание на постиженията, очаквани от децата

⁷²ЕВридика (2020) Монитор на образованието (Education Monitor) 2020, таблица 2, стр. 11, URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1538f2e6-3907-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-178475363>

⁷³За повече подробности вж. приложение 1.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
 детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Държава	Ключов индикатор: Наличие на национална учебна програма с образователни насоки ⁷²	Основни политики
		преди да започнат начално училище (на възраст до 6 години) ⁷⁴ .
Норвегия	В цялата система	Рамковият план за детските градини регулира съдържанието и дейностите в детските градини и поставя на фокус езиковата, социалната и емоционална компетентност.
Словения	В цялата система	Учебната програма за детските градини определя общите принципи, а персоналът във всяка детска градина разработва своя собствена учебна програма.
Швеция	В цялата система	Националната учебна програма за предучилищна възраст се фокусира върху педагогиката, основана на играта и участието на децата.

Съществуват два стандартизирани подхода за предоставяне на учебни насоки: разработване на рамка и разработване на учебна програма. За системите с рамка (напр. Белгия (Фландрия, Ирландия, Франция, Дания, Литва, Норвегия, Словения) подходът се основава на принципи и ценности на високо ниво или области от учебната програма, които служат за основа за решения на местно ниво. За системите с по-голям акцент върху учебната програма (напр. Швеция) има ясни насоки по отношение на съдържанието на програмите, предлагани във всяко детско заведение. В системите с рамков подход детските ясли и детските градини използват едни и същи ценности и принципи – цялостната визия за сектора е единна дори когато управлението на услугите е разделено между две министерства (напр. Франция, Ирландия).

Следва да се отбележи, че в някои от страните учебната програма за ОГРДВ е свързана с училищната програма, с цел да се улесни преходът и да се подпомогне напредъкът на децата (напр. Норвегия, Швеция и Франция). Този подход очертава възможност за измерване на резултатите в сектора на ОГРДВ и потенциала за разработване и използване на индикатори за резултат. В България всяка детска градина има възможност да разработи своя собствена учебна програма – на практика директорите на детските градини адаптират една от многото програми, разработени от различни професионални екипи, които са одобрени от МОН. В детските ясли няма образователна програма за работа с децата, акцентът на този вид детски заведения е върху подкрепата на семействата в грижата за децата за тяхното здраве и физическо развитие. Има възможности за разработване на „учебна програма“, която

⁷⁴Lazzari, A. 2017. Текущото състояние на националните рамки за качество на ОГРДВ или еквивалентни документи за стратегическа политика, регулиращи качеството на ОГРДВ в държавите-членки на ЕС - специален въпрос № 4/2017 от NESET II URL: <https://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2019/06/AHQ4.pdf>

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
 детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

да се прилага (и може да се използва) с деца от раждането до началото на началното училище.

3.3 Наблюдение и оценка

Сравнителният анализ на практиките потвърждава, че подобрения в качеството на политиката и практиката, както и постигането на устойчиво качество на системите за ОГРДВ, може да се постигне чрез промени, основани на данни за анализ на нейните слаби и силни страни.

Това измерение е важно за измерването на качеството на предоставяните услуги и някои ключови индикатори и политики са обобщени в таблица 8. Наблюдението и оценката обикновено се основават на **самооценка, външен процес или комбинация от тези два подхода**, подобно на системата в България. Изискваната честота на външните инспекции в България съвпада с изискванията в Словения и Швеция.

Таблица 8. Ключови индикатори и основни политики по отношение на наблюдението и оценката

Държава	Ключов индикатор: Изисквана честота на външни проверки	Основни политики
България	На всеки 5 години	Законът за предучилищното и училищното образование определя изискванията за вътрешно и външно оценяване/инспекции, които се провеждат на всеки пет години от Националния инспекторат. Регионалното управление на образованието публикува годишен доклад за дейността.
Белгия (Фландрия)	Всяка година	Педагогическата рамка за бебета и малки деца до 3 години очертава действия, които трябва да бъдат предприети, за да се гарантира качеството на системата за ОГРДВ. Няма задължение за постигане на резултати и за доказване, че е прилагана педагогическата рамка, но има задължение за самооценка на педагогическото качество ⁷⁵ . Детските заведения за грижа се инспектират ежегодно, за да се гарантира, че отговарят на очакваните здравни стандарти и на стандартите за качество, за да запазят лиценза си.

⁷⁵Фиша на Евридика за Белгия Фландрия - осигуряване на качеството в ОГРДВ, достъпен на:
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/quality-assurance-early-childhood-and-school-education-3_en

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)

Държава	Ключов индикатор: Изисквана честота на външни проверки	Основни политики
Дания	На всеки две години	Методите и програмите за оценка, прилагани в общините, се различават. Детските заведения трябва да се оценяват на всеки две години и през 2020 г. се очакваше изготвяне на оценка на съответствието с Генералния план за всички общини, но беше отложена поради пандемията от коронавирус.
Франция	Няма регламент за честотата, но обикновено има проверки на всеки 2-3 години	Оценяването се извършва чрез въпросници и контролни списъци, които са задължителни. Главни учители на <i>écoles maternelles</i> (детските ясли) изготвят годишен доклад, който се представя на местната власт. Самооценките се изискват от директорите на детски ясли и се фокусират върху лидерството, работата в екип и условията на работа.
Ирландия	На всеки три години за Тусла	Агенцията за деца и семейства Тусла извършва оценки на здравето и безопасността. Министерството на образованието също оценява групите за кърмачета, а детските заведения трябва да оценяват само напредъка спрямо рамката за качество <i>Siolta</i> като част от програмата за осигуряване на качеството (скоро ще бъде заменена от одит за осигуряване на качеството).
Литва	На всеки три до пет години	През 2022 г. ще бъде въведена нова методология, основана на самооценка и външна проверка, които ще се провеждат на всеки 3-5 години.
Норвегия	не е налично	Всяка детска градина има годишен план, който включва оценка и самооценка с помощта на „Анализ на състоянието“. Общините извършват външни проверки. Индикаторите за качеството на ОГРДВ се публикуват от Норвежката дирекция за образование и обучение.
Словения	На всеки 5 години	Извършват се външни инспекции на всеки пет години. Самооценките се изготвят ежегодно и докладът за самооценката се представя на управителния орган на организацията. Националният образователен институт на Словения изготвя годишни доклади в съответствие със собствения си работен план.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
 детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Държава	Ключов индикатор: Изисквана честота на външни проверки	Основни политики
Швеция	На всеки 5 години	Извършват се проверки на всеки пет години. Общините самооценяват качеството на своите предучилищни заведения. Препоръчва се самооценка на детските заведения, но тя не е задължителна и заведенията обикновено разчитат на анкетирания сред родителите и персонала.

В системите със самооценка (напр. Фландрия, Словения, Ирландия, Норвегия, Дания и Франция) отделните доставчици на услуги за ОГРДВ използват насоки от общинските, регионалните или националните власти. Подобни насоки се предоставят и за доставчиците на услуги за ОГРДВ, когато има външни процеси за наблюдение и/или инспекция (например Франция, Словения и Ирландия). Когато държавите членки могат да анализират и използват данни от осъществени местни, регионални или национални наблюдения и оценка (например Норвегия, Швеция и Франция), е по-лесно да се съсредоточат върху развитието на последващи дейности, с които могат да подобрят качеството на предоставяните услуги.

Наблюдението и оценката могат да осигурят по-голяма отчетност на финансовите инвестиции в услугите за ОГРДВ и да помогнат за подобряване на разработването и прилагането на политиката. Това може също да бъде важен инструмент за информиране на родителите за нивото на качество на услугите, предлагани от отделните детски заведения. На практика всички европейски държави имат механизми за външна оценка на детските заведения,⁷⁶ за да се гарантира спазването на стандартите за качество. Наблюдението често включва оценка на услугите в съответствие със установени стандарти или разпоредби за ОГРДВ. Оценката може да бъде количествена и/или качествена и може да включва интервюта, въпросници, наблюдения, стандартизирани тестове и оценки на качеството на услугата. През 2012 г. ОИСР отбеляза (в своя доклад „Starting Strong III“), че има седем често използвани цели при извършването на тези оценки⁷⁷:

- Детско развитие;
- Резултати от професионалното представяне на персонала;
- Качество на услугите;

⁷⁶Европейска комисия / EACEA / Евридика / Eurostat (2014) „Основни данни за образованието и грижите в ранна детска възраст в Европа“. Издание 2014 г. Доклад на Евридика и Евростат. Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, стр. 54, достъпно на: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5785249/EC-01-14-484-EN.PDF/cbdf1804-a139-43a9-b8f1-ca5223eee2a1>

⁷⁷ОИСР (2012) „Качествен набор от инструменти за образование и грижи в ранна детска възраст“ („A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care“), Париж: ОИСР, стр. 307, URL: <http://www.oecd.org/education/school/startingstrongiii-aqualitytoolboxforearlychildhoodeducationandcare.htm>

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

- Спазване на нормативните изисквания;
- Изпълнение на учебната програма;
- Удовлетвореност на родителите;
- Обезпеченост с персонал и условия на труд.

Всяка от осемте държави, в които се разглежда качеството, системите за ОГРДВ прилагат собствен подход към наблюдението и оценката. Пример за такъв различен подход е външната инспекция за спазване на регламентите. Например годишната проверка в Белгия (Фландрия) определя дали дадено заведение може да предлага услуги за ОГРДВ и коментира качеството на предоставянето. Ефективното наблюдение не се ограничава само до инспекции. Други подходи включват:

- Отчитане на качеството на предоставянето с цел подобряване на практиката (например Литва и Словения);
- Използване на статистически данни за сравняване на качеството на предоставяните услуги в различни общини (напр. Норвегия);
- Установяване на критерии за описание на различни нива на качество (напр. в Литва има четири нива на качество от „изключително“ до „неадекватно“);
- Разработване и използване на показатели за качество (напр. Франция и Словения);
- Отчитане на резултатите от проверката на ниво детско заведение, общинско и системно (всички нива на системата, независимо от управлението).

От опита на изследваните страни следва да се отбележи **колко е важно е да се гарантира, че системите за наблюдение и оценка могат да бъдат внедрени и да бъдат „приети“ от заведенията и организациите за ОГРДВ.** При разработването на системи за наблюдение и оценка, които съчетават вътрешна самооценка и външно наблюдение, се разчита на това, че детските заведения са достатъчно мотивирани и обучени за ефективна самооценка. Където това не е така (например при разработването на националната рамка за качество в Словения), е почти невъзможно да се отчита дали качеството на предоставяните услуги се променя с течение на времето и сферите, в които има нужда от допълнителна подкрепа. В онези държави с отдавна установени системи за качество (напр. Норвегия, Швеция и Дания) може да се приеме, че съществува общо разбиране за това как се организира самооценка и как се прави подготовка за инспекция/външно наблюдение. При новосъздадените системи за качество трябва да се обърне специално внимание на прилагането, обучението, подкрепата, насоките и информацията.

3.4 Управление и финансиране

Двата аспекта на това измерение са доста различни. Раздел 3.4.1 обхваща управлението, а 3.4.2 - финансирането.

3.4.1 Управление

Управлението се отнася до организациите с административна и политическа отговорност за *детски ясли* (за деца от раждането до тригодишна възраст) и детски

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

градини (за деца от тригодишна възраст до започване на предучилищното или началното образование)⁷⁸.

Обикновено системите за ОГРДВ са организирани или в единен модел с една организация, агенция или министерство (на местно, регионално или национално ниво), която носи отговорност за всички политически решения, или моделът е разделен, при който отговорността е разделена според възрастта на децата, както е описано в раздел 1.6.5 и таблица 9 по-долу. Таблица 9 показва, че четири системи са интегрирани напълно или донякъде, а други четири са разделени напълно или частично. В Дания, че има единно управление с различни възможности за осигуряването на образование и грижа за децата в ранна възраст .

Таблица 9. Ключови индикатори и основни политики по отношение на управлението

Държава	Ключов показател: ниво на системна интеграция ⁷⁹	Основни характеристики
България	Донякъде разделена	Различни структури в системата за ОГРДВ, които са подчинени на различни министерства предоставят услуги за децата според тяхната възраст – до 3 г. здравната система(МЗ), след 3 образователната – МОН. Общините са отговорни за изпълнението.
Белгия (Фландрия)	Донякъде разделена	Различни министерства отговарят за двете направления на предоставяне на ОГРДВ. За ОГРДВ на децата до навършване на 2,5 години политиките на Министерството на социалните грижи, общественото здраве и семействата се изпълняват от агенция, наречена „Growing Up“ (Порастване).
Дания	Средна	Предоставянето на ОГРДВ е с разделени и обединени възможности. Отговорността за ОГРДВ е на едно министерство и общинските власти. Общините решават как да разпределят средствата.
Франция	Средна система с усилия за координация	Установена е засилена координация между министерствата, отговорни за здравеопазването и образованието за деца на

⁷⁸Евридика (2019 г., ор. cit., Стр. 15) отбелязва, че в повечето европейски страни центровете за детска градина се предлагат в две заведения според възрастта на децата. Организацията на заведенията не е същата като тяхното управление. Политическата отговорност за цялата фаза на ОГРДВ към единен модел на власт е приета в повечето европейски образователни системи.

⁷⁹Тази класификация е съгласно Европейската комисия / EACEA / Евридика (2019) Основни данни за ранно детско образование и грижи в Европа - издание 2019, стр. 18., ст. е. раздел 1.6, фигура 3, бележка под линия 51 за определение

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Държава	Ключов показател: ниво на системна интеграция ⁷⁹	Основни характеристики
		възраст от 0 до 6 години ⁸⁰ . Общините управляват регистрациите и капацитета на детските заведения.
Ирландия	Средна система	Две министерства отговарят за двете възрастови групи деца – от 0 - 4 и от 4 - 6 години. Отговорността е централизирана и местните комитети за грижи за деца действат като регионални посредници. 75% от предоставяните услуги са в частния сектор.
Литва	Интегрирана система	Едно министерство отговаря за цялата система. Отговорността за ежедневното предоставяне принадлежи на общините.
Норвегия	Интегрирана система	Министерството на образованието и научните изследвания носи цялостна отговорност. Норвежката дирекция за образование и обучение прилага политики и разработва знания и насоки. Областните управители, общините и ръководителите на детски градини са отговорни за ежедневното прилагане.
Словения	Интегрирана система	Едно министерство носи цялостна отговорност. Общините осигуряват места и гарантират, че се прилага националната учебна рамка.
Швеция	„Донякъде“ интегрирана	Министерството на образованието и научните изследвания носи обща отговорност за ОГРДВ от 1996 г. насам. Шведската национална агенция за образование (<i>Skolverket</i>) е централният административен орган. Общините са отговорни за организирането на публично предоставяне на услуги за ОГРДВ, а финансирането на образованието идва предимно от общинските данъчни приходи. Системата е „донякъде интегрирана“, тъй като децата имат възможност да постъпят в начален клас между 6 и 7.

В осемте разгледани системи за ОГРДВ **наличието на разделен или единен подход в управлението изглежда, че не оказва влияние върху за проектирането и прилагането на единна рамка за качество в системата за ОГРДВ.** Франция, Ирландия и Белгия (Фландрия) имат разделени или частично разделени системи, но

⁸⁰Министерство на националното образование, младежта и спорта (2018) „Здравни грижи и образование на деца на възраст от 0 до 6 години“, („*Parcours santé-accueil-education des enfants de 0 à 6 ans*”), URL: <https://www.education.gouv.fr/parcours-sante-accueil-education-des-enfants-de-0-6-ans-1736>

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

всяка от държавите успява да: създаде споделена визия за ОГРДВ; процедура за провеждането на инспекциите и наблюдението; изисквания към учебната програма, които подкрепят прехода и адаптацията; постави децата и техните семейства в центъра на услугите. Въпреки че може да изглежда по-лесно и по-просто да се управлява и ръководи целият сектор за ОГРДВ от едно министерство, това не е съществено изискване за проектирането и прилагането на рамка за качество на системата за ОГРДВ. Успехът в разработването на рамка за качество от други държави се основава на ангажираността на различни власти (на национално, регионално и общинско ниво) и ангажираността на всички заинтересовани страни и социални партньори.

3.4.2 Финансиране

По отношение на втория аспект - финансирането, **процентът на публичните разходи за образование в ранна детска възраст като процент от БВП е по-висок в България, отколкото в пет други системи (Белгия (Фландрия), Франция, Ирландия, Литва и Словения), и по-нисък от публичните разходи в скандинавските системи (Дания, Норвегия и Швеция).** Подобно на България, в изследваните системи за ОГРДВ на осемте държави, услугите за ОГРДВ, до голяма степен се финансират публично или чрез държавни и/или общински бюджети, с изключение на Ирландия, където 75% от предоставянето на ОГРДВ е в частния сектор.

Таблица 10. Ключови индикатори и основни политики по отношение на финансирането

Държава	Ключов индикатор ⁸¹	Основни характеристики
България	1,88%	Задължителното предучилищно образование в държавните и общинските детски градини и училища е безплатно за деца, включително тези от мигрантски произход. Предлагат се публични субсидии за детските ясли, както е посочено в таблица 5. Финансирането идва от държавния бюджет, общините и таксите, заплащани от родителите, определяни от отделните общини.
Белгия (Фландрия)	0,68% ⁸²	Детските заведения се финансират от таксите, заплащани от родителите, и публични субсидии. Нивото на публичните субсидии зависи от изпълнението на критерии (популяризиране на нидерландския език, предоставяне на услуги 220 дни в годината, отпускане на финансиране на по-

⁸¹Данни за 2017 г., Евростат (2021 г.) „Публични разходи за образование по образователно ниво и програмна ориентация - като% от БВП“ [EDUC_UOE_FINE06__custom_648686], сбор от процентите за образование в ранна детска възраст, развитие на образованието в ранна детска възраст и предучилищно образование, последна консултация март, URL:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_FINE06__custom_648686/default/table?lang=en

⁸²Статистика за цяла Белгия

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Държава	Ключов индикатор ⁸¹	Основни характеристики
		ниско ниво, ценови политики, обвързани с доходите, грижа за уязвими семейства). Възстановяване на разходите за пътуване на разположение от 2021/2.
Дания	2,64%	Заведенията се финансират чрез такси, заплащани от родителите, и чрез публични субсидии. Родителският принос не надвишава 25% от брутните оперативни разходи и е обвързан с дохода на семейството и с възрастта на детето. 1/3 от бюджета, разпределен за общините, отива за услуги за дневна грижа (3,56 милиарда евро през 2021 г.) ⁸³ .
Франция	1,4%	Държавата и общините са основните източници на финансиране на ОГРДВ. Таксите, заплащани от родителите, покриват предимно дейностите по храненето и извънкласните дейности и представляват малко по-малко от 6% от общите разходи за ОГРДВ и начално образование. Общините разпределят финансови ресурси, отпускани от държавата.
Ирландия	0,15%	75% от заведенията са частни, докато останалите 25% се субсидират от Министерството на децата с цел подпомагане на достъпа на деца от семейства с ниски доходи.
Литва	1,52%	Финансирането е до голяма степен публично и се делегира към доставчици според размера на групата/класа (от 2018 г.). Родителите допринасят с материали за обучението в зависимост от финансовото им състояние.
Норвегия	2,89%	Държавата и общините финансират по-голямата част от ОГРДВ. Родителският принос представлява около 15% от общата сума.
Словения	1,63%	През 2018 г. 20% от публичния бюджет за образование е насочен за ОГРДВ и 86% от разходите за ОГРДВ се поемат от публични източници. Детските градини се финансират въз основа на техните програми и в съответствие с критерии и стандарти, издадени от министъра на образованието.

⁸³ Интервю, 04 март 2021 г.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Държава	Ключов индикатор ⁸¹	Основни характеристики
Швеция	3.44%	Финансирането идва предимно от общински данъчни приходи. Родителите поемат част от разходите в предучилищна възраст.

Решенията за финансиране от ОГРДВ се вземат в политически контекст и отразяват общественото мнение за значимостта на сектора, наличността на финанси и размера на очаквания принос от страна на родителите. В осемте примера, разгледани в този доклад, тези решения изглеждат независими от решението за разработване на рамка за качество.

3.4.3 Използване на индикатори

Индикаторите подпомагат събирането, съпоставянето и анализа на количествени данни. Освен индикаторите е възможно да има правила, разпоредби, критерии за акредитация или очаквания относно начина на функциониране на системата или заведението за ОГРДВ. Например, преди да се разреши създаването на заведение за ОГРДВ, може да има изискване да се докаже, че разполага с ефективен механизъм за осигуряване на качество. Това е пример за очакване или регламент, който подпомага качеството на предоставяне - това не е индикатор. В Европа могат да се видят и други примери за регулация, напр. документът относно учебния план в Швеция е правно обвързващ и обхваща водещите ценности и принципи в програмите за ОГРДВ. Той е подкрепен от насоки, които показват какво се очаква от заведенията и персонала, предоставящи ОГРДВ.

Експертната група на Европейската комисия от 2017 г. обмисля как да измерва десетте позиции от Европейската рамка за качество и предлага създаване на „основен набор“ от индикатори⁸⁴ въз основа на съществуващата практика; и доколкото лесно, практично и надеждно се измерват те. Предназначението на предложените индикатори е да позволят определянето на цели или критерии, за да може напредъкът (или промяната) да се измерва във времето. Основният набор от предложени индикатори включва:

⁸⁴Европейска комисия, 2018 г., оп. цит. стр. 45.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
 детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Карте 3. Основен набор от индикатори, предложени от Експертната група на ЕК

- Процент на децата, които имат достъп до публично финансирани ОГРДВ;
- Процент на децата, които посещават редовно детско заведение;
- Процент на служителите, работещи пряко с деца, които са завършили професионално образование, съответстващо на тяхната роля в детското заведение;
- Средна заплата на служителите в детските заведения, заети в публичния сектор (с квалификация, която е сходна с тази на началните учители) като процент от средната заплата на начален учител;
- Процент на детските заведения, чиято работа с деца се основава на рамката на учебната програма за ОГРДВ;
- Учебна програма, или друг насочващ документ, който изисква персоналът да използва информация, получена чрез обратна връзка от деца, родители и колеги, с оглед системно подобряване на практиката;
- Информацията за качеството на системата за ОГРДВ се използва като основа за подобрене;
- Процент на детските заведения, които използват административни и педагогически данни, за да подобряват качеството на предоставените ОГРДВ;
- Официален набор от мерки позволява на родители и партньорски организации да работят с детските заведения;
- Процент от брутният вътрешен продукт, изразходван за ОГРДВ.

Взети заедно, тези основни индикатори се разглеждат като предоставящи цялостен подход в начина за измерване на качеството на ОГРДВ, както е описано в десетте позиции в Европейската рамка за качество. Предложеният основен набор от индикатори съчетава измерването на качеството на структурата, на процеса и на резултата. Предложените индикатори осигуряват основата за първоначален анализ за това, което може да бъде създадено като организация и в България. Някои от предложените индикатори могат да имат отражение и да са ценни в българския контекст. В осемте системи, посочени в приложение 2, се използва много широка гама от индикатори. Те са обобщени в приложение 3. В Таблица 11 са представени индикаторите, предложени от експертната група на ЕС, и тяхното приложение в различните страни.

Таблица 11. Сравнението на основния набор от индикатори, предложени от Експертната група на Европейската, прилагани в отделните държави

	Предложен индикатор от експертната група на ЕС	от Държави
Достъп	Процент на децата, които имат публично финансиран достъп до ОГРДВ	Белгия (Фландрия), Дания, Франция, Ирландия, Литва, Норвегия, Словения и Швеция

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

	Процент на децата, които посещават редовно детско заведение	Всички системи събират данни за процента на децата, които посещават заведение за ОГРДВ, но няма данни за честотата на тяхното посещение
Персонал	Процент на служителите, работещи пряко с деца, и са завършили професионално образование, съответстващо на тяхната роля в детското заведение	Дания, Словения, Швеция
	Средна заплата на служителите в сферата на ОГРДВ, заети в публичния сектор	Ирландия
Учебна програма	Процент на детските заведения, чиято работа с деца се основава на рамката на учебната програма за ОГРДВ	Белгия (Фландрия), Ирландия, Норвегия, Словения (следва да се установи)
	Учебна програма, или друг насочващ документ, който изисква персоналет да използва информация, получена чрез обратна връзка от деца, родители и колеги, с оглед системно подобряване на практиката	Ирландия, Швеция, предстои да се установят други
Наблюдение и оценка	Информацията за качеството на системата за ОГРДВ се използва като основа за подобрене	Ирландия, предстои да се установят други
	Процент на детските заведения, които използват административни и педагогически данни, за да подобряват качеството на предоставените услуги за ОГРДВ	Предстои да се установи
Управление	Официален набор от мерки позволява на родители и партньорски организации да работят с детските заведения	Белгия (Фландрия), Дания, Франция, Ирландия, Литва, Норвегия, Словения и Швеция
Финансиране	Процент от БВП, изразходван за ОГРДВ	Белгия (Фландрия), Дания, Франция, Литва, Норвегия, Словения, Швеция (неприложимо за Ирландия)

Във всички осем държави събират данни за броя на децата в публично финансираните заведения за ОГРДВ, числеността на персонала, съотношението между децата и персонала, съответствието на условията и организацията в детското заведение с националната учебна програма, квалификацията на персонала, публичните разходи, разпределени за предучилищно образование (като процент от БВП).

Целенасочени индикатори, като например такива, свързани с процента на деца с увреждания (Франция), се прилагат по-рядко.

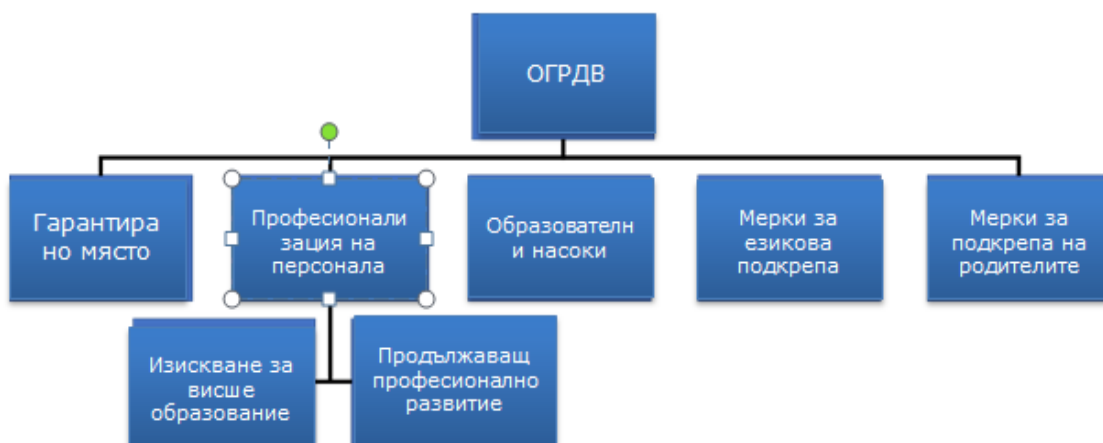
Това показват и европейските данни, събрани от Евридика (фигура 6). Тези данни подчертават фокуса върху входящите елементи в системите за ОГРДВ (напр. използване на съгласувана учебна програма, осигуряване на ранна езикова подкрепа, предоставяне на образователни насоки, квалификация на персонала и т.н.). Този тип структурни индикатори се използват широко в държавите членки.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Събирането на данни на Евридика за 2020 г. показва, че има обширна информация за следните шест сфери на структурното качество:

- Персонал - поне един служител с висше педагогическо образование;
- Персонал - професионалното развитие е професионално задължение или условие за напредък;
- Учебна програма или образователни насоки;
- Езикови програми за подкрепа на деца;
- Подкрепа за родителите - програми за учене в домашна среда;
- Подкрепа за родителите - напътствия за родителите ⁸⁵.

Фигура 6. Структурни показатели, събрани от данните на Евридика⁸⁶

Източник: Европейска комисия/ЕАСЕА/Евридика (2020 г.)

На европейско ниво **се използват по-малко индикаторите за процеса или резултата**. Има обаче насоки за детските заведения относно много процеси в ОГРДВ. Измерването на резултата често се основава на описания и очаквания, а не на индикатори.

Качеството на ОГРДВ варира в различните страни⁸⁷, което може се обясни със специфичния им културен характер, историята на характеристиките на системата за ОГРДВ, контекста на политиката и регламентите, отнасящи се до нея, качествения и качествен мониторинг, както и средствата, изразходвани за ОГРДВ, и свързаните с това дейности, свързани с ОГРДВ, е публична или частна разпоредба. Страните организират своите Системите за ОГРДВ по различен начин, като някои държави разполагат с публичен сектор, който предоставя универсален достъп от определена

⁸⁵Европейска Комисия / ЕАСЕА / Евридика (2020) „Структурни показатели за наблюдение на системите за образование и обучение в Европа. -2020: Преглед на основните реформи от 2015 г. насам “. Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, стр. 13

⁸⁶Европейска комисия / ЕАСЕА / Евридика (2018) Структурни показатели за наблюдение на системите за образование и обучение в Европа. Доклад на Евридика. Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, URL

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/structural_indicators_2018.pdf

⁸⁷ Slot, P. (2018), "Structural characteristics and process quality in early childhood education and care: a literature review", OECD Working Papers on Education, No 176, OECD Publishing House, Paris.

<http://dx.doi.org/10.1787/edaf3793-en>

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

възраст, като например северните страни, докато други държави да имат частен сектор за осигуряване на грижи за деца (обикновено само за деца на възраст от 0 до 2 години) или смесване между двете.

Наскоро публикуван мета-анализ сравнява качеството на процесите в целия свят за ОГРДВ за деца от раждането до 5 години . Този мета-анализ включва 72 проучвания от 23 страни, които са използвали инструмента за наблюдение Екологични рейтингови скали(ERS), като оценка на средата за малките деца Scale (ITERS) или скала за оценка на образованието в ранна детска възраст (ECERS), за да оцени качеството на процеса. Скалата ERS е пример за цялостни мерки за качеството на процеса включително и на широка гама от характеристики на качеството на средата, като например обзавеждане и материали, осигуряване на разнообразни дейности, аспектите на взаимодействието и структурата на програмите.

Измерването на резултатите от ОГРДВ често във връзка с „училищната готовност“ или „подготовката на детето за преход“, е рядкост. Докато в някои системи за ОГРДВ родителите могат да поискат такова измерване (напр. в Словения), това не е рутинна или често използвана мярка за качеството на предоставяните услуги за ОГРДВ. Изглежда, че структурните индикатори за качество са добре установени като входни мерки, но има още какво да се направи при установяването на индикаторите за качество на процесите и резултатите. Има повишен интерес към измерването на качеството на резултатите в Белгия (Фландрия) Дания и Ирландия, например, както е описано в раздел 1.1.2. Някои държави членки са изготвили индикатори за измерване на качеството на процесите в ОГРДВ (напр. Франция, Ирландия и Финландия, а извън ЕС Норвегия⁸⁸).

Ключов аспект на качеството е неговата прозрачност. След като се изготви информацията за качеството на предоставяните услуги (на ниво детско заведение и на ниво система)⁸⁹, е важно резултатите да бъдат споделени с родители и други потребители на услугите за ОГРДВ. Препоръката на Съвета от 2019 г. отбелязва необходимостта от *насърчаване на прозрачен и последователен процес на наблюдение и оценка на ОГРДВ на всички нива с оглед разработването и прилагането на политиката. Ефективните подходи могат да включват:*

- Използване на инструменти за самооценка, въпросници и насоки за наблюдение като част от управлението на качеството на ниво система и заведение;

⁸⁸В примера на Финландия техните 22 показателя за качество предлагат на организаторите на ОГРДВ и частните доставчици на услуги ясни, национално последователни описания на това, което трябва да се случи в ОГРДВ, за да се гарантира, че то ще бъде с високо качество и ще насърчи висшия интерес на детето. Показателите поставят основата за последователна практика и принципи на национално ниво, след което ОГРДВ огат да бъдат оценени и вследствие развити. Индикаторите за качество на процеса във финландския модел описват педагогическата култура на работа на детската градина, която е пряко свързана с опита на детето. Факторите, свързани с процеса, включват интерактивни взаимоотношения между деца, възрастни, настойници и персонал, както и педагогическа дейност в детски групи. Други фактори, свързани с процеса, са лидерството, планирането, изпълнението, оценката и развитието на педагогиката и опитът на различните страни от участие. С други думи, свързаните с процеса фактори за качество описват как целите и съдържанието, посочени за ОГРДВ, се реализират на практика.

⁸⁹Необходими са грижи, за да се гарантира, че нито едно дете или деца не могат да бъдат идентифицирани.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

- Използване на адекватни и подходящи за възрастта методи за насърчаване на участието на децата и изслушване на техните възгледи, опасения и идеи, както и вземане предвид мнението на децата в процеса на оценяване;
- Прилагане на съществуващи инструменти за по-добро приобщаване в услугите за образование и грижи в ранна детска възраст.

В шест от осемте държави, министерства или агенции – в Дания, Франция, Ирландия, Словения, Швеция и Норвегия, публикуват информация за някои индикатори за качеството на ОГРДВ. Тази информация може да бъде предоставяна на родители, общини или широката общественост. Обхваща качеството на отделните детски заведения, качеството на осигуряване в общината или качеството на цялата система за ОГРДВ. Наличието на информация за качеството на предоставяните услуги може да:

- помогне на политиците и лидерите да оценят настоящата законова уредба (например да сравнят резултатите на общините в Норвегия, да подкрепят двугодишния преглед и преразглеждане на учебната програма в Дания, да оценят степента на училищна готовност на децата във Франция);
- да помогне за информирането на родители, семейства и местната общност;
- даде възможност на ръководните екипи в детските заведения да си дадат собствена сметка за услугите, предоставяни от тях, и да разработят планове за действие за подобрене.

Прозрачността чрез публично предоставяне на информация за качеството е част от процеса на осигуряване на качеството и създава модел на непрекъснато усъвършенстване. В България информация за качеството на доставяните услуги за ОГРДВ е налична, но само за част от тях – тези, които са били проверявани през годината от Националния инспекторат. Годишният доклад на Инспектората за детските градини предоставя информация на заинтересованите страни, а оценките на Инспектората за отделните заведения включват препоръки за подобряване на качеството на ОГРДВ. За детските ясли няма законово предписани задължения за външно или вътрешно оценяване. Заслужава си да се обмисли как по-голямата прозрачност може да помогне на отделните детски заведения да подобрят качеството на предоставяните от тях услуги.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)

4 Основни поуки за България

Основните въпроси, на които този раздел се опитва да отговори, са:

- Кои са основните характеристики, силните и слабите страни на разгледаните системи за ОГРДВ в европейските страни? (4.1.)
- Какво е приложимо за България според нас? (4.2)

4.1 Основни характеристики на други европейски системи

4.1.1 Силни страни

Реформата на ОГРДВ се основава на **разработване на споделена визия** за висококачествено предоставяне на всички видове услуги за ОГРДВ, която се прилага във всички структури и форми за работа с деца в ранна възраст.

Тази визия трябва да обхваща възгледите на заинтересованите страни, социалните партньори и потребителите на услугите в сектора на ОГРДВ (напр. разработването на Датския генерален план за ОГРДВ през 2017 г. или консултации със заинтересованите страни относно рамките за качество, които текат в момента в Литва или Белгия (Фландрия), където са приключени 2014 г.). Ефективността на подходите за реформи „отгоре надолу“ е ограничена, тъй като има по-малко вероятност да бъдат приложени последователно. Обща визия или набор от споделени ценности и принципи за възрастовия диапазон от 0 до 6 години може да бъде постигната и при наличието на единно или разделено управление на структурите в системата за ОГРДВ (напр. Белгия (Фландрия), Франция и Ирландия). Този тип общ подход може да бъде постигнат чрез учебна програма, която обхваща възрастовия диапазон 0-6; някои споделени първоначални и продължаващи обучения за персонала, който може да работи с деца на възраст от 0-3 или от 3-6 години; възможности за персонала да работи както в детски градини, така и в *детски ясли*; съвместното разположение на *ясли* и детски градини и т.н., Страните, които имат обща визия за системата за ОГРДВ, са в много по-добра позиция да разработят рамка за качество.

В разгледаните примери от осемте държави, анализирани в този доклад, е възможно да се идентифицират много други силни страни. Например: нарастващото значение на наемането и задържането на добре обучен и квалифициран персонал; разработването на учебни програми, базирани на игра; споразумение относно принципите и ценностите, които подкрепят предоставянето на услуги за ОГРДВ; изготвянето на насоки в подкрепа на детските заведения; мерки, които спомагат за по-голям достъп до ОГРДВ.

Нарастващото признание от страна на лидерите на ЕС, че ранните години са най-формиращи в живота на човека и че ОГРДВ поставя основата за успешно учене през целия живот, т.е. ОГРДВ е едно от основните социални права на европейските

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

граждани и един от 20-те ключови принципа на Европейския стълб на социалните права.⁹⁰

Една от областите с нововъзникваща сила е **използване на „дескриптори за нива“** - т.е. **констатиращи отношенията между елементите, за описване на споделено разбиране за различните нива на качество**. Използването на скала (напр. от неадекватно до изключително качество) може да помогне за определяне на очакванията на национално или системно ниво за изискванията към системата за ОГРДВ, или към отделно детско заведение. Скалите за качество се използват по различни начини в осемте системи, обхванати от този доклад, напр.

⁹⁰Междуинституционална прокламация относно европейския стълб на социалните права (2017 / С 428/09, op. cit.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Каре 4: Примери за рейтингова скала за измерване на качеството в ОГРДВ

Рейтингова скала за измерване на качеството на педагогическата среда - в Дания доклад на Датския институт за оценка, публикуван през 2020 г., описва качеството на предоставяните услуги на системно ниво. Тази оценка използва рейтинговата скала за оценка на околната среда в ранна детска възраст (ECERS-3). ECERS-3 е скала, включваща от 35 елемента, организирани в шест подскали: пространство и обзавеждане, лична хигиена и грижа, език и грамотност, учебни дейности, взаимодействие и структура на програмата. Датският институт за оценка използва ECERS-3 в своите наблюдения върху 165 заведения в 88 институции и 56 общини. Докладът популяризира култура на оценяване.

Рейтингова скала за измерване на напредъка по прилагането на рамката за качество - в Ирландия, скалите за качество измерват степента, в която дейността на детските заведения е в синхрон с рамката за качество *Síolta* чрез Програма за осигуряване на качеството. Програмата за осигуряване на качеството включва самооценка, при която заведенията: започват с базова оценка, план за действие, развиват качество и изграждат портфолио, което преглеждат и представят. Обучени валидатори потвърждават тази самооценка. Базовата самооценка включва оценяването на напредъка към постигане на всеки от 75-те компонента на *Síolta* от страна на детските заведения. Детските заведения могат да оценяват своя напредък по четиристепенна система за оценка въз основа на степента на доказан напредък за постигане на оценявания компонент от рамката *Síolta*.

43 от 47-те услуги се оценяват като постигнали или значителен, или много значителен напредък (степен 3 или 4) по всички 75 компонента. Само четири услуги се самооценяват на ниво 2 (известен напредък). Няма рейтинги от самооценка под 2 (няма напредък). Резултатите от валидирането се различават от самооценките.

Програмата за осигуряване на качеството се преустановява поради въвеждането на нов инструмент за одит на качеството. Според информатор причината е, че Програмата за осигуряване на качеството отнема много време за участниците и има ограничен секторен обхват. Новият инструмент за одит на качеството ще разчита на самооценка и има за цел да бъде цялостен одиторски инструмент (да не се ограничава до *Síolta*).

Рейтингова скала за измерване на цялостното качество - в Литва, разработени са дескриптори за нива за оценка на качеството на отделните детски заведения. Качеството на заведенията ще се измерва въз основа на самооценка и външни оценители: Четирите нива на качество са разработени, за да отговарят на съществуващите критерии в системата на училищното образование. (Ниво 3 - изключително качество; ниво 2 - добро качество; ниво 1 - очакван стандарт и ниво 0 - нужно е подобрене/неадекватно качество)

В Белгия (Фландрия), Норвегия и Словения, в скалата се използват дескриптори за подпомагане на самооценката в отделните детски заведения.

Описването на отделните нива на качество (например неадекватно, задоволително, добро, изключително) е един от начините за използване на индикаторите. То също така дава възможност за създаване на цели или критерии, например цел или реферетен показател, за който поне 60% от детските заведения ще се оценят като „добри“.

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

4.1.2 Слабости

Преминаването към Европейско пространство за образование до 2025 г. отчита, че има **недостатъци по отношение на достъпа и наличността, качеството и достъпността на услугите за ОГРДВ**⁹¹. Предоставянето на висококачествени услуги за ОГРДВ продължава да привлича внимание в много от европейските страни и реформата продължава. Понастоящем 31 милиона деца в Европейския съюз са потенциални потребители на услуги за ОГРДВ, но в много европейски държави все още не се предлагат услуги за ОГРДВ с високо качество за децата под тригодишна възраст⁹². В повечето части на Европа видовете услуги за ОГРДВ и тяхното качество се различават в зависимост от възрастта на децата. Децата в повечето страни от Централна и Южна Европа се сблъскват с промяна, когато преминават от детски заведения, ориентирани към грижата, към ориентирани към образованието заведения за предучилищна подготовка на около тригодишна възраст. Традиционното разделение между фазата на грижите за деца и предучилищното образование обаче се размива, тъй като много страни въвеждат образователни насоки или учебни програми за по-малки деца. Тези слабости могат да се видят в някои от примерите, избрани в доклада: подготовката на децата за прехода е сфера, която привлича все по-голямо внимание във Франция; активните политики за убеждаване на семействата в неравностойно положение да запишат децата си в детско заведение са важни в Ирландия и Норвегия; използването на местни (както и национални) планове за подобряване на качеството и обхвата на предлагането в Норвегия; значението на укрепването на лидерските умения в Дания и Ирландия; постигане на съгласие как се описва предоставянето на висококачествени услуги в Литва.

В разгледаните примери от системите за ОГРДВ в осемте страни има една област, в която развитието не е толкова всеобхватно. Тя е свързана с **използването на индикатори за процеса и резултатите като част от механизмите за наблюдение и оценка** (те понякога са свързани с референтни показатели и цели).

4.1.3 Действия, които са помогнали за повишаване на качеството в ОГРДВ

Анализът на системите за ОГРДВ в осемте страни очертава широк спектър от действия, спомогнали за развитието на висококачествени системи за ОГРДВ.

- Споделена визия за целия сектор на ОГРДВ (от раждането до началото на предучилищното образование/началното училище);
- Инвестиции в персонала - най-вече чрез продължаващо професионално развитие, тъй като това оказва най-бързо и широко въздействие;
- Договорена рамка на учебна програма за всички деца от раждането до началото на предучилищното образование/началното училище;

⁹¹Европейска комисия (2017) „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура. Приносът на Европейската комисия за срещата на лидерите в Гьотеборг, COM / 2017/0673 окончателен, 17 ноември 2017 г., стр. 9, URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2017/0673/COM_COM\(2017\)0673_BG.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2017/0673/COM_COM(2017)0673_BG.pdf)

⁹²Европейска комисия / EACEA / Евридика / Евростат (2014). Ключови данни за образованието и грижите в ранна детска възраст в Европа. Издание 2014 г. Доклад на Евридика и Евростат. Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, стр. 11 URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/578>

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

- Тесни връзки между програмите за ОГРДВ и учебните програми за началното училище;
- Активна подкрепа, убеждаване, насърчаване и информиране на родителите, обществеността и групите и общностите в неравностойно положение за ползите от посещаване на услуга за ОГРДВ и за детето, и за семейството;
- Оформяне на ясни очаквания (напр. чрез развиване на основни компетенции; акредитация на предоставящите обучение; разработване на ясни позиции за рамките на инспектиране, самооценка и наблюдение; развиване на умения за ръководство и лидерство, свързани с очакванията или изискванията към всеки член на персонала);
- Използването на индикатори за установяване и изясняване на онези аспекти на предоставянето на услуги за ОГРДВ, които се считат за най-важни;
- Повишена прозрачност и обсъждане на качеството на предоставяните услуги с цел да се повлияе на родителския избор, подобряване на отчетността и наблюдение на напредъка в синхрон между общините .
- Комбинацията от самооценка и външно наблюдение/инспекция за засилване на отговорността на ръководителите и лидерите в системата на ОГРДВ и разбиране за същността на висококачественото предоставяне на услуги;
- Ясно разделение между ролите и отговорностите на националните институции, регионалните/общинските организации и детските заведения.

От тези десет действия не всички са важни или значими за България. Следващият раздел използва анализа на българския контекст и предлага четири приоритетни области, които ще подпомогнат за разработването на рамка за качество.

4.2 Приложимост към българския контекст

Въз основа на опита на други европейски държави в изграждането на висококачествени системи за ОГРДВ и анализа на българския контекст, предлагаме следните приоритети в подкрепа на разработването на Национална рамка за качество на образованието и грижата за деца в ранна възраст:

- **А/ Разработване на обща визия за ОГРДВ**, която да обхваща всички деца от момента на раждането до началото на началното им образование. Тази Визия обхваща и се прилага във всички структури и форми за работа с деца в ранна възраст, независимо от управлението, собствеността, финансирането, възрастовата група на децата или статуса и произхода на родителите им. Тази споделена визия се прилага също така на регионално / местно ниво и във всяка конкретна услуга, за да се потвърди ангажираността на съответните служби към интегриран подход, който насърчава възможно най-добрия отговор на нуждите на всяко дете и семейство. Визията, като Национална рамка на политиката на правителството за деца в ранна възраст, трябва да се основава на правата на децата и зачитането на многообразието и трябва да има за цел да интегрира ОГРДВ в нейния най-широк смисъл, включително здраве и благосъстояние, грижи за децата и образование, социално включване и равенство

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

Една такава споделена Национална визия трябва да надгражда трите принципа, заложи в Европейската рамка за качество⁹³:

- *висококачествените услуги са от решаващо значение за насърчаване на цялостното развитие и благополучието на децата през тяхното детство и просперитета в ученето в дългосрочен план за повишаване на техните образователни успехи и възможности за реализация в живота;*
- *участието на родителите като партньори в планирането на целите за развитие на системата и качеството на ОГРДВ, в тяхната реализация и в управлението и дейностите на услугите за образование и грижа за децата им е от съществено значение - семейството е най-важното място за растеж и развитие на децата, а родителите (и настойниците) са отговорни за благосъстоянието, здравето и развитието на всяко дете;*
- *Услугите за ОГРДВ трябва да бъдат ориентирани към децата, да включват активно децата и да отчитат възгледите на децата.*

Визията и всички стратегическите планове и / или националните рамки на политиката, свързани с правата и благосъстоянието на децата, да бъдат обсъдени от всички ключови заинтересовани страни - политици в различни сектори, доставчици на услуги, родители и други участници, за да станат реалност. Тази споделена визия се прилага също така на регионално / местно ниво и на ниво предоставяне на услуги, за да се потвърди ангажираността на съответните служби към интегриран подход, който насърчава възможно най-добрия отговор на нуждите на всяко дете и семейство.

Целите и принципите на Визията служат като ориентир и дават насоки:

- при създаване на рамка за учебни програми за деца от раждането им до започването на началното образование;
- при разработване на набор от компетентности, които трябва да притежават работещите в структурите от системата за ОГРДВ и да придобият в периода на базовото и първоначалното им образование и обучение;
- при изготвянето на насоки за учебните програми в начална училищна възраст;
- при оптимизирането на процесите на външно наблюдение и инспекция;
- **Б/ Приемане на споделено общо разбиране** за същността и качеството на образованието и грижите за децата в ранна възраст в България и за приоритетните компоненти и области на развитие на структурите в системата на ОГРДВ. Такова разбиране ще помогне за развитието на образованието и грижите в ранна детска възраст;
- **С/ Определяне на общ набор от компетенции**, които описват какви са очакванията към работещите в системата за ОГРДВ на всички нива – пряко работещи с деца професионалисти, помощен персонал, ръководители на услуги и заведения, управленци. Този набор от компетенции може да се използва за:
 - i. развитието на професионализма и уменията на персонала, самооценката, външното наблюдение и инспекция;

⁹³Съвет (2019) „Препоръка относно висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст“, стр. 16, URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0;605\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0;605(01))

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

- ii. идентифициране на нуждите от обучение;
- iii. информира акредитирани доставчици на първоначално обучение в различните образователни степени и форми;
- iv. идентифицира нуждите от обучение на персонала;
- v. насърчаване и създаване и разширени общности за учене сред членовете на персонала, както и съвместно с професионалисти от други сектори и услуги;
- vi. подкрепа на управленците, ръководните кадри и лидерите на различните нива и структури в системата за ОГРДВ да развиват компетентностите на персонала (и своите собствени).

Тези компетенции трябва да бъдат подчинени на споделена визия за целия сектор на ОГРДВ, на учебната програма и на ролята на ОГРДВ за осигуряване на цялостно и пълноценно развитие за всички деца, за ефективна подкрепа за семействата и общностите и биха могли да бъдат подкрепени с информация от работата, свършена от Работната група по програма „Образование и обучение 2020 г.“ по темата⁹⁴. Такава рамка от компетенции за всички, работещи с деца в ранна възраст служи да се осигури съгласуваност между услугите и е необходима за постигане на общи цели и отдалечаване от фрагментираните модели.

- **Д/ Въвеждане на процеси на самооценка**, които са синхронизирани с външни проверки и инспекции. Самооценката на всички доставчици на услуги в сферата на ОГРДВ трябва да се основава на подхода, използван от инспекторите; трябва да използват същите мерки за качество; същите критерии за отчитане на „добро“, „адекватно“ или „неадекватно“ качество на предоставяните услуги; да се ръководи от лидерския екип или директора на всяко детско заведение; да бъде завършен в партньорство с родителите и общината; и да се използва за информиране на персонала и при разработването на учебната програма;
- **Е/Определяне на ключовите компоненти на качеството** и най-важните области и позиции в системата за ОГРДВ със свързани индикатори, които измерват различните им аспекти. Четири или пет позиции и свързаните с тях индикатори (към които могат да бъдат свързани цели) са по-ефективни от опитите да се измери всеки аспект на качеството. Тези индикатори трябва да бъдат съобразени с принципа SMART и да бъдат разработени в партньорство със заинтересовани страни и социални партньори. Те биха дали възможност за последователен подход при отчитането на качеството на услугите и биха спомогнали за установяването на споделено разбиране за висококачественото предоставяне на услуги в целия сектор на ОГРДВ.

⁹⁴Европейска комисия (2021), *op. cit.*

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

5 Следващи стъпки

В този раздел са представени заключенията от направения обзор на европейските практики. Тези заключения се фокусират върху процеса за разработване на рамка за качество на системите за ОГРДВ в европейските страни и следващите стъпки в работата по проекта .

Разработената Европейска рамка за качество е оказала и продължава да оказва въздействие върху качеството и изграждането на системи за ОГРДВ в много от държавите членки на ЕС. Необходимо е време, за да се анализират, адаптират и внедрят принципите, целите, идеите и предложенията дадени в Препоръката на ЕК за прилагане на ключовите компоненти, определени в Рамката за качество в местен, регионален и национален контекст. Създаването на Рамка за качество на ОГРДВ в българския национален контекст се основава на четиристепенен процес:

- разработване на обща визия за целия сектор и спектър от услуги за ОГРДВ;
- споразумение за начина, по който ще се извършава наблюдение на изпълнението на поставените във визията цели, на индикаторите, даващи информация за напредъка и проблемните области;
- споразумение относно целите, които могат да бъдат определени за измерване на успеха;
- отчитане на успеха на системата по отношение на договорените цели.

Този четиристепенен процес може да се приложи на системно ниво и към всяко измерение на Рамката за качество. Този процес подкрепя изпълнението, което трябва да се има предвид в етапите на развитие.

Последващата работа по този проект (фазите на съвместно създаване и апробиране в практиката) предоставя възможност за разработване и оценка в прилагането на идеи за измерване на визията; за определяне на най-подходящите показатели за измерване на успеха; и най-подходящите механизми за отчитане. Преди да може да се даде начало на тези последващи дейности, обаче, е важно да се постигне съгласие за общата цел (или визия) за развитие на качеството в системата на ОГРДВ, която обхваща и се отнася за всички деца в периода от тяхното раждане до постъпването им в училище.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

Приложения

Приложение 1 Резюме на 18 европейски системи за образование и грижи в ранна детска възраст

Това приложение обобщава 18-те системи за ОГРДВ, които първоначално прегледахме⁹⁵.

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, наблюдаван	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
1	Австрия	Зряла: тълкуваме образователния рамков план като рамка за качество	Съществува общопроvincиален образователен рамков план за ОГРДВ, разработен през 2009 г. Планът включва основите на началните образователни процеси и педагогическото качество. Също през 2018 г. са разработени насоки за педагогически ценности в детската градина и са осигуряването на качеството.	Изглежда, че общопроvincиалната образователна рамка се фокусира върху учебната програма. Съществува и Национална рамкова учебна програма за ОГРДВ в Австрия (<i>Bundesländerübergreifender BildungsRahmenPlan für elementare Bildungseinrichtungen in Österreich</i>). Тази рамкова учебна програма включва дванадесет принципа, като интегрирано обучение, индивидуализация, диференциация, овластяване, ориентация в околния свят, приобщаване, учителска експертиза, многообразие, чувствителност към пола, участие, прозрачност и партньорства за	Няма ясна връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ според NESET (2017 г).	Инспектите се извършват поне веднъж годишно от инспектор в детска градина, а самооценката, наречена „Педагогически характеристики на качеството“, се прави от 2004 г. насам.		Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, наблюдаван	Федералното правителство и провинциите са се съгласили да подобрят структурното и образователното качество на ОГРДВ, според Евридика [2]. Освен това два изследователски центъра събират данни и провеждат изследвания върху научно обосновани проучвания/как да се подобри качеството на ОГРДВ в Австрия.	Институциите за управление и осигуряване на качеството попадат под отговорността на правителствата на провинциите. Федералното министерство на образование то, науката и научните изследвания е отговорно за образователния рамков план, който изгражда съществената основа за	Задължително от 5-год.; ОГРДВ се предоставя по желание по-рано.	Предлагаме да не включваме Австрия, тъй като не изглежда да разполага с рамка за качество на ОГРДВ.

⁹⁵ Някои полета останаха празни, когато изследователският екип не можа да намери допълнителна информация.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитието на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ESCQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, свързан с	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
			Съществуват и други насоки, например по отношение на прехода към училище.	обучение; и шест области, включително емоции и социални взаимоотношения.						работата в институциите за ОГРДВ в Австрия.		
2	Белгия (Фландрия)	Зряла	През 2014 г. във Фландрия е създадена педагогическа рамка за малки деца и бебета, създадена, въпреки че обхваща само възрастта 0-3. От 2003 г. във френската белгийска общност съществува цялостна рамка за качество на услугите за деца на възраст 0-3. Основните стълбове на рамката за качество са: „психологически педагогически принципи, достъпност, персонал, дейности и учебна програма.	Във Фландрия институциите за предучилищно образование прилагат пет учебни области в своята учебна програма, включително: физическо възпитание, музикално образование, нидерландски, хора и общество, наука и технологии и въвеждане в математиката.	Има препратки към ЕКР за ОГРДВ в политически документи, публикувани статии и доклади от конференции . Европейската рамка за качество на ОГРДВ получава признание в доклад за участието в предучилищно образование, който поставя основата на плана за действие и вдъхновява съдържанието на Педагогически	Наблюдението и оценката се извършват чрез външни инспекции и съществуват самооценки. Инспекторите оценяват педагогическото качество на детските заведения въз основа на обща насока. Заведенията получават атестация за качество, която се преглежда на всеки три години.	Да, като се има предвид значението на ЕКР за ОГРДВ в разделена система	Всяко заведение трябва да демонстрира аспекти на педагогическата рамка и да обясни как прилага насоки за педагогическо качество	Във Фландрия няма единна система: образование то и грижите с пределна граница на 2,5 год.	ОГРДВ започва от 2гбм, а задължителното образование започва от 5г.	Бихме предложили да включим Фландрия като „може би“, тъй като педагогическата рамка включва някои съображения за качеството. Процесът на ангажиране на заинтересованите страни, довел до приемането на педагогическата рамка, също може да представлява интерес. Освен това във Фландрия системата е разделена, което може да бъде интересно. Системата за ОГРДВ във Фландрия е изправена предизвикателства, особено по отношение на координацията на агенциите и инспектората (за проследяване на системите за инспекция) и квалификацията на персонала.	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитието на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, включително	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
					ата рамка за грижи за деца за бебета и малки деца (Kind & Gezin, 2016) (NESET, 2019, стр. 11).							
3	Хърватска	Приети са някои педагогически стандарти, но като цяло няма рамка за качество.	Педагогическите стандарти за предучилищно образование и грижи (Държавен вестник № 63/2008) са приети през 2008 г., както и измененията на стандартите през 2010 г. (Държавен вестник № 90/2010). Педагогическите стандарти обхващат: продължителността и целта на програмите, ОГРДВ, включително специалните нужди, хърватски	Национален учебен план съществува от 2015 г.	Няма данни за въздействие на Европейската рамка за качество на ОГРДВ според NESET (2017)	Наблюдението и оценката включват вътрешна самооценка - насоки, разработени от Националния център за външно оценяване на образованието и външна оценка. Годишни доклади, изпращани ежегодно от институциите за ОГРДВ.	Може би: Националните педагогически стандарти може да представляват интерес.	Да, включени в Националните педагогически стандарти	Детските градини трябва да членуват в Мрежата на детските градини, за да предоставят ОГРДВ. ОГРДВ в Хърватия функционира като единна система. Министерството на науката и образованието предоставя национални насоки и рамка за акредитация и наблюдение	Задължителното обучение започва от 6-год. ОГРДВ се предоставя за деца на възраст от 6 месеца до 6 години. Децата автоматично получават място в заведение за ОГРДВ през годината преди постъпване в началното училище, в продължени е на 25 часа седмично.	Хърватия може да бъде включена поради съществуването на система за осигуряване на качеството; и работата по качеството, например от Откритата академия „Стъпка по стъпка“. Хърватската система е позната на някои подходящи заинтересовани страни в България. Включването на Хърватия обаче ще изисква допълнителна оценка на националните оценки, за да се прецени нейната жизнеспособност и качеството на система, поради което предлагаме да не се включва за момента.	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитието на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, механизъм	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
			граждани в чужбина, малцинства; организация на класа, брой деца, брой служители, мерки, свързани със здравеопазването, критерии за финансиране, материални и финансови условия на труд, помещения на детската градина, санитарни и технически изисквания, критерии за дидактически помагала.							на предоставянето на образование.		
4	Чехия	Не съществува, въпреки че в различни законодателни актове се определят целите, изискванията и	Различни законодателни актове, като Закона за образованието, Постановлението за предучилищното образование и Закона за детските групи, определят	Рамковата образователна програма за предучилищно образование насърчава всички детски градини да създават свои собствени образователни програми. Рамката се фокусира върху ключови компетенции, образователни области, които да бъдат	Европейската рамка за качество на ОГРДВ играе роля в националните реформи и изпълнение съгласно NESET (2017).	В Чехия има механизъм за външна проверка. Предлага се и вътрешна оценка		Оценките се основават на основните цели, определени за учебната година. Законът за образование то определя целите на предучилищ	Чешкият училищен инспекторат отговаря за оценките; под егидата на Министерството на образованието, младежта и спорта.	3г. Грижи могат да се предоставят от раждането до 3.	Изглежда, че Чешката република има законодателство относно стандартните елементи на ОГРДВ (брой деца, здраве и хигиена, такси), но не и рамка за качество сама по себе си. Наличието на механизми за проверка (външни и вътрешни) не е достатъчен критерий, който да бъде включена като казус.	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ESCQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, показател, свързан с резултатите	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
		организации на ОГРДВ.	условията и изискванията за ОГРДВ, свързани с броя на учениците, здравните стандарти, графичите, учебните програми, таксите и изискванията за квалификация на персонала.	обхванати, предмети, обхващащи повече части от учебната програма, разписания, обучение на деца със специални нужди.				нотото образование				
5	Германия	Не съществува		От 2004 г. в Германия съществува обща рамка за ранно образование. Рамката се фокусира върху учебната програма, а не върху качеството като такова.	Европейската рамка за качество на ОГРДВ е преведена и има няколко препратки в политически документи, поръчани изследвания, публикувани статии и доклади от конференции . Европейската рамка за качество на ОГРДВ също е взет под внимание от	Редовното наблюдение на достъпа и участието на децата в ОГРДВ се осъществява чрез ежегодното събиране на данни от статистиката за благосъстоянието на децата и младежта (Kinder- und Jugendhilfestatistik) [3]. Според доклада Seepro иначе няма национална система за инспекция за осигуряването на	Може би	Да за достъп и участие	В Берлин има доказателства, че резултатите от оценката допринасят за продължаващо ранно развитие. В Германия като цяло доставчиците на услуги решават дали да публикуват резултатите от наблюдението на обществеността или не. Заведенията, в които резултатите са ниски, трябва	Външното наблюдение се извършва на местно или общинско ниво.	1 г.	Германия обаче има интересно наблюдение на достъпа и участието на децата чрез своя годишен процес на събиране на данни; което може да е полезно да се разбере. Статистиката, събрана за детските дневни центрове, включва: разходи, брой служители, брой деца, проценти на посещаемост на деца (разбити по миграционен произход), данни за детегледачи (по възраст, пол, квалификационен профил, профил на заетост, местоположение на работната заетост). Наблюдението и оценката на качеството в Берлин могат да

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ESCQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, показател, свързан с резултата	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
					Рейнланд-Пфалц в обсъждане за по-нататъшно развитие на качеството на работа.	ОГРДВ. Не се изготвят доклади на годишна база. (Това изглежда противоречи на доклада на ОИСП Starting Strong IV от 2015 г., в който се обяснява, че германските инспекции обхващат съотношението персонал-дете, вътрешно-външно пространство, здравни и/или хигиенни разпоредби, разпоредби за безопасност, учебни и игрални материали в употреба, минимална квалификация на персонала, планиране на работа и персонал, условия на труд, изпълнение на учебната програма, управление на		да вземат мерки за подобряване на нивото на тяхното качество. [4]				бъдат особено полезни. И накрая, Германия също стартира инициативата за професионално развитие за ранните години и барометъра за персонала в сферата на образованието в ранна детска възраст. Възможно е обаче да има някои проблеми с преносимостта предвид широките административни възможности, с които разполага Германия. Освен това отношението към Германия за ранно детство е по-снизходително, отколкото към други държави-членки; а качеството на системата за ОГРДВ там е критикувано в предишна публикация. Германия обаче е поела отговорност за образованието, което вероятно прави общия обзор на страната още по-сложен.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитието на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, включително	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
						човешките и на финансовите ресурси). Доставчиците на ОГРДВ са разработили своя собствена система за качество, а Берлин разполага с най-широкообхватната система за наблюдение на качеството. Полагат се усилия за сравняване на качеството на ОГРДВ за деца от 2 до 4 години, като проучването NUBBEK през 2009 г.						
6	Дания	Зараждаща се (Генералният план е приет през 2017 г.)	Понастоящем съществува цялостна рамка за качество под формата на Генерален план за развитие на качеството на ОГРДВ, приет през пролетта на 2017 г. Този генерален план разглежда	Законът за дневните грижи обяснява, че всички детски градини трябва да съставят образователна програма. Той определя шест области на развитие: всестранно развитие на детето, социално развитие, език и комуникация; тяло, сетива и движение; природа, открито и	Европейската рамка за качество на ОГРДВ е преведена частично; например в материали за разпространение, изготвени от Националния съюз на	Учебната програма на всяко детско заведение се оценява на всеки две години и резултатите се публикуват.	Генералният план и низходящият подход към ОГРДВ (с отговорност и към общините) може да бъде прехвърлен в България.	Общините могат да съставят насоки за съотношението персонал/деца, въпреки че няма национален регламент за това.	Дания има смесена система за ОГРДВ: има възможност бебетата да посещават ясли от 26 седмици до 3 години и детски градини от 3; също така	6	Дания би могла да бъде интересна, като се има предвид Генералният план за качествено развитие на ОГРДВ и активната роля на член в експертната група за ОГРДВ. Традиционният холистичен и ориентиран към децата подход към ОГРДВ, сравнително ниско съотношение между персонал и ученици и високи нива на квалификация на персонала	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, съществено	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
			учебната програма, професионализация и лидерството, които трябва да бъдат постигнати чрез обучение на работното място, гъвкавост на грижите през деня за семейството и подобрен преход от ОГРДВ към училище.	наука; култура, естетика и общност. Дейностите се основават на игра.	педагозите (BUPL) за техните членове). Някои съответстващи и изследвания, предприети от Датския съюз на педагогическите университети и университети в Роскилде, също се правят препратки към Европейската рамка за качество.				има интегрирани институции и домашни услуги за деца от 26 седмици до 6 години. Дания има децентрализирана система за наблюдение и оценка. Всичките 98 общини имат различни практики (всички те трябва да провеждат езикови оценки на тригодишни деца и да оценяват деца, които не са посещавали заведение за ОГРДВ).		(бакалаври за 0-3 и магистър за 4-6) също могат да представляват интерес. Понастоящем Дания преминава през реформа на наблюдението и оценката на ОГРДВ, която би могла да повлияе за развитието в България (сега процесът на реформа е нарушен от пандемията от COVID-19).	
7	Финландия	Зараждаща се	В момента се разработва рамка за оценка на ОГРДВ	Преработена национална учебна програма за предучилищно образование съществува от 2016 г.	Правят се препратки към Европейската рамка за качество на	В момента се разработва рамка за оценка на ОГРДВ във Финландия. Външните		Целите на предучилищното образование са очертани в	Доставчиците на услуги преценяват дали да публикуват резултатите от	Финландия има единна система и наблюдението и оценката се регулират	9 м (от 6 години задължително)	ОГРДВ във Финландия се възползва от високо ниво на публични инвестиции, сравнително ниско съотношение между персонал и ученици и

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, механизъм	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
					ОГРДВ в политически документи и изследователски доклади на комисарите. Във също проекти на CARE и Vakavai.	оценки са много редки и само ако има оплакване.		законодателството, регулиращо основното образование	наблюдението на обществеността или не. Очаква се персоналът да премине допълнително обучение или да се планират допълнителни инспекции, за да се подобри нивото на качеството, ако след оценката това се сметне за необходимо.	и финансират на местно ниво. Общините са отговорни за разработването на собствена система за наблюдение и оценка. По отношение на учебната програма се разработват насоки на национално ниво и се очаква общините да ги адаптират към местния контекст.		висококвалифициран персонал, въпреки че понастоящем се фокусира върху въпроса за набирането на достатъчно персонал, който е по-скоро педагогически, отколкото помощен. Финландия също има сега и преди интересни практики в ОГРДВ. Например, през ноември 2013 г. са интервюирани 48 деца в цялата страна, за да кажат какво им харесва/не им харесва в „Онлайн проучване за наблюдение на качеството в ранното обучение и развитие“. Проучването информира министерството какво децата харесват/не харесват и насърчава Финландия да включва децата по-често в разработването на практики. Подобно на Дания финландската система за ОГРДВ е в процес на разработване на рамка за качество. Понастоящем тяхната система за наблюдение и оценка се основава единствено на самооценка и партньорско обучение (във Финландия няма инспекции). Бихме предложили да се включи или Дания, или Финландия в проучването, с

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитието на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ESCQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, показател, свързан с качеството	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
8	Франция	Зараждаща се (приета през 2017 г.)	Да, скорошната Национална рамка за посещане на малките деца (Cadre National pour l'Accueil du Jeune enfant) е като рамка за качество, приета през 2017 г. Тази рамка има интересна формулировка, защото включва Харта с 10 ключови позиции, формулирани от гледна точка на детето, обхващащи достъпа, педагогиката, професионализацията на	Министерството на образованието препоръчва пет области на дейност за детските ясли: 1. мобилизиране на езика във всичките му измерения; 2. Действай, изразявай себе си и разберирай чрез физическа активност; 3- Действай, изразявай себе си и разберирайте чрез художествени дейности; 4- Изгради първите си инструменти, за да структурираш мисълта си; 5- Изследвай света.	Европейската рамка за качество е преведена.	Дирекцията за оценка Проспективно планиране и изпълнение събира, обобщава и публикува статистически данни, извършва оценки на училищните постижения и разработва критерии за самооценяване. Ръководителите на предучилищни училища представят годишен отчет на местните власти.	Националната рамка за посещане на малките деца може да представлява интерес за българското правителство	Франция има разработен национален набор от индикатори за качество. Рамката за качество и индикаторите са разработени в сътрудничество на Министерството на социалното приобщаване и Министерството на образованието и науката	Резултатите от инспекциите на членовете на персонала могат да окажат влияние върху напредъка им в кариерата.	Министерството на образование то отговаря за инспекциите заедно с инспекционните органи. Франция има разделена система по отношение на управлението и подходът към наблюдението и оценката следва това разделение. По отношение на предоставянето на услуги системата е	3 години (задължително)	предпочитание за Дания, тъй като финландската система набляга повече на семейните грижи или груповите семейни дневни грижи за тези на възраст 0-6 години (което може да не е желан от българското правителство аспект). Националната рамка, формулирана от гледна точка на детето, би могла да бъде интересна за България. В допълнение, френското правителство също така е предприело инициатива за установяване на засилена координация между достъпа до здраве и образованието за деца на възраст от 0 до 6 години (parcours de coordination renforcée santé-accueil-éducation de l'enfant entre 0 et 6 ans). Това показва как разделената системата може да се стреми към единни цели и качество. URL: https://www.education.gouv.fr/parcours-sante-accueil-education-des-enfants-de-0-6-ans-1736

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитието на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, включително	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
			персонала и грижите. [5]							средна: има яслите за деца под три години и детски градини за деца над три. Съществува също така възможност детето да посещава детско заведение, което съчетава услуги за деца от 0 до 6 години.		
9	Унгария	Не съществува		Съществува национална учебна програма за детски градини и ясли, но не е сигурно как обхваща качеството.	Не се открива препратка към Европейската рамка за качество на ОГРДВ.	Въведена е система за външна инспекция чрез национална инспекционна система. Ръководителите на центрове съставят петгодишен план въз основа на инспекцията. Налице е стандартизирана оценка на децата преди	Потенциално, предвид сходните проблеми, свързани с разделението на градски/селските райони		системата в Унгария в разделена. Регионалните правителства са отговорни за инспекцията на всички форми на яслени заведения.	3 години (задължително)	Унгария е изправена пред проблеми, подобни на България, по отношение на това как да се съчетаят образованието и здравеопазването или да се реши разделението между общините и регионите (Унгария също има система с редица обществени и частни заведения). Унгария има система за външна инспекция, която разглежда: изискванията за квалификация на учителите, уредбата на заведенията и някои стандарти, на които	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, показател, резултат	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
						постъпване в начално училище.						трябва да отговарят всички заведения. Освен това настоящите образователни реформи може да означават, че системата е трудна за разследване.
10	Ирландия	Зряла, приет през 2006 г.	Да, съществува Национална рамка за качество на Програмата за осигуряване на качеството на образованието в ранна детска възраст. Тя установява 16 стандарта за качество, свързани с правата на детето, средата, родителите и семействата, консултации, взаимодействия, игра, учебна програма, планиране и оценка, здравеопазване и благосъстояние, организация, професионална практика,	Програмата „Ранен старт“ (Early Start) включва учебни насоки, свързани със структурирани игрови дейности, насочени към подобряване на езика, познанието и социалното/личностното развитие на детето.	Има препратки към Европейската рамка за качество на ОГРДВ в политически документи, поръчани изследвания и доклади от конференции. Ирландия има Националната рамка за качество на образованието в ранна детска възраст, включително; базова самооценка, планиране на действия и работа за развитие на качеството, събиране на доказателства и изграждане на	Няма официална система за оценка за сектора на ранното детство, но се предоставят насоки от Националната рамка за качество на Програмата за осигуряване на качеството на образованието в ранна детска възраст. Тази програма определя процес от 12 стъпки, включително; базова самооценка, планиране на действия и работа за развитие на качеството, събиране на доказателства и изграждане на	Националната рамка за качество и нейното приложение може да представлява интерес и да се прехвърли.	Рамката включва стандарти за качество, а не цели и критерии.	Ирландия също инвестира в „По-добър старт“ (Better Start), Национална услуга за подкрепа на качеството в ОГРДВ. Персоналът започва с базова оценка на своите практики и трябва да покаже, че подобрява качеството в своята практика чрез портфолио от доказателства.	Агенцията за детето и семейството и Инспекторатът към Министерството на образованието отговарят за оценката на качеството на образование то; в рамките на разделена система.	Незадължително частно (задължително начално)	Ирландия би била добър пример за система с рамка за качество, целяща да развие качеството чрез професионална подкрепа. Ирландия също има подходящи елементи, включително: инспекция и процес на докладване. Системата е различна от българската в смисъл, че Ирландия използва модел, в който водещ е частният сектор, тъй като ОГРДВ се предоставят от организации с нестопанска цел или идеална цел. Заплатите и условията се определят от заведенията и родителите, които плащат предварително такси. Правителството обаче регулира сектора и основните измерения, обхванати от правителството, може да са сходни с тези в България. Има и някои прилики с българския контекст, предвид разликите между общините и селските райони в Ирландия.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитието на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, механизъм	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
			комуникация, преходи, идентифициране и принадлежност, законодателство и регулиране и участие на общността.		Childhood Ireland.	портфолио. Дейността се подпомага от опитен, квалифициран ментор, който е обучен да води заведението през всяка стъпка от Програмата за осигуряване на качеството. След приключване на тези дейности детското заведение представя портфолиото си за външно валидиране. Оперативна група координира дейностите по наблюдение и оценка в сектора на ранното детство.						
11	Италия	Не съществува	Съществуват национални насоки за учебните програми за детските градини, но не са сигурно как обхващат качеството		Европейската рамка за качество на ОГРДВ е преведена. Европейската рамка за качество на	В Италия е проведена национална реформа и има създадена Интегрирана система на ОГРДВ от				Реформа от 2015 г., планира ОГРДВ в Италия да премине към единна система.	Задължителното начално образование започва на 6 години, а образованието в ранното детство не е	Може да е интересно да се види как Италия преминава от разделена към единна система. Бихме предложили да не включваме Италия, тъй като няма рамка за качество.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитието на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ESCQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, механизъм	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
					ОГРДВ също се появява в поръчани изследвания, публикувани статии и доклади от конференции	раждането до шестгодишна възраст от първоначално разделена система. Системата се обединява през 2017 г.					задължително.	
12	Литва	Зараждаща се, в процес на разработка	Литва е в етапа на разработване на рамка за качество на ОГРДВ.	Съществуват национални насоки за учебната програма.	Европейската рамка за качество на ОГРДВ се използва за планиране на проекти, финансирани от ЕСФ, и за да повлияе на преразглеждането на националната програма за предучилищна възраст. Среща се в доклади от конференции	Провеждат се външни инспекции и самооценки.	Да, въз основа на сходства по отношение на предизвикателствата, например разликата между големите градове и селски райони.		Общинските служби за образование носят отговорност за наблюдението и инспекцията при предоставянето на ОГРДВ, в единна система.	Предучилищното образование не е задължително между 0 и 6 години, въпреки че може да бъде задължително при определени обстоятелства -- например за деца в риск. Задължителното образование започва от 6-годишна възраст, а задължителното начално образование - от 7.	Бихме препоръчали да включим Литва като пример за държава, която прилага паралелен процес, свързан с разработването на рамка за качество. Литва също изглежда е изправена пред подобни предизвикателства като България, например по отношение на разделението между градски и селски райони.	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, включително	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
13	Нидерландия	Зряла	Има изчерпателна рамка за качество, която включва две части: една наблюдава качеството в детските заведения; другата следи за качеството в заведенията, където се изискват подобрения. Законът за иновациите и качеството на грижите за децата, приет през 2018 г., замества Закона за грижа за децата, приет през 2005 г., който регламентира качеството, достъпността и надзора в грижите за децата.	В Холандия няма национална учебна програма, но доставчиците трябва да изготвят политика за развитието на детето и възможностите за обучение чрез консултация с родителски комитети.	Рамката за качество на ОГРДВ преведена или разпространена в Нидерландия	Нидерландия има система за проверка, базирана на договорени измерения на качеството; въз основа на ежегодни проверки и самооценки, базирани на участието на родителите, на качеството на програмата, на знания и умения на персонала, на средата за обучение и на отговора на индивидуалните нужди. Инспекциите разглеждат седем области: участие на родителите; персонал; здраве и безопасност; сгради и оборудване, брой деца в групата и съотношение персонал/дете;	Рамката за качество може да се пренесе в българския контекст.	Общините могат да изискват от недостатъчно ефективните заведения да предприемат мерки за отстраняване на недостатъците, включително допълнително обучение, последващи инспекции или в тежки случаи може да бъде отнет лиценза им.	Инспекторатът по образование то отговаря за наблюдението и качеството на ОГРДВ, а инспекциите се извършват веднъж годишно. Общинските здравни служби също проверяват заведенията и уведомяват Министерството на образованието, в случай че установят недостатък. Системата в Нидерландия е разделена: Министерството на социалните въпроси и заетостта отговаря за деца на възраст до	5 год.	Нидерландия управлява в голяма степен приватизирана система, подобна на ирландската. Ето защо бихме предложили да я включим като може би, за да не дублираме модели. Могат да се наблюдават някои разлики в качеството (повече от 100 местоположения са закупени от мултинационални компании). Някои от по-големите компании за грижи за деца с нестопанска цел инвестират в оценки на качеството.	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ESCQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, показател, свързан с резултата	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
						педагогически подходи и управление на жалбите.				четири години, а Министерството на образованието, културата и науката отговаря за децата между 4 и 6 години.		
14	Норвегия (извън ЕС)	Зряла	Норвегия има изчерпателен рамков план за детските градини, който регулира структурните стандарти за качество и е преразгледан през 2006 г.	Рамковият план препоръчва седем основни теми или области на обучение: комуникация, език и текст; тяло, движение и здраве; изкуство, култура и творчество; природа, околна среда и технологии; етика, религия и философия; местна общност и общество; числа, пространства и форми.		Между 2013 и 2017 г. има създадена система за подобряване на качеството в детската градина. Системата включва различни незадължителни инструменти за развитие на качеството; и ресурси като изследвания и статистика. Тези ресурси включват портал за родители и обществеността с показатели за качество и инструменти за оценка и	Рамковият план и подходът за събиране на данни в Норвегия могат да се прехвърлят в България	Рамковият план определя основните принципи, цели, съдържание и дейности за всички детски градини, както обществени, така и частни. „Педагогическата норма“ предписва съотношение то между учителите и децата. Налични са разнообразни и източници на данни,	Публикуването на статистика за ОГРДВ може да стимулира подобрения.	Норвегия има интегрирана система; а управлението на ОГРДВ е свързано с училищното обучение. Образованието и обучението е отговорно за наблюдението и надзора на сектора. Областните управители също така гарантират, че общините изпълняват задълженията си по отношение на ОГРДВ	1-5 год.	Норвегия би била интересен пример предвид нейния рамков план, а също и нейното събиране и публикуване на данни. От друга страна, Норвегия няма ясни цели и качеството на процесите не е включено в стандартите и регламентите, нито редовно се наблюдава, според ОИСР (2015 г.). Има известни усилия да се мисли за наблюдение на качеството обаче: например проекта BeePro; или усилията на град Берген.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитието на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ESCQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, включително	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
						<p>подобряване на качеството. Налични са разнообразни източници на данни, включително Анализ на състоянието (Ståstedsanalyse n) - инструмент за размисъл и обработване на информацията за детската градина или преди това , BASIL който разполага с факти и показатели за детските градини (BASIL вече не се прилага). Уебсайтът Varnehafeakta предоставя преглед на детските градини в Норвегия, включително броя на децата, вида на детската градина и възрастовите групи, за които се грижат. Системата за наблюдение все</p>		включително индикатори.		(общините притежават и оценяват детските градини).		

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ESCQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, механизъм	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
						дълбоко изследва сферата на качеството на процесите. Според Евридика детските градини също правят вътрешни оценки, но нямат външно осигуряване на качеството на детските градини.						
15	Румъния	Не съществува	Законът за образованието и Постановление №1252/2012 относно методологията за организация и функциониране на детските ясли и други услуги за ранно предучилищно образование регламентират ОГРДВ и неговата организация.	Създадена е национална рамка на учебната програма. Учебната програма подкрепя правото на игра (с играчки, символизиращи игри и т.н.), артистични и умения, музикални и двигателни дейности, комуникационни и творчески дейности, дейности за опознаване и дейности на открито.	Европейската рамка за качество на ОГРДВ е частично преведена.	Има въведени външни инспекции и самооценка.			Наскоро румънското правителство се насочи към развиване на повече общи черти с измеренията на ОГРДВ. Започна се с включването в законодателството на принципа „ученето започва от раждането“, за да се признае значимостта	за възрастта от около 6 месеца до 6 години, когато започва задължителното начално образование	Наскоро Румъния претърпява широкообхватна реформа в своята система за ОГРДВ, която може да представлява интерес за българското правителство. Не можахме обаче да намерим доказателства, че е приложена рамка за качество.	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитието на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ESCQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, механизъм	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
										на образование то през първите години от живота. В организационно отношение качеството е отговорност на Националното министерство на образование то. Румънската агенция за осигуряване на качеството разработва стандарти за качество. Румъния има разделена система		
16	Словакия	Зараждаща се	Националната образователна програма: „Словакия учи“, одобрена през 2017 г., се фокусира върху някои	Словакия разполага с нормативна рамка за учебната програма: образователна програма предоставя насоки за детските градини, регистрирани в мрежата	Европейската рамка за качество на ОГРДВ е преведена и е изиграла роля в националните	Няма законови изисквания относно оценките в заведенията за бебета и най-малките. В детската градина		Държавната образователна програма определя целите на предучилищното образование	Проверките могат да доведат до препоръки, предупреждения, предприемане на мерки от	Словакия има разделена система и процесите на наблюдение и оценка са разделени	6 год. (задължително основно)	Като се има предвид, че Литва е включена като друг пример за система, прилагаща рамка за качество, бихме препоръчали да не се включва Словакия, за да се избегне дублиране.

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, показател, свързан с резултата	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
			измерения на Европейската рамка за качество за ОГРДВ: достъпност, работна сила и учебна програма.	от училища и учебни заведения. Образователната програма се фокусира върху следното образователно съдържание: език и комуникация, математика и работа с информация, човек и природа, човек и общество, човек и труд, изкуство и култура; и здраве и движение.	е реформи. Появява се в поръчани изследвания и публикувани статии.	оценките, свързани с деца, се основават главно на наблюдения от персонала и инспектората. Всички заведения правят годишен оценъчен доклад.		страна на проверяваните субекти, налагане на мерки, по-нататъшна комисийна проверка, налагане на санкции съгласно закона. Констатации и информация от всички извършени задачи и проверки се публикуват на уебсайта на SSI, предоставят се на Министерството на образованието, представят се на срещи на директори и се публикуват в печатни медии.	съответстващ о.			
17	Словения	Зараждаща се	Националната рамка за осигуряване на качество в образованието е създадена	Националната учебна програма за детските градини се препоръчва от Националната учебна комисия за предучилищно	Европейската рамка за качество на ОГРДВ е частично преведена	Приета е нова национална рамка за оценка и осигуряване на качеството в областта на	Да, националната рамка и нейните показатели могат да	Рамката се основава на индикатори за качество и осигуряване	Подходът за наблюдение и оценка на качеството е общосистемно.	11 м 4 год.	Словения е интересен пример за внедряване на зараждаща се рамка за качество. В този процес преминаването към вътрешна оценка заслужава особено внимание. Освен	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ESCQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, съществени д	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
			през 2017 г. и включва ОГРДВ. Рамката е създадена като част от проект, финансиран от ЕС. Рамката не е широко използвана в заведенията в цялата страна	образование. Националната учебна програма не предписва определено съдържание. Вместо това посочва принципи (като демокрация и плурализъм, равни възможности и разнообразие), основни професионални контексти като принципа на сътрудничество с родителите и има за цел да се съсредоточи върху социалното учение, комуникацията, гъвкавостта и подържането на безопасна и вдъхновяваща заобикаляща среда; насърчаването на свободната игра. След това персоналът във всяко заведние изготвя свои учебни програми, включвайки движението, езика, изкуствата, обществото, науката и математиката.	(мерките и обобщение на документа).	образованието, която включва система за подобряване на качеството чрез вътрешна и външна оценка, ръководена от национални органи, отговарящи за осигуряването на качеството.	бъдат прехвърлен и в България	на качеството. Законът за детските градини (1996) (англ.), който определя целите и целите на образование то и грижите в ранна детска възраст. Има също така няколко правила за квалификация на персонала, насоки за хранене и т.н.			това Словения има национални агенции за осигуряване на качеството и подкрепя персонала, за да подобрява собствената си система. За повече информация вижте работата на Центъра за качество на образованието в Словения.	
18	Швец ия	Зряла	Швеция разполага с цялостна рамка за качество, която включва	Учебната програма за предучилищна възраст (Läroplan för förskolan Lpfö 18) регулира учебната програма.	Няма открити данни за въздействиет о на Европейската	Съществува система за подобряване на качеството чрез вътрешни и	Рамката за качество може да се пренесе в	Рамката се основава на индикатори за качество и	Шведската национална агенция за образование (<i>Skolverket</i>)	1 год. (6 год. задължително ОГРДВ и 7 год.	Швеция има рамка за качество с индикатори за качество, които резултати се публикуват. В Швеция, както и в другите скандинавски	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (REFORM/SC2020/059)

№	Държава	Етап на развитие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на рамка за качество на ОГРДВ	Наличие на национална рамка за учебна програма за ОГРДВ	Връзка с Европейската рамка за качество на ОГРДВ (EU ECQ EQF) [1]	Съществуване на общосистемно наблюдение и оценка	Преносимост в българския контекст	Да се основава на политическа цел, цел за качество или референтен показател, свързан с качеството	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	Структури за управление и осигуряване на качеството	Допълнителна - Начална възраст за ОГРДВ	Коментар
			различни ръководни документи. Детските градини се регулират от Закона за образованието (2010 г.). Глава 8 от Закона за образованието урежда образованието и грижите в ранна детска възраст.	Основното съдържание на учебната програма включва: език и комуникация, творчески и естетически форми на изразяване; природа, технологии и общество; и игри, физически дейности и екскурзии на открито. Насоките на учебната програма се фокусират върху метод, основан на тема.	рамка за качество на ОГРДВ според NESET (2017)	външни оценки, водени от национални органи, отговорни за осигуряване на качеството; както и инициативи за професионално развитие.	българския контекст.	осигуряване на качество, публикуват се годишни доклади за услугите в ОГРДВ, включително анализи на съотношение то деца-персонал и други индикатори за качество.	Демонстрира подобрения в качеството на предоставените ОГРДВ въз основа на данни или информация от	гарантира спазването на разпоредбите и законодателството във връзка с ОГРДВ. Шведският училищен инспекторат има отговорността да упражнява надзор и външно наблюдение. Инструменти -те за самооценка могат да се решават от общините и се различават в отделните общини.	задължително (основно)	стри, има зряла система и високо качество, както и много автономност, с традиционно висококачествени заведения. Някои предучилищни заведения използват алтернативни методи (Валдорф, Монтесори или подходът за обучението на открито „дъжд или слънце“).

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст
(REFORM/SC2020/059)

Приложение 2 Обобщена таблица на показателите

В Таблицата са представени основните показатели, идентифицирани от изследователски екип в системите за ОГРДВ от осемте избрани европейски страни, които са изследвани анализирани. Списъкът е по-скоро илюстративен, отколкото изчерпателен и включва показатели, събрани както на национално, така и на ниво ЕС⁹⁶.

Достъп	Персонал									Учебна програма	Наблюдение и оценка	Управление и финансиране		Институция, която събира данни, и подходящи URL адреси	Цел ⁹⁷	
	Заетост	Налични места	Приложения	Географски преглед	Профил	Брой на персонала	Съотношения	Профил на персонала	Възнаграждение			Квалификации	Управлени е			Финансир ане
Белгия (Фландрия)	* Брой деца, участващи в ОГРДВ (Евростат)	* Брой налични места * Универсално право на ОГРДВ (Евридика, 2020)				* Брой учители (Евростат)	* Съотношение между деца и учители в предучилищното образование (Евростат)			* Поне един служител с висше образование в образованието и науката (Евридика) * Дали ППР необходимо като професионално задължение или за повишение (Евридика)	* Дали са изпълнени целите на учебната програма и педагогическите цели на учебна програма или образователни насоки (Евридика) * Наличие на езикови програми като целенасочен и мерки за подкрепа (Евридика)	* Точкова скала за измерване на качеството (проект MeMoQ): инструмент за класа, измерващ взаимодействието между възрастни и деца; мярка за благосъстояние и участие * Инструмент за самооценка, популяризиран от фламандското правителство (проект MeMoQ) * Обсъжда се потенциалното използване на национална оценка на децата в края на ОГРДВ	Структурата на системата: разделена или интегрирана (Евридика)	* Публични разходи за предучилищно образование като процент от БВП (Евростат)	* Инспекторат (Onderwijs Inspectie) https://www.onderwijsinspectie.be/nl/onderzoek-kleuterparticipatie * Vandebroek, M., Laevers, F., Hulpia, H., Daems, M., Declercq, B., Janssen, J., & Van Cleynenbreugel, C. (2016). Доклад MeMoQ 14. Резюме на измерването, Доклад MeMoQ Deelrapport 14. Samenvatting van de nulmeting. Брюксел –Гент - Льовен: Kind en	I, SA, T

⁹⁶ Някои полета бяха оставени празни, където не можахме да намерим допълнителна информация.

⁹⁷ I = контрол на качеството (външна проверка); SA = подобряване на качеството (вътрешна самооценка); T = прозрачност: Събиране на данни за информиране на обществеността

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст
(REFORM/SC2020/059)

Достъп		Персонал					Учебна програма	Наблюдение и оценка	Управление и финансиране	Институция, която събира данни, и подходящи URL адреси	Цел ⁹⁷				
Заетост	Налични места	Приложения	Географски преглед	Профил	Брой на персонала	Съотношения	Профил на персонала	Възнаграждение	Квалификации	Управление	Финансирване				
												Gezin – UGent – KU Leuven.			
Дания	* Брой деца, участващи в ОГРДВ (Евростат)	* Универсално право на ОГРДВ преди 3-годишна възраст (Евридика, 2020 г.)			* Брой на персонала на класа	* Брой деца в клас * Брой деца на един служител			* Брой квалифицирани преподаватели	* Наличие на учебна програма или образователни насоки (Евридика) * Наличие на езикови програми като целенасочен и мерки за подкрепа (Евридика)	* Национална оценка, използваща скалата за оценка на околната среда в ранна детска възраст през 2020 г. * Наръчник за самооценка е на разположение за заведенията	Структура на системата: разделена или интегрирана (Евридика)	* Публични разходи за предучилищно образование като процент от БВП (Евростат)	* Датски институт за оценка https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/national-undersoegelse-kvaliteten-kommunale-boernehaver	SA, T
Франция	*% от децата, които посещават дадено заведение, според вида на заведението	* Брой свободни места (по регион)		* Социално-икономически контекст * Деца под шест години, които се ползват от подкрепа заради увреждане * Процент	* Брой учители (Евростат)	* Съотношение между деца и учители в предучилищното образование (Евростат)		* Поне един служител с висше образование в образованието и науката (Евридика) * Дали ППР необходимо като професионално задължение или за повишение (Евридика)	* Образование и професионално обучение на деца в неравностойно положение * Наличие на учебна програма или образователни насоки (Евридика) * Наличие на езикови програми	Структура на системата: разделена или интегрирана (Евридика)	* Публични разходи за ОГРДВ като процент от БВП (Евростат) Финансови вноски по вид заведение Разходи за заведенията	* Национална обсерватория за ранно детство (Observatoire National pour la Petite Enfance) https://www.caf.fr/presse-institutionnel/recherche-et-statistiques/observatoire-national-de-la-petite-enfance/rapport-annuel-de-l-observatoire * Националната обсерватория	I, SA, T		

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст
(REFORM/SC2020/059)

Достъп		Персонал							Учебна програма	Наблюдение и оценка	Управление и финансиране	Институция, която събира данни, и подходящи URL адреси	Цел ⁹⁷	
Заетост	Налични места	Приложения	Географски преглед	Профил	Брой на персонала	Съотношения	Профил на персонала	Възнаграждение	Квалификации		Управление	Финансирване		
				на деца под три години, гледани в колективни инфраструктури						като целенасочен и мерки за подкрепа (Евридика) * Наличие на насоки за домашно обучение за родителска подкрепа (Евридика) * Наличие на родителска програма (Евридика)		Образование и професионално обучение на детски заведения за деца в неравностойно положение	обединява данни от различни други дирекции и организации, включително: * Дирекция за управление и изпълнение в Министерството на народното образование (<i>Direction de l'évaluation, de la prospective et de la performance (Dep) du ministère de l'Education nationale</i>) * Дирекция за изследвания, проучвания, оценка и статистика в Министерството на социалните въпроси и здравеопазването (<i>Direction de la recherche, des études, de l'évaluation et des statistiques (Drees) du ministère des Affaires sociales et</i>	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст
 (REFORM/SC2020/059)

Достъп		Персонал					Учебна програма	Наблюдение и оценка	Управление и финансиране		Институция, която събира данни, и подходящи URL адреси	Цел ⁹⁷
Заетост	Налични места	Приложения	Географски преглед	Профил	Брой на персонала	Съотношения	Профил на персонала	Възнаграждение	Квалификации	Управление	Финансирване	
												<i>de la Santé</i> * Дирекция за статистика, проучвания и прогнози за централната агенция за социално осигуряване (<i>Direction de la statistique, des études et de la prévision de l'agence centrale des organismes de Sécurité sociale (Acoss)</i>) ; * Дирекция за статистика и проучвания на централната част на земеделското социално осигуряване (<i>Direction de la statistique et des études de la Caisse centrale de la Mutualité sociale agricole (Msa)</i>). * Национален статистически портал: Data.gouv.fr * Национален

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст
(REFORM/SC2020/059)

Достъп		Персонал							Учебна програма	Наблюдение и оценка	Управление и финансиране	Институция, която събира данни, и подходящи URL адреси	Цел ⁹⁷	
Заетост	Налични места	Приложения	Географски преглед	Профил	Брой на персонала	Съотношения	Профил на персонала	Възнаграждение	Квалификации		Управлени е	Финансир ане		
Ирландия	* Брой деца, участващи в ОГРДВ * Основни правила за грижи за деца според възрастта на децата * Грижи за деца в училищна възраст за ранните им години	* Брой услуги за грижи за деца и вид грижи, които се предлагат * Вериги *% от услугите, говорещи на ирландски * Брой деца в схеми за грижи за деца * Брой схеми за грижи и образование в ранно	* Брой раждания	* Брой схеми за грижи и образование в ранно детство по провинции * Раждане по района пребиваване	* Брой деца от различен произход (чийто основен език не е нито английски, нито ирландски, от пътуващата общност, от ромската общност, от семейства, които използват услуги за грижа за	* Брой учители (Евростат)	*% от членовете на персонала, работещи директно с деца *% от работещите на непълно работно време * Текущ персонал	* Средна работна заплата на час * Средна заплата по години опит * Средна работна заплата по квалификация	*% от заведенията, прилагачи Aistear *% от заведенията, следващи стандартите в Siolta *% от заведенията, следващи принципите на Монтесори *% от заведенията по учебна програма, основаваща се на игра * Наличие на учебна програма или образователн	*Съответствие с рамката за качество оценка (Siolta Програма за оценка на качеството, която е премахната - създава се инструмент за одит на качеството) * Изпълнение на Siolta през Система за проследяване на изпълнението на Siolta * Оценки от самооценката и валидиране дали оценяваният компонент има напредък спрямо стандартите, посочени в Siolta по скала от 1 до 4.	Структура на системата: разделена или интегрирана (Евридика)	* Департамент за образование и умения: https://www.education.ie/en/Publications/Policy-Reports/S%C3%A4Dolta-Final-Report.pdf * Отдел за образователна политика в ранното детство (за Системата за проследяване на изпълнението на Siolta) * Ранно детство в Ирландия https://www.earlychildhoodireland.ie/work/advocacy/suimming-eci-stats-series/	I, SA, T	

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст
(REFORM/SC2020/059)

Достъп		Персонал					Учебна програма	Наблюдение и оценка	Управление и финансиране	Институция, която събира данни, и подходящи URL адреси	Цел ⁹⁷			
Заетост	Налични места	Приложения	Географски преглед	Профил	Брой на персонала	Съотношения	Профил на персонала	Възнаграждение	Квалификации	Управление	Финансирание			
	детство по програма			деца) * Брой деца с увреждания (учебно / интелектуално увреждане, сензорно увреждане, физическо увреждане, двойно / множество увреждане, друго увреждане)										
Литература	* Брой деца, участващи в ОГРДВ	Размер на групите			* Брой учители (Евростат)	* Съотношение между деца и учители в предучилищното образование	Съответствие с изискванията за квалификация	* Дали ППР е необходимо	* Наличие на учебна програма или насоки (Евридика) * Наличие на езикови програми като	* Оценка на качеството въз основа на самооценка и външни оценители: Четирите нива на качество са разработени, за да отговарят на съществуващите критерии в системата	Структура на системата: разделена или интегрирана (Евридика)	* Публични разходи за ОГРДВ (Евростат) * Финансови вноски по вид заведение	* Регистър на учениците * Общинска национална агенция за образование (нова агенция) Специфики за националната рамка за качество	I, SA, T

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст
(REFORM/SC2020/059)

Достъп		Персонал					Учебна програма	Наблюдение и оценка	Управление и финансиране	Институция, която събира данни, и подходящи URL адреси	Цел ⁹⁷			
Заетост	Налични места	Приложения	Географски преглед	Профил	Брой на персонала	Съотношения	Профил на персонала	Възнаграждение	Квалификации	Управление	Финансирване			
						ние (Евростат)			като професионално задължение или за повишение (Евридика)	целенасочен и мерки за подкрепа (Евридика) * Наличие на учебни насока за дома в подкрепа на родителите (Евридика)	на училищното образование. (Ниво 3 - изключително качество; ниво 2 - добро качество; ниво 1 - очакван стандарт и ниво 0 - нужно е подобрене/неадекватно качество)	* Разходи на заведенията * Образование и професионално обучение на детски заведения за деца в неравностойно положение	и показатели в Литва	
Норвегия	* Брой деца, участващи в ОГРДВ	* Брой налични места * Универсално право на ОГРДВ преди 3-годишна възраст (Евридика, 2020 г.)	* Местоположение на наличните заведения / места		* Брой учители (Евростат)	* Съотношение между деца и учители в предучилищното образование (Евростат)		* Поне един служител с висше образование в образователно и науката (Евридика)	* Оценка дали детската градина отговаря на педагогическата норма * Наличие на езикови програми като целенасочен и мерки за подкрепа (Евридика)	* Анализ на позицията, който позволява на ръководителите да оценяват сами дейността си и да видят как се сравняват с разпоредбите * Степен на удовлетвореност на родителите в годишно проучване	Структурата на системата: разделена или интегрирана (Евридика)	* Публични разходи за предучилищно образование като процент от БВП (Евростат)	* Норвежка дирекция за образование и обучение https://www.udir.no/in-english/education-mirror-2019/school/# * Общини	I, SA, T
Швеция	* Брой деца, участващи в ОГРДВ	* Дял на заведенията с			* Брой учители (Евростат)	* Съотношение	* Брой служители на	* Процент на длъжностите на пълен	* Наличие на учебна програма или	* Брой предприети разследвания /	Структурата на системата:	* Публични разходи за	* Национална агенция за образованието	I, SA, T

Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст
(REFORM/SC2020/059)

Достъп		Персонал							Учебна програма	Наблюдение и оценка	Управление и финансиране	Институция, която събира данни, и подходящи URL адреси	Цел ⁹⁷		
Заетост	Налични места	Приложения	Географски преглед	Профил	Брой на персонала	Съотношения	Профил на персонала	Възнаграждение	Квалификации		Управление	Финансирване			
ен ия	на ОГРДВ преди 3-годишна възраст (Евридика, 2020 г.)					между деца и учители в предучилищното образование (Евростат)			а квалификация * Дали ППР е необходимо като професионално задължение или за повишение (Евридика)	принципите, ръководещи учебната програма * Наличие на учебна програма или образователни насоки (Евридика) * Наличие на езикови програми като целенасочен и мерки за подкрепа (Евридика) * Наличие на учебни насока за дома в подкрепа на родителите (Евридика) * Наличие на родителска програма (Евридика)	на децата като част от самооценката	разделена или интегрирана (Евридика)	предучилищно образование като процент от БВП (Евростат) * Съвет за качество и оценка	https://www.gov.si/en/state-authorities/bodies-within-ministries/inspection-rate-of-education-and-sport/ * Съвет за качество и оценка	

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Приложение 3 Списък с интервюта

В таблицата е представен списък с проведените интервюта с експерти и представители на заинтересовани страни на национално и европейско ниво е н в таблицата по-долу.

Table 1. Списък на интервютата със заинтересовани страни

	Държава	Организация	Дата
1	ЕС	Евридика	21 декември
2	ЕС	Европейска комисия	08 декември
3	Белгия	Център за иновации в ранните години, Гентски университет	26 януари
4	Белгия	Център за иновации в ранните години, Гентски университет	10 февруари
5	Дания	Национална асоциация на педагози, работещи с деца и младежи BUPL	19 януари
6	Дания	Асоциация на общините KL	04 март
7	Франция	Главна дирекция за училищно обучение, Министерство на образованието, младежта и доброволческия сектор	09 март
8	Ирландия	Отдел за деца, равенство, увреждания, интеграция и младеж	04 февр
9	Ирландия	Министерство на образованието и професионалната квалификация	16 февруари
10	Литва	Министерство на образованието	27 януари
11	Литва	Национална агенция за образованието	05 февр
12	Литва	Национална агенция за образованието	05 февр
13	Норвегия	Министерство на образованието и научно-изследователската дейност на Норвегия	11 март
14	Швеция	Министерство на образованието и научно-изследователската дейност	02 март

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

15	Словения	Министерство на образованието, науката и спорта, Дирекция за предучилищно и основно образование	Информацията е предоставена в писмена форма по електронната поща на 26/01 и 02/02
16	Словения	Център за качество в образованието „Стъпка по стъпка“	28 януари

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

Приложение 4 Списък с въпроси и теми, използвани в проведените интервюта

• Въведение

Интервюиращият представя заданието и целите на интервюто. Интервюиращият напомня, че отговорите няма да бъдат анализирани поименно.

• Предистория за интервюираня

- Какви са Вашите задължения?
- Каква е Вашата роля за ОГРДВ в страната / за качеството на ОГРДВ или за рамката за качество?

• Общ преглед на системата за ОГРДВ в страната

- Бихте ли описали как се организира осигуряването на ОГРДВ във Вашата страна? Кои са основните принципи, свързани с ОГРДВ, във Вашата страна?
- Бихте ли обяснили управлението на ОГРДВ във Вашата страна?
- Съответните публични органи издавали ли са насоки или други официални документи относно качеството на ОГРДВ?
- Правителството издава ли насоки/цели/референтни показатели?
- Как се измерват те?

• Описание на конкретния аспект от значение за интервюто

[Обяснете причината, поради която държавата е избрана като казус за разглеждане [като пример за прилагане на рамката за качество на ОГРДВ; за да се научи повече за практиките за наблюдение и оценка и т.н. ...]

Въз основа на информацията, която сме събрали чрез документално проучване, ние разбираме, че основните характеристики на инициативата са X, Y, Z (интервюиращият да оформи: накратко очертава основните цели и характеристики на инициативата). Правилна ли е тази информация?

- Има ли други ключови особености на системата / рамката за качество [ако е приложимо], които трябва да знаем?
- Какви са целите на политиката?
- Какво обосновава приемането на тази политика?
- Ако е уместно, бихте ли казали, в каква степен се използва политиката?
- Ако е уместно: до каква степен тази политика / рамка е повлияна от рамката за качество на ЕС за ОГРДВ?
- [Включете въпрос как се работи с разделена система, ако е приложимо]

• Оценяване

- Какво според Вас е въздействието на политиката?
- Какви са основните предимства за рамката за системата/качеството? Кои са основните предизвикателства; от гледна точка на:
 - Достъп
 - Персонал
 - Учебна програма
 - Наблюдение и оценка
 - Управление и финансиране

*Въвеждане на национална рамка за качество на образованието и грижите в ранна
детска възраст (REFORM/SC2020/059)*

- Какво въздействие бихте казали, че оказва политиката / рамката за качество?
- Един аспект, който ни интересува особено, е наблюдението и оценката. Използва ли се политиката за наблюдение и оценка на заведенията? Ако да, бихте ли ни разказали малко повече за процеса на наблюдение и оценка, кои показатели, критерии, цели се използват, как се използват резултатите (публикуват се или не) и как се използват за подобряване на практиките?
- Политиката била ли е оценявана? Ако отговорът е „ДА“,
- има ли други документирани доказателства за обсъжданите ползи? Например данни за наблюдението, резултати от проучвания за удовлетвореност и др. Моля, опишете.
- **Ключови фактори за успех**
 - Кои са основните фактори за успеха на инициативата според Вас? Подсказка:
 - Какви доказателства има за приноса на тези фактори за успеха на инициативата?
- **Препоръка към българското правителство**
 - Кои биха били най-полезните аспекти от политиката за българското правителство според Вас?
 - Кои биха били Вашите основни изводи?
- **Следващи стъпки:**
 - Има ли други документи или хора, към които бихте ни насочили?
 - Бихте ли се присъединили към по-нататъшни партньорски обмени и обсъждания с българските представители?